

2012

Pohjanmaan museolehti - Österbottens museitidning

Kapsäkki

Kappsäcken

*Helene
Schjerfbeck
150*

**Designvuosi -
Designåret 2012**

*Vähänkyrön pappila
ja sen ensimmäiset asukkaat*

Sisältö | Innehåll

- 3 Lukijalle | Till läsaren
- 4 Ajankohtaista | Aktuellt
- 10 Vähänkyrön pappila ja sen ensimmäiset asukkaat
- 17 Rahakirstu vanhaan kotiinsa | Penningkistan tillbaka till sitt gamla hem
- 18 Helene Schjerfbeck ja hänen aikansa | Helene Schjerfbeck och hennes tid
- 19 Tussen salonki - museoklubi aikuisille | Tusses salong - museiklubben för vuxna
- 20 Juutinrauma & Kyrönjoki | Öresund & Kyrö älv
- 23 Laihian nuukuuren museo | Laihela snålhetsmuseum
- 24 Pohjanmaan kultajyvät netissä – museoportaali
- 25 Österbottens guld Korn på nätet - museiportalen
- 26 Olohuone keskellä Korsnäsiä - pappila museon ja Kotiseutumuseon pihapiirissä
- 28 Vardagsrummet mitt i Korsnäs - På Prästgårdsmuseets och hembygdsmuseets gård
- 30 Museoiden muassa elävään elämään | Via museerna in i levande livet
- 32 Malax hembygdsarkiv | Maalahden kotiseutuarkisto
- 33 Vanhojen museorakennusten energiatalous. Lämpö karkaa - mitä on tarkoituksen mukaista tehdä?
- 34 Jääluola - Terranovan uusi maailmanperintönäyttely | Isgrötan - den nya världsarvsutställningen i Terranova
- 36 Aika- ja luontomatkoija mediakasvatuksen keinoin
- 37 Tids- och naturresor med mediafostran
- 38 Kivitohtori Martti Lehtinen muistelee: Kaiken takana on kivi
- 40 Kulttuurimatkailu | Kulturturism
- 41 100 år med Gunnar Rosenholm
- 42 Besökscentret Meteorita Söderfjärden fick nordiskt miljöpris
- 44 Asevelikylä 1950 - luvulla
- 49 Isonkyrön kotiseutumuseo valmistuu vastaanottamaan ennätysyleisön
- Storkyrö hembygdsmuseum gör sig redo att emot en rekordpublik
- 50 Vanhat kuvat heräävät eloon | Gamla bilder återupplivas
- 51 Granösunds fiskeläge - ett skärgårdsmuseum | Granösundin kalastajakylä - saaristomuseo
- 52 Lantbruksmuseet | Kyrönmaan maatalousmuseum
- 53 Carl Axel Setterberg 200 vuotta | Carl Axel Setterberg 200 år
- 54 Vaihtuvat näyttelyt ja tapahtumat 2012 | Tillfälliga utställningar och evenemang 2012
- 56 Vaasan Puuvilla Oy - arkistolaukku | Arkivväskan Vasa Bomull

Kannen kuva / Pårbild

Helene Schjerfbeck. The Bakery (1887) Leipomo – Bageriet. Oil on canvas 61 x 51 cm, signed bottom left: H.S. KH 1378 The Karl Hedman Art Collection – Karl Hedmanin kokoelma – Karl Hedmans samling. Ostrobothnian Museum – Pohjanmaan museo – Österbottens museum. Schjerfbeck painted the Bakery in St Ives in Cornwall, England

Museokatu 3 - 4, 65100 Vaasa

Museigatan 3, 65100 Vaasa

Postiosoite: PL 3, 65101 Vaasa

Postadress: Pb 3, 65101 Vaasa

Puhelin: (06) 325 3800

Telefon: (06) 325 3800

Telekopio: (06) 325 3784

Telefax: (06) 325 3784

Sähköposti: museoinfo@vaasa.fi

E-post: museoinfo@vaasa.fi

Internet: www.museo.vaasa.fi

Kapsäkki – Kappsäcken

Pohjanmaan museolehti

Österbottens museitidning

Seuraava numero ilmestyy 2013.

Följande nummer utkommer 2013.

Lehti on luettavissa myös museon nettisivuilta.
Tidningen kan läsas också från museets websidor.

Päätoimittaja/Huvudredaktör: Kaj Höglund

Käännökset/Översättningar:

Vaasan kaupungin kielenkääntäjä / Vasa stads översättningsbyrå ja Pohjanmaan museo / och Österbottens museum
H. Hummelstedt, V. Heinonen, K. Höglund, K-M Kallio, J. Linkamo.

Ulkoasu/Layout: Graafiset palvelut/Grafiska tjänster. Anita Kataja, www.anitakataja.fi

Kirjapaino/Tryck: Fram, Vaasa. www.fram.fi

Painos/ Upplaga: 400 /kpl/st

ISSN 1235-4201

Juhlia ja juhlallisuuksia vuonna 2012

Vuosipäivien ja juhlien vietto tuo julkisuuden valoon historiamme tiettyjä osia. Koko maassa juhlitaan Helsingin nimitämistä Suomen suuriruhtinaskunnan pääkaupungiksi vuonna 1812 ja sitä, että Suomen ensimmäinen rautatieyhteys Helsingin ja Hämeenlinnan välillä avattiin liikenteelle 50 vuotta myöhemmin. Titanicin 15. huhtikuuta 1912 sattunutta haaksirikkoo on kansainvälisesti huomioitu muun muassa historiallisella muistopurjehduksella. Titanicilla oli mukana paljon pohjalaisia, ja katastrofia on tänä vuonna käsitelty lukuisissa maamme lehdissä.

Pohjanmaan museo juhlii näkyvästi kahta päivän-sankaria, Helene Schjerfbeckiä, jonka syntymästä on kulunut 150 vuotta, sekä arkkitehti Carl Axel Setterbergiä, hänen 200 vuotta sitten tapahtuneen syntymänsä johdosta. Museo huomioi myös sen, että Terranova-luontokeskus avattiin kymmenen vuotta sitten, ja että UNESCO:n maailmanperintösopimus on ollut voimassa 40 vuotta. Myöskin museomme kansainvälinen luontoelokuvafestivaali Wildlife Vaasa juhlistaa kymmenvuotista toimintaansa järjestämällä ensi syksynä kuudennen tapahtumansa.

Juhlat ja muistopäivät antavat näyttelyiden ja tilaisuuksien järjestäjille aiheen kaivaa kokoelmista ja aikakirjoista tietoa henkilöistä, tapahtumista ja ilmiöistä, jotka ansaitsevat tulla nostetuiksi esiin unohduksista. Julkisen huomion avulla voimme kunnioittaa menneiden aikojen työtä ja samalla tarjota yleisöllemme monipuolista tietoa ja näkemystä kulttuurimme ja historiamme tärkeistä osista – aivan kuten museotehtävämme edellyttääkin.

Jubiléer och festligheter 2012

Firandet av årsdagar och jubiléer kastar offentligt ljus över utvalda delar av vår historia. I landet som helhet firas i år att Helsingfors 1812 utsågs till ny huvudstad i storfurstendömet Finland, liksom att Finlands första järnvägsförbindelse, mellan Helsingfors och Tavastehus, öppnades för trafik 50 år senare. Firandet av fartyget Titanics förlisning den 15 april 1912 har fått internationell uppmärksamhet, bl.a. med en historisk minnesseglats. Med på Titanic fanns flera österbottningar och katastrofen har i år blivit omskriven i flera finländska tidningar.

Österbottens museum firar i år synligt två jubilarer, konstnären Helene Schjerfbeck, 150 år, och arkitekten Carl Axel Setterberg, 200 år. Museet uppmärksammar också att naturcentret Terranova öppnades för tio år sedan och att UNESCO:s världsarvskonvention fungerat i 40 år. Också museets internationella naturfilmsfestival Wildlife Vaasa firar sin tioåriga verksamhet med att inkommande höst arrangera sin sjätte festival.

Jubiléer och märkesdagar ger utställnings- och festarrangörer anledning att gräva i samlingar och historieböcker efter fakta om personer, händelser och fenomen värda att lyfta fram ur glömskan. Genom den offentliga uppmärksamheten kan vi visa respekt för äldre tiders arbete och samtidigt erbjuda allmänheten mångsidig kunskap och insyn i viktiga delar av vår kultur och historia, i enlighet med vårt museala uppdrag.

Katarina Andersson

vs. museotoimenjohtaja / t.f. museidirektör
Pohjanmaan museo / Österbottens museum

Paikallismuseohanke PAMU

"Opetus ja kulttuuriministeriö asetti 14.9.2010 työryhmän, jonka tehtävä oli linjata ja tehdä esityksiä ei ammatillisesti hoidettujen, säätio- ja yhdistyspohjaisten ja kunnallisten paikallis- ja kotiseutumuseoiden sekä erikoismuseoiden toiminnan kehittämiseksi ja paikallisen kulttuuriperinnön vaalimiseksi. Työryhmän toimikausi päättyi 31.12.2011."

■ Loppuraportin tuloksena oli, että kyseiset kriteerit täyttäviä museoita oli noin 730. Paikallisen kulttuuriperinnön eteen tekee vapaaehtoistyötä yli 10 000 henkilöä vuosittain, mutta kyseisten koko maan kattavan, matalan kynnyksen kulttuuripalveluverkoston tapahtumiin, näyttelyihin ja muuhun toimintaan osallistuu lähes miljoona ihmistä vuosittain.

Paikallismuseoiden paikallisesti ja kansallisesti merkittävissä kokoelmissa on yhteensä yli 2,4 miljoonaa esinettä (ja valokuvia sekä arkistoaineistoa), jotka välittävät tietoa paikallisesta historiasta ja nykypäivästä sekä tarjoavat kulttuurikokemuksia. Paikallismuseoiden ylläpidettävänä on yli 3000 rakennusta, joista pääosa on peräisin

1800-luvulta ja 1900-luvun alusta. Joukossa on myös vanhempia rakennuksia. Resurssit rakennusperinnön ja kokoelmien hoitoon ja säilyttämiseen ovat erittäin vähäiset. Julkista rahoitusta paikallismuseoiden toimintaan kohdentuu tällä hetkellä alle euro/asukas. Paikallismuseot kaipaavat tukea, välineitä ja osaamisresursseja kokoelmatyöhön sekä suunnitelmallisuutta ja tukea rakennusten korjauksiin.

- Kotiseutumuseotyyppinen museo 517
- Teollisuus- ja elinkeinohistoriallinen museo 144
- Arjen ja asumisen historian museo 107
- Henkilöhistoriallinen museo 88
- Teknologia- ja liikennehistoriallinen museo 65

- Sota-, ase- tai maanpuolustushistoriallinen museo 65
- Muut 50
- Koulumuseo 43
- Kirkollinen museo 33
- Lääketieteen tai terveydenhoitoalan museo 30
- Erikoiskokoelma 40
- Taidemuseo 24
- Luonnontieteellinen museo 9

Esinekokoelmien määrä (vastauksia 579): 1 151 962 esinettä
Luetteloitu paperille (vastauksia 404): 897 872 esinettä
Luetteloitu tietokoneella (vastauksia 200): 315 394 esinettä
Museorakennuksia: 3 296
Museot avoinna (vastauksia 420): 27 397 pv. Keskiarvo 65,23 pv/museo.
Kävijöitä: 689 535

Lisätietoja:

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/OKMtr5.pdf?lang=fi>

Paikallismuseot työllistäjinä ja hyvinvoinnin ja palveluiden tuottajina
Palkatut työntekijät 557

Talkootuntien määrä

Kuntien omistamat museot: 9 593 h.
Keskiarvo 149,89 h/museo
Yhdistysmuseot: 134 055 h. Keskiarvo 513 h/museo
Säätiomuseot: 11 259 h. Keskiarvo 433 h/museo
Tapahtumia järjestettiin 3314

Pohjanmaan museon toiminta-alueella on 174 kulttuurihistoriallista museota, 6 luontomuseota tai -näyttelyä, 13 taidetai taiteilijamuseota, 5 taidehallia ja 11 julkista taidenäyttelytilaa. Museotoimintaa harjoittavia kuntia, yhdistyksiä, säätioita tai yksityisiä tahoja on vähemmän, koska esim. yhdistyksellä saattaa olla useampi museo.

Lokalmuseiprojektet PAMU

"Undervisnings- och kulturministeriet tillsatte den 14.9.2010 en arbetsgrupp, som fick i uppdrag att dra upp riktlinjer för och ge utvecklingsförslag rörande icke-yrkesmässigt sköta lokalmuseer samt hembygds- och specialmuseer ägda av stiftelser, föreningar och kommuner. Uppdraget omfattade utveckling av såväl museernas verksamhet som utvecklande av värden av kulturarvet. Arbetsgruppens mandatperiod varade t o m 31.12.2011."

■ I slutrapporten konstateras att omkring 730 museer fyllde kriterierna. Det lokala kulturarvet vårdas årligen av fler än 10 000 frivilliga. I museiaktiviteterna runt om i landet deltar dock betydligt fler, nästan en miljon människor tog del av lokalmuseernas evenemang, utställningar och verksamhet.

Lokalmuseernas samlingar har stort värde både lokalt och nationellt. Samlingarna beräknas omfatta mer än 2,4 miljoner objekt, vari ingår också fotografier och arkivmaterial. Allt material förmedlar information om den lokala

historien och nutiden och är en källa till kulturupplevelser. Lokalmuseerna ansvarar för mer än 3000 byggnader, av vilka merparten härstammar från 1800-talet och 1900-talets början. I byggnadsbeståndet ingår också en del äldre byggnader. Resurserna för skötseln av byggnadsarvet och föremålssamlingarna är emellertid mycket små. Den offentliga finansieringen av lokalmuseerna uppgår idag till mindre än en euro per kommuninvånare. Lokalmuseerna är därför i stort behov av stöd, verktyg och kunskapsresurser för att kunna vårda sina samlingar. Också

vården av byggnadsbeståndet kräver planering och finansiellt stöd till reparationer och underhåll.

- Museer av hembygdstyp 517
- Industri- och näringslivshistoriska museer 144
- Bostadsmuseer, vardagslivsmuseer 107
- Personhistoriska museer 88
- Teknologi- och trafikhistoriska museer 65
- Krigs-, vapen- och försvarshistoriska museer 65
- Övriga 50
- Skolmuseer 43

- Kyrkomuseer 33
- Museer anknutna till medicin och hälsovård 30
- Specialsamlingar 40
- Konstmuseer 24
- Naturvetenskapliga museer 9

Föremålssamlingar (579 svar): 1 151 962 föremål
Katalogiserade på papper (katalogkort) (404 svar): 897 872 föremål
Katalogiserade i databas (200 svar): 315 394 föremål
Museibyggnader 3 296
Museerna öppna (420 svar): 27 397

Historiallinen kaupunkirakenne voimavarana - seminaari 15-16.11.2012

■ Setterberg-näyttelyyn liittyvä seminaari pidetään marraskuun puolessa välissä. Luennoitsijoina ovat alustavasti vt. museonjohtaja, FM **Katarina Andersson** Pohjanmaan museosta, arkkitehti **Marketta Kujala** Vaasan kaupunkikehityksestä, Ylen tiedetoimittaja arkkitehti **Pasi Toiviainen**, VTT, tutkija ja Yhdyskuntasuunnittelulehden päätoimittaja **Pasi Mäenpää** Helsingin yliopistosta sekä **Anne Majaneva-Virkola** Uusi Paikallisuus -hankkeesta ja Museovirasto.

Ulkomaisina luennoitsijoina Dorte Mandrup Arkkitehdit tai arkkitehtitoimisto Lundgaard & Tranberg Tanskasta.

Oikeudet muutoksiin pidätetään. Lisätietoja: www.museo.vaasa.fi

Den historiska stadsstrukturen som resurs - seminarium 15-16.11. 2012

■ I medlet av november hålls ett seminarium i anslutning till Österbottens museums utställning om C.A. Setterberg. Som föreläsare medverkar tf. museidirektör, FM **Katarina Andersson** från Österbottens museum, arkitekt **Marketta Kujala** från stadsplaneringen i Vasa, Yles vetenskapsredaktör, arkitekt **Pasi Toiviainen** från Statens tekniska forskningscentral, forskaren vid Helsingfors universitet och chefredaktören vid tidningen Yhdyskuntasuunnittelu **Pasi Mäenpää** samt **Anne Majaneva-Virkola** från projektet Det Nya lokalsamhället. Även Museiverket deltar.

Utländska föreläsare är Dorte Mandrup från arkitektbyrån Lundgaard & Tranberg i Danmark.

Föreläsarnamnen är än så länge preliminära och rätten till ändringar förbehålls. Tilläggsuppgifter: www.museo.vaasa.fi

dagat. I medeltal 65,23 dagar / museum
Besökare: 689 535

Antal arrangerade evenemang: 3314

Lokalmuseerna som arbetsgivare och upprätthållare av välfärd och tjänster

Anställda 557

Antal talkotimmar

Museer i kommunal ägo 9 593 h. I
medeltal 149,89 h/ museum

Museer drivna av förening: 134 055 h.
I medeltal 513 h/museum

Museer ägda av stiftelser 11 259 h. I
medeltal 433 h / museum

På Österbottens museums verksamhetsområde finns 174 kulturhistoriska museer, 6 naturhistoriska museer eller naturutställningar, 13 konst- eller konsthallmuseum, 5 konsthallar och 11 offentliga konstupställningsutrymmen. Antalet kommuner, föreningar, stiftelser och övriga privata museiaktörer är lägre, eftersom t.ex. en enskild förening kan driva flera museer.

Tilläggsuppgifter:

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/OKMtr5.pdf?lang=fi>

Pohjanmaan museon pitkäaikaiset intendentit Tuula Airola ja Dan Holm ovat jääneet viettämään ansaittuja eläkepäiviä.

■ Monet ystävät ja yhteistyökumppanit kävivät esittämässä tervehdyksensä Tuulalle ja Danille museon kahvilassa vietetyssä juhlassa. Kuvassa tervehdyksvuorossa museolautakunnan edustajat Eeli Marttunen, Seija Suomela ja Tuula Leinonen. Kuva Erkki Salminen

Intendenterna Tuula Airola och Dan Holm har gått i pension efter lång och trogen tjänst vid Österbottens museum.

■ Många vänner och samarbetsparter kom till museet på festdagen den 30 mars för att tacka Tuula och Dan för de gångna åren. På bilden står museiämnens representanter i tur att hälsa: fr. v. Eeli Marttunen, Seija Suomela och Tuula Leinonen. Bild: Erkki Salminen.

Kertomuksia Vaasasta

■ Uusi julkaisu on myynnissä Vaasan kaupunginkirjastossa sijaitsevassa kansalaisinfossa, mutta sen voi myös ladata netistä:

Berättelser om Vasa

■ Berättelser om Vasa är till salu på medborgareinfo men är också möjlig att ladda från webben:

<http://www.vaasa.fi/WebRoot/380444/Vaasa2010SubpageWithoutBanner.aspx?id=1219730>

Keväinen tervehdys Vaasan Merimuseolta!

Viime vuosina monissa maakunnan museoissa esineluettelointia ei ole voitu pitää ajan tasalla taloudellisista ja henkilöllisistä resursseista johtuen. Vaasan Merimuseolla on vuoden 1981 perustamisesta lähtien jouduttu sijoittamaan kaikki resurssit museoalueen neljän 1860-luvulla rakennetun hirsimakasiinin ja niiden ympäristön säilyttämiseen.

Museotoiminnan kehitys ja sen mahdollistama esineiden valokuvaus osana luettelointia on ollut ratkaisevassa asemassa. Merimuseon monenkirjava esineistö on osin niin monimutkaista, että niiden havainnollistava piirtäminen luettelointiin olisi vienyt vuosia. Perustamisesta lähtien museon tarkoituksena ei ole ollut keskittyä pelkästään merenkulkuun, vaan myös kertoa elämästä ja elinkeinosta Merenkurun alueella. Esineitä onkin laaja-alaisesti eri mereen liittyvistä ammatinhaarailta.

Taloudellisten resurssien helpottuessa on Merimuseollakin ryhdytty systemaattisesti luetteloimaan kerääntynyttä esineistöä, joista käytännössä kaikki on saatu lahjoituksena. Monesti aamuisin museon portaille on jätetty esinelahjoituksia, joiden lahjoittajia ei ole ehkä koskaan saatu selville. Esineluettelointia on tehty kahdessa jaksossa, vuosina 2009-2010 ja nyt jälleen syksystä 2011 alkaen. Tällä hetkellä museon esinekokoelmasta on luetteloitu noin 2000 esinettä ja luettelointi jatkuu edelleen.

Viime kuukausien aikana luetteloitujen satojen esineiden joukosta on noin 40 purje- ja konelaivojen pienoismallia, 140 raamittua taulua, yli 120 kauppalaivoilla käytettyjä lippuja, sekä museon tämänhetkinen noin sadan koneen venemootorikokoelma. Mootoreiden suhteen näyttelytila alkaa käydä ahtaaksi, eikä museo ole voinut enää ottaa vastaan lahjoitukseksi tarjottuja perämootoreita. Kokoelman sisävenemootorit vievät suurimman osan tilasta ja niistä suurin osa on valmistettu Vaasassa.

Kevätterveisin Vaasan Merimuseolta,

Unto Lintala, Vaasan Merimuseon johtaja
Eveliina Matalamäki, esineluetteloija

En vårlig hälsning från Vasa sjöfartsmuseum!

Under de senaste åren har man på många av landskapets museer inte kunnat hålla katalogiseringen av föremål up-to-date på grund av ekonomi- och personalresurserna. På Vasa sjöfartsmuseum har man sedan starten 1981 varit tvungen att sätta alla resurser på att bevara museiområdets fyra stockmagasin, som är byggda på 1860-talet, och miljön runtomkring dem.

Utvecklingen av museiverksamheten och de därigenom uppnådda möjligheterna att fotografera föremålen som en del av katalogiseringen har haft en avgörande betydelse. Sjöfartsmuseets brokiga föremålssamling är till vissa delar så komplicerad att det skulle ha tagit årtal i anspråk att åskådliggöra föremålen genom att rita av dem vid katalogiseringen. Ända sedan starten har museets syfte varit att inte fokusera enbart på sjöfarten, utan också att berätta om livet och näringarna i Kvarkenområdet. Föremål finns också från en mängd olika yrkesgrupper som hänför sig till sjön.

När de ekonomiska resurserna medgett det har man också på Sjöfartsmuseet börjat katalogisera systematiskt de samlade föremålen som nästan uteslutande har fått som donationer. Ofta har föremålsdonationer lämnats på museitrappan på morgonen och man har kanske aldrig fått reda på vem donatorn är. Katalogiseringen av föremål har skett i två omgångar, åren 2009-2010, och nu igen från hösten 2011. För närvarande har ca 2 000 föremål ur museets föremålssamling katalogiserats och katalogiseringen fortsätter ännu.

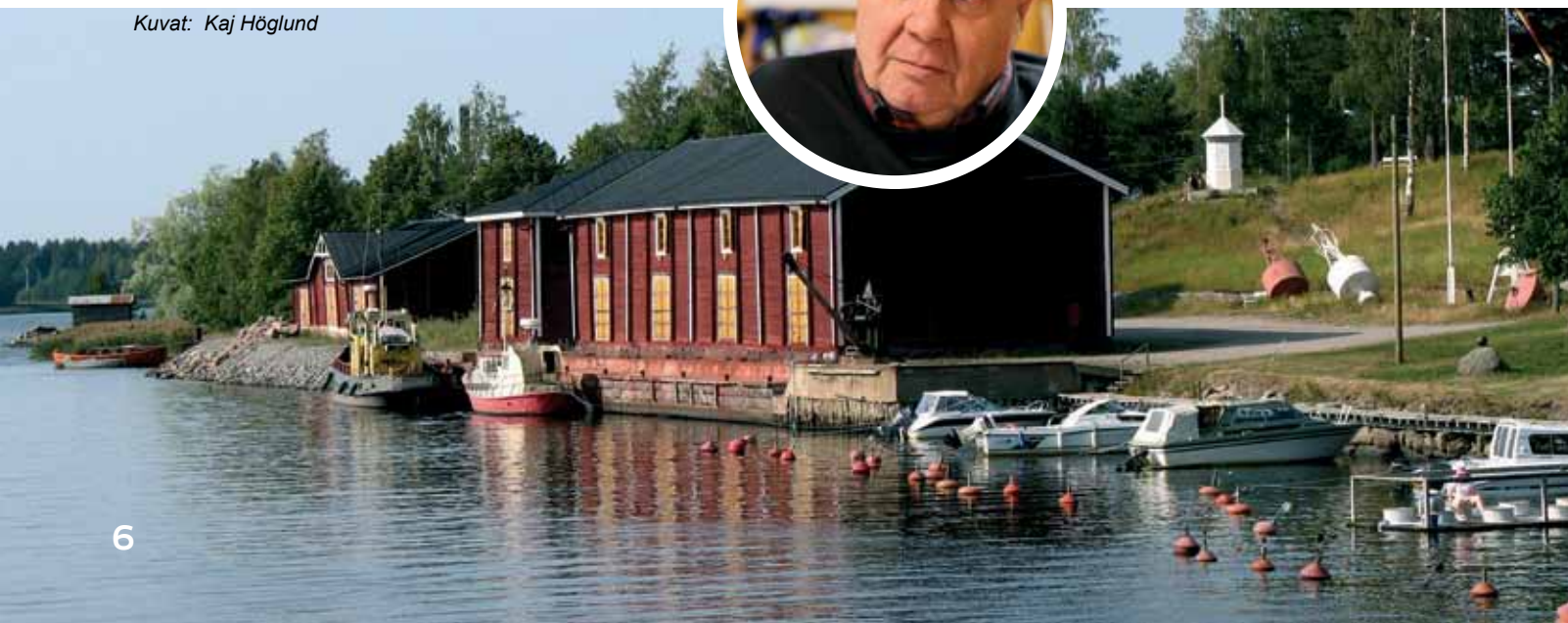
Av de hundratals föremål som katalogiserats under de senaste månaderna finns ca 40 miniatyrer av segel- och maskinfartyg, 140 inramade tavlor, över 120 flaggor som använts på handelsfartyg samt museets båtmotorsamling som för närvarande omfattar ca 100 motorer. När det gäller motorerna börjar det bli trångt om utställningsutrymme och museet har inte längre kunnat ta emot utombordsmotorer som erbjudits som donationer. Samlingens inombordsmotorer upptar största delen av utrymmet och av dem är största delen tillverkade i Vasa.

Med vårhälsningar från Vasa sjöfartsmuseum,

Unto Lintala, chef för Vasa sjöhistoriska museum
Eveliina Matalamäki, katalogiserare

Kuvat: Kaj Höglund

Paikallismuseoiden turvakirja

Eeva Mikola | Kaj Höglund

■ Pohjanmaan museo, Keski-Pohjanmaan maakuntamuseo, Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseo sekä Varsinais-Suomen maakuntamuseo valmistelevat parasta aikaa Paikallismuseoiden turvakirjaa (työnimi). Paikallismuseoihin tallennetun arvokkaan kulttuuriperintömme turvaaminen tulevaisuuteen on museotoimen keskeinen asia. Tämä edellyttää huolellisen museon periaatteita, keskittymistä ennaltaehkäisyyn sekä hieman työtä ja vaivaa. Paikallismuseoväen jatkuva huoli museoiden turvallisuudesta on ollut ponttimena kirjan laadinnassa.

Paikallismuseon turvakirjan tarkoituksena on tehostaa paikallismuseoiden turvallisuutta, niin museon kokoelmien ja rakennusten kuin museovieraiden ja museoissa työskentelevien. Kirjassa keskitytään erilaisten riskien ennaltaehkäisyyn ja ennaltaehkäisy tason nostamiseen. Museotalalla on julkaistu jonkin verran turvallisuuteen liittyvää kirjallisuutta ja ohjeita, mutta nyt nämä asiat on koottu yhteen tiiviiseen, paikallismuseoille sopiviksi työkirjan ja tarkastuslistojen muotoon.

Turvakirja on tarkoitettu kaikille paikallismuseoille, mutta harrastajavoimin hoidetut museot hyötyvät tästä eniten. Turvallisuus asioiden tarkastamiseksi ja muistin virkistämiseksi kirjassa olevat asiat on syytä käydä läpi aina kahden tai kolmen vuoden välein museon aktiivisimpien toimijoiden kokoontuessa museolle. Tähän kuluu aikaa pari kolme tuntia. Esiin tulleet epäkohdat korjataan mahdollisimman nopeasti. Maakuntamuseotutkijat auttavat mielellään.

Turvakirja sisältää tarkistuslistoja, muistutuksia tärkeistä turva-asioista sekä myös selkeät toimintaohjeet eri hätätilanteisiin.

Turvakirjan laatimisessa on käytetty tukena mm. Mikko Perkon laatimia museoiden turvallisuuteen liittyviä kirjoja ja Vaasan kaupungin turvallisuuskoordinaattori Seppo Mäenpään huomioita. Suuri hyöty on ollut myös kirjan laatijoiden omasta pitkästä kokemuksesta maakunnallisessa museotyössä. Syksyllä 2011 maakuntamuseotutkijoiden tapaamisessa valittiin työryhmä laatimaan paikallismuseoille soveltuvia ja toteuttamiskelpoisia turvaohjeita. Työryhmään valittiin Kaj Höglund Pohjanmaan museosta, Pirkko Järvelä Keski-Pohjanmaan maakuntamuseosta, Risto Käsälä Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseosta ja Eeva Mikola Varsinais-Suomen maakuntamuseosta. Tarkoituksena olisi esitellä turvakirja syksyllä 2012 muille maakuntamuseotutkijoille ja Museovirastolle. Muiden maakuntamuseotutkijoiden tuki ja asiantuntemus on ollut työn aikana korvaamatonta.

Museoiden innovatiiviset avustukset

■ Museovirasto on myöntänyt innovatiivista rahaa 18 000 Pohjanmaan museon Setterberg-näyttelyyn liittyvään ”Uuden Vaasan arkkitehtuuri” –hankkeeseen. Kristiinankaupungin museotoimi sai 10 000 euroa Minns du – Muistatko? Virike-kapsäkkien tuottamiseen vanhuksille ja muistisairaille suunnattuun toimintaan.

Stöd till innovativa museiprojekt

■ Museiverket har beviljat 18 000 euro till projektet ”Arkitekturen i det Nya Vasa” som förverkligas i samband med Österbottens museums utställning om arkitekten C.A. Setterberg. Museerna i Kristinestad har fått 10 000 euro för att skapa ”Minns du – Muistatko?” – materialväskor för äldre och personer som lider av minnesstörningar.

Lokalmuseernas säkerhetshandbok

■ Österbottens museum, Mellersta Österbottens landskapsmuseum, Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseo och Egentliga Finlands landskapsmuseum färdigställer som bäst en säkerhetshandbok för lokalmuseer (den slutliga titeln har ännu inte slagits fast). Det centrala målet för lokalmuseerna är att trygga det materiella kulturarvet för framtiden. För detta krävs omsorgsfullhet och ett förebyggande arbete, som kräver lite tid och extra insatser. De museiaktivas ständiga oro för museernas säkerhet har varit en sporre i skrivandet av handboken.

Syftet med handboken är att göra lokalmuseerna säkrare, både med avseende på samlingarna och byggnaderna, och med tanke på museigästerna och de museianställda. Riskhantering och det förebyggande säkerhetsarbetet tas därför upp i bokens centrala avsnitt. Redan tidigare har funnits en del litteratur om museernas säkerhetsfrågor, men först nu kommer en sammanfattande bok riktad uttryckligen till lokalmuseerna. Boken är upplagd som en arbetsbok med praktiska checklistor.

De museer som sköts med talkoarbetskraft torde ha den största nyttan av boken. Det är skäl att ta upp säkerhetsfrågorna med två-tre års mellanrum när de museiaktiva samlas. En grundlig säkerhetsgenomgång tar ett par-tre timmar. Därefter lönar det sig att så fort som möjligt åtgärda de uppkomna bristerna. Landskapsmuseiforskarna hjälper gärna till med arbetet.

Säkerhetshandboken innehåller checklistor, påminnelser om viktiga säkerhetsfrågor och klara direktiv för olika nödsituationer.

I arbetet med handboken har arbetsgruppen utnyttjat bl.a. Mikko Perkos publikationer om museisäkerhet. Vasa stads säkerhetskoordinator Seppo Mäenpää har bidragit med viktiga synpunkter. Författarna har också dragit nytta av sin egen långa erfarenhet av regionalt museiarbete. Skribenterna Kaj Höglund från Österbottens museum, Pirkko Järvelä från Mellersta Österbottens landskapsmuseum, Risto Käsälä från Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseo och Eeva Mikola från Egentliga Finlands landskapsmuseum, har som avsikt att hösten 2012 presentera handboken för övriga landskapsmuseiforskare och Museiverket. Kollegernas stöd i arbetet har varit ovärderligt.

Museoiden harkinnanvaraiset valtionavustukset julkaistiin 19.4.2012

Lisätietoja : http://www.nba.fi/fi/avustukset/museoiden_harkinnanvaraiset
www.museo.vaasa.fi

Museernas behovsprövade statunderstöd publicerades 19.4.2012

Tilläggsuppgifter: <http://www.nba.fi/sv/understod>
www.museo.vaasa.fi

Museoviraston rakennusten entistämisyavustukset julkaistu

Lisätietoja: <http://www.nba.fi/fi/avustukset>
www.museo.vaasa.fi

Museiverkets understöd för restaurering av byggnader

Tilläggsuppgifter: <http://www.nba.fi/sv/understod/restaureeringsbidrag>
www.museo.vaasa.fi

Kirsi Mattila

■ Vaasa on moniulotteinen kaupunki, jossa kohtaavat rikas kulttuuritarjonta ja saariston rauhallisuus, vahva energia-ala ja pitkä historia, kaksikielisyys ja monikulttuurisuus. Nämä ovat luoneet muotoilulle omalaatuisen ja aktiivisen toimintaympäristön, joka puolestaan luo erinomaiset mahdollisuudet elämäkselliseen kaupunkiympäristön kehittämiseen. Now, Citizen meets Sustainable Design –hankkeen tavoitteena on tehdä näkyväksi muotoilun moninaisuutta.

Hankkeen teemana oleva kestävä kehitys luo luontevat raamit moninaiselle muotoilulle, joka on laajentunut tuotemuotoilusta palveluiden, ympäristöjen ja järjestelmien suunnitteluun. Muotoilun ytimessä ovat luovuus, käytäjälähtöisyys ja visuaalisuus, jotka yhdistetään taloudellisiin ja teknisiin näkökulmiin. Designpääkaupunkivuoden aikana muotoilun moninaisuus tehdään näkyväksi alueen asukkaille sekä luodaan heille elämäksellisiä ja toimivia kohtaamispaikkoja kestävän kehityksen periaatteella.

Vaasan kaupunki toimii hankkeen vastuullisena toteuttajana. Hanketta koordinoi Länsi-Suomen muotoilukeskus MUOVA, joka on erikoistunut uudistaamaan markkinälähtöiseen muotoiluun, mikä tarkoittaa tapoja hankkia asiakas- ja käyttäjälähtöisyyttä sekä hyödyntää ymmärrystä muotoiluosaamisen avulla tuote-, palvelu- ja strategiaprosesseissa. Hankkeen rahoittajina toimivat Svenska Kulturfonden ja Vaasan kaupunki.

Now, Citizen meets Sustainable Design koostuu neljästä kokonaisuudesta: Muotoilujournalismin Vaasa-palkinto 2012, Uusin silmin - muotoilun kaupunkireitti, Kuntsin rannan elävöittäminen ja Pohjanmaan museon edustan uudistaminen.

Muotoilujournalismin Vaasa-palkinto 2012

Kilpailun tavoitteena on kohottaa muotoilusta kirjoittamisen vaikuttavuutta ja tasoa sekä pyrkiä yleisesti edistämään alan monipuolista ja taitavaa kirjoittamista. Kilpailuaika ajoittuu 1.1.2012–30.09.2012 väliselle ajalle. Voittaja saa palkinnoksi 5000 euroa ja muita palkintoja. Lisätietoja: www.vaasa.fi/muotoilujournalismpalkinto.

Vaasa mukaan designpääkaupunkivuoden kestävä kehityksen teemalla

Designpääkaupunkivuoden yhtenä tavoitteena on kaupunkilaisten arjen ja elinympäristön parantaminen, entistä parempi kaupunki. Tähän pyrkii myös Vaasan kaupunki osallistumalla designpääkaupunkivuoden hankkeella, jonka sisältökokonaisuudet tuovat muotoilun lähemmäksi kaupunkilaisia.

Muotoilun kaupunkireitti Uusin silmin

Uusin silmin -kaupunkireitti nostaa esiin Vaasan keskustan alueella olevia designkohteita reittikartan, näyttelyiden ja mobiiliteknologian avulla. Hanke koostuu designkohteiden kartoituksesta sekä niiden kokoamisesta reittikokonaisuudeksi. Kaupunkireittiin liittyy lisäksi muotoiluosaamista esittelevä näyttely. Muotoilun kaupunkireitin sisällön kartoitus aloitetaan maaliskuusta alkaen, ja tarkoituksena olisi saada uusi reitistö käyttöön kesämatkailua varten.

Käyttäjälähtöisyys mukaan ympäristösuunnitteluun Kuntsin rannan ja Pohjanmaan museon edustan uudistamisessa

Osahankkeet, jotka kohdistuvat kaupunkirannan ja Pohjanmaan museon edustan kohentamiseen muotoilun keinoin käynnistyivät jo alkutalvesta 2011, jolloin alueen asukkaat ja käyttäjät osallistuivat ideointiin ja suunnitteluun. Tällöin järjestettiin useita työpajoja, joissa mietittiin käyttäjälähtöisesti millaista toimintaa kaupunginrannassa ja Pohjanmaan museon edustalla voisi olla. Millaisia palveluita ja tilaratkaisuja alueille tarvitaan? Työpajojen tarkoituksena on ollut tuoda alueiden käyttäjien toiveet, tarpeet ja ideat osaksi alueiden suunnittelua. Työpajoihin osallistui lähes sata innokasta osallistujaa.

museon ulkotilaan. Toiminnallisuuksien taustalla on alueen aktivoimisen ja houkuttelevuuden lisääminen. Suunnittelussa taustalla on ollut n. 100 vuotta vanha toteutumaton puistosuunnitelma Pohjanmaan museon alueelle, jossa on tilajaottelu nähtävissä. Tämä innosti suunnittelijoita kohtaamaan tilat nykypäivän valossa. Alueelle luotiin tiloja, jotka mahdollistavat esiintymispaikan erilaisille tapahtumille, ihmisen oleskelulle, kahvila-toiminnan aktivoimisen puistoon ja museon näyttelyiden rantautumisen myös ulkotilaan.

Kaupunki varaa tänä vuonna museon edustan rakentamiseen 20.000 euroa. Koko suunnitelman toteuttaminen maksaa noin 80.000 euroa. Rakennus-toteutukselliset toimenpiteet tehdään vuoden 2012 aikana. Uudistaminen alkaa kaatamalla vanhat puut, jonka jälkeen tehdään kunnolliset kasvialustat, kivituhkapintaiset oleskelualueet sekä kulkuväylät. Alkukesällä istutetaan uusi puusto ja paljon kasvillisuutta.

Kaupunkirannan uudistamisessa on myös käytetty käyttäjälähtöistä muotoilua, jonka avulla on visioitu sitä millainen olisi elämäksellinen Vaasan kaupunkiranta, millaista toimintaa ja aktiviteetteja rannalla voisi olla. Suunnitelmia työstetään edelleen ja rannan osalta tarkoitus olisi päästä rakentamaan myös loppu kevään aikana.

Viheralueiden kunnostus ja hyödyntäminen on tärkeä osa kestävä kehitystä kaupunkisuunnittelussa. Kehittämisessä käytetään luovia, osallistavia ja visuaalisia menetelmiä, joiden avulla kaupungin eri toimijat, asukkaat sekä muotoilijat luovat alueista houkuttelevan, ainutlaatuisen ja aktiivisen kohtauspaikan.

Pohjanmaan museon edustalle luodaan erilaisia "tiloja", jotka mahdollistavat toiminnallisuuksien tuomisen myös

Hankkeen etenemistä voi seurata Facebookissa: WDC Helsinki 2012- Vaasa

Lisätietoja:

www.muova.fi/CMSDesign tai www.wdchelsinki2012.fi/yhteistyokumppanit/vaasa
Projektipäällikkö Kirsi Mattila, Länsi-Suomen muotoilukeskus Muova,
puh. 050 364 1220, kirsi.m.mattila@aalto.fi
ja sivistystoimenjohtaja Christina Knookala, Vaasan kaupunki
christina.knookala@vaasa.fi, puh. 040 556 5011.

VAASAPRIIST 1
designjournalistik 2012

Now, Citizen meets Sustainable Design

Vaasa meets the World Design Capital Helsinki 2012

Kirsi Mattila

■ Vasa stad deltar i World Design Helsinki 2012 året. Projektet Now Citizen meets Sustainable Design har som mål att komplettera och vara en kommunikativ del av projekthelheten Design Capital Helsinki 2012 samt att i egenskap av landskaps-samarbetspart bidra med kompletterande element till året som designhuvudstad.

Vidare har projektet Now Citizen meets Sustainable Design som mål att synliggöra det heterogena fältet inom design för invånarna samt regionens design både nationellt och internationellt. Vad för slags profession är design? Vad kan designas? Hurdana metoder används inom design? Hur förbättrar design produkter, tjänster och miljön? Hur främjar design en hållbar utveckling? I projektet beaktas också Vasaregionens starka tvåspråkiga verksamhetsmiljö.

Projektets målgrupper är regionens invånare, offentliga aktörer, forsknings-, utbildnings- och utvecklingsorganisationer, samt barn och unga. Vidare är projektets åtgärder riktade till finländska och internationella målgrupper. För regionens företag lyfter projektet fram designens möjligheter och kunskap om hur man med hjälp av design kan utveckla innovationsverksamheten.

Vasa stad fungerar som huvudpart i projektet. Som koordinator fungerar Västra-Finlands designcentrum Muova, som är Aalto universitetets och Vasa universitetets gemensamma enhet i Vasa.

Vasapriset i desingjournalistik 2012

Tävlingens målsättning är höja verkningsfullheten och nivån för det som skrivs om design samt att rent allmänt främja ett mångsidigt och skickligt skrivande inom branschen.

ed nya ögon – stadsstråket för design

Stadsstråket lyfter fram designobjekt i Vasas centrumområde med hjälp av ruttkartor, utställningar och mobilteknologi. Projektet kompletteras med två utställningshelheter där man lyfter fram designprodukter som är tillverkade i Vasa regionen.

Kuntsis skvär - en upplevelserik stadsstrand

I projektet visioneras hur en intressant strandhelhet kunde se ut ur användarens ögon. Med hjälp av berättelser formges stadsstrandens omgivning. Även stadens invånare tas med i idékläckningen och planeringen.

Möten i Österbottens museums gårdspark – Maria parken

Med hjälp användarorienterad designen och hållbar utveckling förnyas Mariaparken framför Österbottens museum till en plats som ger impulser till möten, till att skapa nya idéer samt aktiverar invånare och resenärer.

Världens designhuvudstad, World Design Capital

Benämningen är tilldelad av världsomspännande organisationen Icsid och IDA. Den beviljas vartannat år åt en stad i världen. År 2012 fungerar Helsingfors som världens designhuvudstad. Projektet ansöktes och arrangeras av Helsingfors, Esbo, Vanda, Grankulla och Lahtis. WDC-städerna har grundat internationella designstiftelsen, som ansvarar för förverkligandet av projektet.

World Design Capital Helsinki 2012 www.wdchelsinki2012.fi/sv
International Council of Societies of Industrial Design www.icsid.org

(Teksti/teksti: Muova & PM/ÖM, Lähteet/Källor: www.muova.fi ; Pohjalainen 23.3.2012)

Pohjanmaan museon ja Metsähallituksen Terranova täyttää 10 vuotta

23. toukokuuta vietetään Terranovassa syntymäpäivää. Tuolloin tulee 10 vuotta kuluneeksi Merenkurkun luontokeskus Terranovan vihkiäisistä.

■ Terranova on latinaa ja merkitsee "uusi maa" ja juuri siitä näyttely kertoo – merestä nousevan uuden maan luonnosta. Sen jälkeen kun Merenkurkun saaristo hyväksyttiin Unescon maailmanperintölle Suomen ensimmäisenä ja toistaiseksi ainoana luonnonperintönä vuonna 2006 on Terranovaan lisätty syvällisempää tietoa maailmanperintöalueen geologiasta.

Juhlaohjelmassa on Norra Korsholm koulun musiikkiesityksiä, Mia Malviniemen ohjaama maailmanperintötanssiesitys. Kivitohtori Martti Lehtinen kertoo museon kokoelmien kiinnostavista kivistä. Tilaisuuteen voi ottaa myös omia kiviaarteita, joista haluaa kuulla enemmän. Terranovan auditoriossa näytetään mm. Pekka Mäkyksen luontokuvia Merenkurkun luonnosta. Auditoriossa on myös Wildlife Vaasa festivaalin luontoelokuvaesityksiä. Päivän aikana järjestetään opastuksia suomeksi ja ruotsiksi luontokeskuksessa. Ulkotiloissa on Metsähallituksen maailmanperintöteltta, jossa jaetaan tietoa maailmanperintösopimuksesta ja -kohteista.

Syntymäpäiviä vietetään klo 12-20 Terranovassa.

Kahvia ja torttua tarjolla klo 12-16. Kaikki ovat tervetulleita!

Österbottens museums och Forststyrelsens Terranova fyller 10 år

Den 23 maj blir det fest i Terranova. Då har hela 10 år gått sedan invigningen av basutställningen Terranova – Kvarkens naturcentrum.

■ Namnet Terranova är latin och betyder "Nytt land" och det är just det som utställningen handlar om – naturen i det nya landet som hela tiden stiger upp ur havet i Kvarken. Efter att Kvarkens Skärgård upptogs på Unescos världsarvslista som Finlands första, och hittills enda, naturarv år 2006 har Terranova utvidgats med djupgående information om också geologin i världsarvsområdet.

Till festprogrammet hör musikuppträdande av eleverna i Norra Korsholms skola och en världsarvsdans som leds av Mia Malviniemi. "Stendoktorn" Martti Lehtinen berättar om några av de mest intressanta stenarna som finns i museets samlingar och man kan också ta med sig sina egna skatter så berättar han mera om dem. Nere i Terranovas auditorium visas naturbilder från Kvarken fotograferade av bl.a. Pekka Mäky. I auditoriet visas också ett urval av naturfilmfestivalen Wildlifes filmer. Under dagen ordnas guidningar på finska och svenska och eventuellt också på engelska. Utomhus har Forststyrelsen ett världsarvstält där man får information om världsarvsavtalet, världsarvslistan och om världsarven i Finland.

Födelsedagsfesten firas kl. 12 - 20 i Terranova.

Det bjuds på kaffe med tårter kl 12-16. Alla är välkomna!

Jurvan Puuseppämuseo uudistuu

Snickarmuseet i Jurva förnyas

Museon tunnuksen on suunnitellut Jaakko Linkamo.
Museets logotyp har designats av Jaakko Linkamo.

Pappila luo herraskartanomaisen vaikutelman mansardikattoineen ja nurkkapilastereineen.
Kuva: M. Koskimies-Envall 2011

Vähänkyrön pappila ja sen ensimmäiset asukkaat

Marianne Koskimies-Envall

Vähänkyrön entistetty Maunukselan pappila Kyrönjoen rannalla on maamme komeimpia nykypäivään säästyneitä pappien vanhoja virkataloja. Korjattuna ja yhä toimivana papin perheen asuntona se palvelee edelleen sitä tarkoitusta, johon seurakunta sen hankki 1800-luvun alussa.

Arvokkaana maamerkinä se kertoo Kyrönmaan pitäjien vuosisataisesta vauraudesta ja hengellisen elämän mahdista. Pappilaa on aikojen kuluessa korjattu kovakouraisesti - 1950-luvulla tehtiin suurimmat muutokset – niin että alkuperäistä sisustaan ei ollut jäänyt juuri mitään, kun jokunen vuosi sitten pappilaa alettiin kunnostaa Pohjanmaan museon ja Museoviraston ohjeiden mukaan. Kunnostuksen ja entisöinnin suunnittelu uskottiin arkkitehti Gunilla Lång-Kivilinnalle. Eteistiloista löytyi suoraan hirsien päälle tehty roiskemaalaus. Uusi roiskemaalaus tehtiin seinälevylle sen päälle. Vinttikamarista löytyi matalaa peilipaneelia, joka oli tuotu alakerran salista. Saliin tehtiin nyt uudet paneelit näiden vanhojen mallin mukaan. Pienten väriläikkien ja fragmenttien avulla saatiin huoneille määriteltyä värit. Tulos on hienostunut ja pappilan arvon mukainen. Suuren kiitoksen ansaitsevat seurakunta rahoittajana, arkkitehti toteuttajana sekä pappilassa asuneet kirkkoherrat, edellinen ja nykyinen. He ovat arvostaneet taloa asumalla siinä ja kannustaneet seurakuntaa vaalimaan vanhaa rakennuskulttuuria. Tyhjiillään seisovat vanhat talot tuhoutuvat helposti hoidon puutteessa rapistumalla vähitellen käyttökelvottomiksi.

Vähäkyrön eli Alastaron kappeli on ollut itsenäinen seurakunta jo vuodesta 1607, josta lähtien pitäjäläisten oli tarjottava kirkkoherralle virkatalo. Kappalaiselle oli toki ollut oma virkatalonsa, ”pikkupappila”, mutta kirkkoherra tarvitsi edustavan asunnon lisäksi tuottoisat tilukset. Pitäjäläiset raivasivat papilleen Selkämäen kylästä Kyrönjoen rannalta Maunuksela-nimisen maatilan ja rakensivat sinne kirkkoherran pappilan, ensimmäisen jo varmasti 1600-luvun alkupuolella.

Maunuksela oli aluksi yhden manttaalin tila eli varsin kookas ja tuottoisa. Tilakoko on vähitellen pienentynyt kun peltoja on myyty pois. Nykyinen pappila on kolmas

suunnilleen samalla paikalla. Edellinen pappila oli ilmeisesti rakennettu niin, että pääty oli joelle päin. Talousrakennuksista vain yksi makasiini on säilynyt. Pappilaan myöhemmin valmistunut renkitupa myytiin huutokaupalla pois 1970-luvulla.

Kyrönjokivarren pappilat ovat perinteisesti olleet haluttuja virkapaikkoja. Jokilaakson viljavat pellot tuottivat kirkkoherralle melkoiset verotulot. Viljakymmenysten lisäksi papin saataviin kuului paljon muitakin luonnontuotteita, ja joistakin tehtävistä, kuten hautaamisista maksettiin erikseen. Kruunu maksoi pientä palkkaakin, mutta papin tehtäväksi jäi muuttaa rahaksi osa luonnontuotteista, mikä ei aina ollut helppoa.

Pappila haetaan rannikolta

Mansardikattoisen herraskartanotyyllisen Maunukselan pappilan tarina on erikoinen. Vaasan hovioikeuden presidentti Axel Christian Reuterholm pystytti rakennuksen saaristoon kesähuvilakseen ilmeisesti vuonna 1802 Iskmon kylään Mustasaareen Glasmästare-tilan maalle. Kun venäläisten masinoima rannikkoalueen hävitys alkoi uhata, Reuterholm möi huutokaupalla talonsa ruukinpatruuna Johan Grönbergille. Vähäkyröläiset etsiskelivät niihin aikoihin papilleen uutta, ajanmukaista pappilaa ja päätyivät ostamaan Grönbergin omistaman rakennuksen 1815. Sopimuksen mukaan Grönberg purki ja rakensi talon paikan päällä, ja vähäkyröläiset joutuivat huolehtimaan talon siirrosta. Iskmossa on vielä jäljellä pappilan kivijalka ja kellari. Kivijalan päälle on rakennettu 1950-luvulla asuintalo.

Pappila otetaan käyttöön

Kun rakennus oli valmis, huomattiin, että katto vuoti. Vähäkyröläiset joutuivat korjaamaan sen omalla kustannuksellaan. Rakennuksesta näkyy, että mansardikaton harjaa on jouduttu korottamaan. Hyvitykseksi kyröläisten ei tarvinnut maksaa pappilan viimeistä erää. Rakennus oli valmis vuodenvai-

teessa 1816-17. Johan Forsman oli silloin kirkkoherrana ja muutti uuteen pappilaan. Hän ehti asua siellä vain vuoden. Sen jälkeen hänen nuorempi veljensä Zachris asui perheineen siellä n. 20 vuotta. Heihin palataan tarkemmin jäljempänä.

Pappila sisältä

Talossa on karoliininen pohjakaava, jossa eteinen ja tilava sali ovat keskellä ja kummallakin sivulla on kamareita. Pappilassa asuneet ovat kertoneet vanhasta huonejärjestyksestä. Eteisestä johtivat portaat vintille. Siitä oikealle oli ruokasali. Sen takana oli keittiö. Eteisestä vasemmalle oli makuuhuone ja lastenkamari. Joenpuoleisella sivulla

>>>

1. Pappilan salissa on helmenharmaa kalusto, kuten Johan Forsmanin, pappilan ensimmäisen kirkkoherran salissa aikoinaan. Ornamanttinauha katon rajassa kuului 1800-luvun alun pappiloiden sisustukseen. Seinäpaneeli uusittiin yläkerrassa säilyneiden alkuperäisten mukaan.

2. Zachris Forsmanille kuulunut empirebiedermeiersohva Vähäkyrön pappilasta. Nykyisin jälkeläisen hallussa.

3. Pappilan salin komeat peiliovet ovat alkuperäiset.

4. Maunukselan pappilalla on ihanteellinen näköalapaikka Kyrönjoen rantapenkereellä.

5. Eteisen lankkulattia ja portaat ullakolle ovat alkuperäiset.

6. Vinttikerroksen matalaa peilipaneelia, joka ilmeisesti on tuotu alakerran salista.

Kuvat: M. Koskimies-Envall 2011

Vähänkyrön muistorikas pappila

Pappilan julkisivu nykyisin.
Kuva: M. Koskimies-Envall 2011

oli kaksi vierashuonetta, sali ja kanslia, johon oli suora käynti pohjoispäädyssä olevasta keittiön ovesta. Myöhemmin eteläpään vierashuonetta on käytetty kirkkoherran työhuoneena. Erikoisuus oli eteläpään mittainen ”pitkäkonttori”, jota käytettiin vaatehuoneena. Yläkerrassa oli neljä huonetta ja iso avovintti. Yhteensä pappilassa oli 11 huonetta ja keittiö.

Kun viimeisen kunnostamisen yhteydessä pinkopahvia poistettiin pappilan eteläosassa olevasta ”umpisuoleksi” nimitetystä, pitkäkonttorista, alta tuli esiin helakansinistä maalattua tapettia. Näin selvisi miksi pitkäkonttoria oli aikaisemmin kutsuttu ”ploomapuuriksi”. Ullakolla oleviin piiankamareihin oli jossain vaiheessa tuotu alakerrasta salin alkuperäiset matalat seinäpaneelit. Yläkerran ikkunoista jotkut ovat alkuperäisiä.

Pappilaelämää

Elämä pappilassa oli työntäyteistä tilanhoitoa ja seurakuntalaisten kaitsemista. Palkollisia tarvittiin paljon, ja isäntäväkikin osallistui töihin mahdollisuuksien mukaan. Pappilanemäntä teki usein raskaitakin töitä yleisen organisoinnin lisäksi. Pyhinä ja nuorten loma-aikoina pystyttiin irtautumaan askareista ja ottamaan vastaan kyläileviä sukulaisia ja tuttavien. Kyläileminen oli jatkuvaa, pappila oli jonkinlainen majatalo. Sukulaisia oli paljon, ja pappilassa asioivia seurakuntalaisiakin pyydettiin usein kahvipöytään. Matkalaisia, ventovieraitakin tuli ja meni.

Pappiloiden vierashuoneessa tai renkituvassa on menneinä vuosisatoina ollut valmiina vuode, johon myöhään illalla saapuva saattoi suoraan mennä yöpuulle tapaamatta pappilanväkeä. Pappilassa puhuttiinkin vierashuoneen ”kokemisesta”, kun aamulla menttiin katsomaan kuka oli tullut eli joutunut ”satimeen”. Tulijalla oli aina uutisia suuresta maailmasta, hän oli kuin aamun sanomalehti pappilan väelle aikana jolloin ei vielä ilmestynyt päivälehtiä. Välskärin kertomuksissa Bertelsköld osuu vaelluksellaan Vähänkyrön pappilaan, mutta on niin kiireinen, ettei ehdi jäämään sen ”satimeen”. Todella, Topelius on antanut tälle episodille nimen ”Vähänkyrön pappilan sadin”.¹

Arkisin elettiin melko vaatimattomasti, kun sen sijaan juhlat saattoivat olla suureellisia. Zachris Forsman on kertonut pojalleen Carl Rudolfille arkipiispa E.G. Melartinin tarkastuskäynnistä Vähässäkyrössä 1836. Kuuden päivän vierailun aikana juhlaivalaistiin pappila iltaisin kynttilöin, Vaasasta hankittiin pitokokki ja joka päivä tarjottiin viinejä ja punssia, myös palveluskunnalle.

Jokaisella arvonsa tuntevalla pappilalla on kummituksensa. Vähänkyrön kirkkoherra Oskar Forsmanin pojanpoika Jaakko Koskimies Kokemäeltä muistaa vielä kertomuksen sireenipensasmajassa kummittelevasta ”pikkuvalkoosesta”. Sen mukaan pappilan palvelustyttö oli saanut aviottoman lapsen ja haudannut sen sinne sireenimajaan Oskarin aikana.

Oskar Forsmanin poika Sakari on kertonut lapsena kaivelleensa ullakon seinähirsistä hauleja, joita sinne oli joutunut, kun sanomalehtimies Tyko Hagman nuorena ”keltanokkana” asui pappilan vintillä ja koetti ampua siellä näkemäänsä kehräävää luurankonaista.²

Pappilan avara kylmä vintti on kiehtonut monen polven nuoria. Koskimies-suvussa säilyneen toisen version mukaan venäläiset sotilaat olisivat asuessaan siellä 1800-1900-lukujen vaihteessa nähneet piruja ja ampuneet niitä kohti humalassa. Joka tapauksessa vintin seinähirsistä ovat monet polvet löytäneet viestejä menneisyydestä. Hauleja on siellä tänä päivänäkin.

Puisto, puutarha ja talousrakennukset

Pappilan eteläpuolella oli aikoinaan laaja puutarha, joka erottui kahdeksi osaksi ”etukryytimaaksi” ja ”peräkryytimaaksi”, joka oli puistomainen alue humalistoineen ja istutetuine vaahteroineen ja jalavineen. Niiden ja luonnonpuiden katveessa vietettiin tunnelmallisia kahvihetkiä kesäisin.³

Mainittu Tyko Hagman asui n. vuonna 1870 Vähänkyrön pappilan ullakkokamarissa. Hän kuvailee näkymäänsä sieltä:

”... ulkopuolella ihan ikkunan alla virtaili vuolaana ja leveänä kuuluisa Kyrönjoki. Tuuheat lehtipuut tunkivat melkein akkunasta sisään...Pappila oli tilava ja tuntui minusta mahtavalta, ja pihat ja puutarhat rehevine paisuvine puineen olivat suuremmoiset...”⁴

7. Pappilan komea portti vuonna 1906. Kuvassa rovasti Oskar Forsmanin perhe. Oskar Forsman ja puolisonsa Karolina Elisabet (Betty) istuvat talon edessä penkillä. Lauri on portilla ja Sakari istuu keskellä. Rappusilla istuvat perheen nuorin lapsi Martti ja vanhin Elsa. Kuva: Arne Forsman. Kuvalähde: Mano Forsman. Vähänkyrön seurakunnan arkisto.

8. Pappilan poika Lauri Forsman souturetkellä 1906. Toisella rannalla Eevi, Martti ja Sakari. Kuva: Arne Forsman. Kuvalähde: Sakari Koskimies. Vähänkyrön seurakunnan arkisto.

9. Vähänkyrön pappilan kartano Kyrönjoen toiselta rannalta katsottuna 1906. Kuvassa näkyvät vielä pappilan ympärillä olleet lukuisat talousrakennukset. Kuva: Arne Forsman. Kuvalähde: Sakari Koskimies. Vähänkyrön seurakunnan arkisto.

10. Oskar Forsmanin lapsia pappilan rannassa, Eevi, Martti ja Sakari. Kuva: Arne Forsman. Kuvalähde: Sakari Koskimies. Vähänkyrön seurakunnan arkisto.

Vielä 1960-luvulla, kun Forsman-Koskimies-Yrjö-Koskinen sukuyhdistys kävi Vähänkyrön pappilaa katsomassa, sen puistossa oli Zachris Forsmanin aikaisia vanhoja puita ja jyväaitta, jotka Sakari Koskimies muisti lapsuudenmaisemastaan, kun hänen isänsä Oscar oli Vähänkyrön kirkkoherra.⁵ Pappilassa asuneet muistavat myös puistossa kasvaneen istutettuja puita, jotka olivat pappilaa vanhempia.

Pappilan pihapiirin sittemmin hävitetyssä ruoka-aitassa oli vuosiluku 1786, mikä todistaa ainakin edellisen pappilan olleen samalla paikalla. Myös holvattu kellari pappilan pihalla on vanhempi kuin pappila, luultavasti 1600-luvulta. Kellarin päällä on aikoinaan ollut ns. Teinitupa, jonka seinään mm. Yrjö-Sakari Yrjö-Koskinen oli koululaisena tervalla kirjoittanut nimikirjaimensa.

Vuoden 1881 palovakuutusasiakirjassa mainitaan pappilan talousrakennuksista renkitupa, vaunu- ja halkoliiteri, kanala, välinevarasto, kaksi sikalaa, kaksi aittaa saman katon alla joenrannalla, kolme rehulatoa ”emot sundet”, rehulato joen rannalla ja toinen ”emot sundet” sekä ratitupa 75 kyynärää asuintalosta. Sen ja asuintalon välissä oli puutarha ja istutettuja puita.⁶ Talousrakennukset olivat vielä Oskar Forsmanin aikana paikallaan. Puutarhan laidassa oli halkoliiteri ja viljamakasiini. Kaikki muut ovat hävinneet paitsi pappilan pohjoispäädyssä tien vieressä oleva 1800-luvun alun viljamakasiini, ”papin pohjaton pussi”.

Ensimmäiset asukkaat Johan ja Zachris Forsman

Veljekset Johan ja Zachris Forsman olivat ensimmäiset papit, jotka asuivat Vähänkyrön nykypäivään asti säilyneessä pappilassa. He olivat jo neljännen polven Forsman-pappeja Pohjanmaalla. He lukeutuivat molemmat valistuspappeihin eli olivat kiinnostuneita muustakin kuin sananjulistuksesta. Nuorempi veli Zachris tuli heistä ensimmäisenä Vähänkyröön, ensin kappalaiseksi. Sitten Johan tuli kirkkoherraksi, mutta ehti isännöidä uutta pappilaa vain vuoden verran. Hänen kuolemansa jälkeen Zachris hoiti kirkkoheranvirkaa parikymmentä vuotta Maunukse-
lan pappilasta käsin.

Veljesten vanhemmat olivat rovasti, Ylikannuksen kappalainen ja Laihian kirkkoherra Georg Forsman ja hänen vaimonsa Helena Maria Wacklin, Laihian kirkkoherran Samuel Wacklinin tytär. Veljekset olivat ainoat pojat heidän 13 lapsen katraastaan, jotka elivät aikuisiksi. He olivat viettäneet lapsuutensa ja nuoruutensa Ylikannuksessa ja käyneet Vaasan triviaalikoulun. Zachriksen ylioppilaaksitulovuona 1782 perhe muutti Laihialle, kun isä siirtyi Laihian kirkkoheraksi vaimon kotipappilaan.

Johan Forsman (1759-1818)

Johan meni Vaasan triviaalikoulun jälkeen Turun Akatemiaan, jossa hän opiskeli mm. H.G. Porthanin yksityisoppilaana. Valmistuttuaan papiksi 1782 hänet määrättiin

Uudenmaan rakuunarykmentin pataljoonan saarnaajaksi Tuusulaan. Sieltä hän löysi puolisonsa Ebba Paulinin. Johanin kiinnostus historiaan ilmenee häneltä jääneessä pohjalaisten pappissukujen sukulaisuussuhteita käsittelevässä käsikirjoituksessa ”De fatis Ostrobothniae notandis. Series Sacerdotum”.

Johan osallistui sotilaspappina Kustaan sotaan 1788-1790 ja pääsi sitten Laihian kappalaiseksi, kotipitäjäänsä, jossa hänen isänsä oli pari vuotta aikaisemmin kuollut. Suomen sodan raskaat vuodet Johan vietti Laihialla, jossa hän perimätiedon mukaan sai Adlercreutzin kääntämään perääntyvien joukkojen marssisuunnan ennen Laihiaa pohjoiseen. Johan kehotti kansaa antamaan viholliselle sen vaatimat muonavarat pahimman välttämiseksi. Tästä syystä laihialaiset alkoivat kutsua häntä ”Ryssä-Jussiksi”.

Laihialla Johanin perheeseen syntyi 7 tytärtä ja yksi poika. Vain neljä tytärtä eli aikuisikään: Gustava Elisabeth, Ebba Christina (& Stolpe), Johanna Magdalena (& von Essen) ja Margaretha Lovisa. Kaikista tyttäristä ja myös Johan-isästä on olemassa Mikael Toppeliuksen maalaamat akvarellit.⁷

Toppeliuksiin oli sukulaisuussuhde: pappisveljesten sisar Anna Kristina oli naimisissa Mikael Toppeliuksen pojan Johan Gabriel Toppeliuksen kanssa. Mikael Toppelius oli maallannut öljyvärimuotokuvan myös vel-

>>>

jesten isästä Georg Forsmanista 1776.⁸ 1700-luvun huomattavin muotokuvamaalari Isaac Wacklin oli puolestaan maalannut Georg Forsmanin vaimosta, veljentyttärestään Helena Maria Wacklinista, edustavan muotokuvan 1755. Molemmat maalarit olivat kotoisin Oulusta ja sukulaisiakin.

Kun Johanista tuli Vähäkyrön kirkkoherra 51-vuotiaana, Selkämäen vanha pappila oli huonossa kunnossa ja pitäjäläiset alkoivat suunnitella uuden pappilan rakentamista. Se saatiinkin vihdoinkin vuosien 1816-17 vaihteessa asuttavaan kuntoon, ja Johan sai asua siinä vain vuoden verran, kuten aiemmin mainittiin. Kaksi hänen tyttäristään vihittiin Vähäskyrössä, Johanna Magdalena vanhassa pappilassa luutnantti Gustaf Johan von Essenin kanssa ja Ebba Christina uudessa pappilassa pedagogi Niklas Stolpen kanssa. Johan kuoli tammikuussa 1818 ”kivikipuihin”. Hänen perukirjastaan käy ilmi, että pappila oli edustavasti sisustettu. Siellä oli mm. helmenharmaa huonekalusto, suuret määrät astioita ja liinavaatteita sekä maatilan pitoon tarvittavaa kalustoa. Johanin leski Ebba jäi armo-
vuosien ajaksi naimattomine tyttärineen uuteen pappilaan asumaan yhdessä Zachriksen perheen kanssa. Johan oli kyllä huolehtinut siitä että jälkeensäjääneillä oli oma koti. Naiskaarti siirtyikin muutaman vuoden kuluttua Krekilän kylän Vappulan tilalle.

Zachris Forsman (1763- 1839)

Zachriksenkin yhtenä opettajana Turun akatemiassa oli H.G. Porthan, joka oli myös Pohjalaisen osakunnan inspektori. Yhdessä läheisen ystävänsä Frans Mikael Franzénin kanssa he imivät vaikutteita Porthanilta ja perustivat parin muun opiskelijan kanssa ”salaseuran” Sällskapet för flit och dygd, jonka tarkoitus oli harrastaa kirjallisuutta kustavilaisessa hengessä. Zachris innostui mm. keräämään kansanrunoja Sakari Topelius vanhemman kokoelmaan.

Zachris vihittiin papiksi 1788 ja Vöyrin ja

Mikael Toppelius: Johan Forsman. Akvarelli 1800-luvun alusta. Museovirasto/Kansallismuseo/Antellin kokoelmat.

Kaarlelan (silloin Yliveteli) kautta hän tuli Vähäkyrön kappalaiseksi 1807. Mukana oli Lapväärtistä löytynyt vaimo Eva Aurora Estlander, neljä poikaa ja yksi tytär. Vähäkyrö oli, kuten sanottu, haluttu virkapaikka papille; hyvän palkan lisäksi houkuttimena oli se, että sieltä oli suhteellisen lyhyt matka Vaasaan, jos aikoi kouluttaa poikiaan. Myös sillä oli merkitystä, että Johan-veli oli tuolloin Laihian kappalaisena. Veljesten perheet näyttävät olleen läheisiä. Kappalaisen pappilassa Savilahden Heikkilässä syntyi Zachriksen perheeseen vielä neljä lasta: Lovisa Charlotta, Gustaf Eric, Maria Aurora ja Oscar Wilhelm.

Zachriksen ulkomuodosta ei ole tietoa, mutta pojista ja isästä on maalattu muotokuvat, joissa heillä on tumma tukka. Zachrikskin lienee ollut tummatukkainen ja ehkä

A.W. Kiesewetter: Georg Jacob Forsman, Zachris Forsmanin poika. Maalattu luultavasti 1840. Valokuva: Museovirasto.

leveäkasvoinen. Jotain osviittaa Zachriksen luonteesta saa hautajaissaarnasta jonka joku kansanmies kirjoitti muistiin. ”Te tunnetta hänen yksivakaisuudens ja tasaaisuudens kaikessa käytöksessän, hänen uskollisuudens ja ahkeruudens virkansa toimituksissa”⁹, oli siunausta toimittava pappi lausunut. Samassa hautajaissaarnassa mainitaan, että hänen terveytensä oli ollut hyvä, hän oli vain pari kertaa sairastunut ”poltetautiin”.

Vähäkyrö houkutti Johan-veljeäkin ja hän pääsikin sitten 1810 samaan seurakuntaan kirkkoherraksi missä hänen nuorempi veljensä oli kappalaisena. Veljekset paimensivat Vähäkyröä yhdessä Johanin kuolemaan asti, vuoteen 1818. Zachriksesta tuli veljensä jälkeen kirkkoherra 1819. Hän eteni aina lääninrovastiksi asti eikä enää lähtenyt pois Vähäskyröstä. Näin hän tuli olleeksi

Forsmanit pappeina Vähäskyrössä:

- 1) Zacharias 1763-1839, (& Eeva Aurora Estlander), kappalainen 1807-18.
- 2) ed.veli: Johan 1759-1818, (& Ebba Christina Paulin), kirkkoherra 1810-18.
- 3) Zacharias kirkkoherra 1819-39
- 4) ed.poika: Carl Rudolf 1802-1882 (& Sofia Charlotta Björnberg), apupappi 1823-27
- 5) ed.veli: Zachris nuor. 1804-51 (& 1) Fredrika Berggren, 2) Karolina Hartman), apupappi 1827-37, myöh. Laihian kirkkoherra
- 6) ed.veljen Oskar Wilhelmin poika Oskar 1848-1915 (& Betty Olander), kirkkoherra 1902-15

Muistitieto kertoo näistä Forsman-sukuista papeista, että he olivat vähän jäyhiä, mutta huumorintajuisia, uutteria, tunnollisia, henkisen ja siveellisen tason kohottajia ja he ymmärsivät kansaa, koska olivat itsekin pohjalaisia

Oskar Forsmanin perhe Vähänkyrön pappilan lehtimajassa puolen päivän lepoa viettämässä 1906. Vasemmalta: Lyyti-täti (=Oskar F:n sisar), isä Oskar Forsman, Martti, Lauri, Betty-äiti, Sakari, Elsa ja Eevi.

Kuva: Arne Forsman. Kuvalähde: Sakari Koskimies. Vähänkyrön seurakunnan arkisto.

Rovasti Oskar Forsman perheineen.

32 vuotta pappina Vähässäkyrössä. Kaikki hänen poikansa ehtivät saada akateemisen loppututkinnon Vähässäkyrössä asuessaan. Vähänkyröön hän liitti koko elämänsä, ilonsa ja surunsa. Kappalaisaikanaan hän oli joutunut hautaamaan vauvaikäisen, hinkuyskään kuolleen tyttärensä, punatautiin kuolleet kaksi pientä tytärtä ja veljensä Johanin, ja kirkkoherrana ollessaan vastasyntyneen tyttärensä, veljensä vaimon Ebban ja vastasyntyneen pojantyttyänsä.

Eva Aurora Forsman – legendaarinen taloudenhoitaja

Zachriksen tiedetään olleen syvällisesti sivistynyt humanisti, latinisti, jonka nähtiin tutkiskelevan kirjojaan yön hiljaisiin hetkiin saakka.¹⁰ Tuskinpa hänestä oli käytännön töihin. Sen sijaan yhä paisuvan pappilan talouden - Forsmanit hankkivat omistukseensa useita tiloja - käytännölliset järjestelyt hoiti tarmokas puoliso Eva Aurora. Siinä hän oli ilmiömainen. Hän sai perheen omaisuuden kasvamaan niin, että puolison kuollessa heillä oli suurehko omaisuus, mm. neljä tilaa oli hankittu ja samalla oli koulutettu kuusi poikaa yliopistollisiin loppututkintoihin. Eva Aurorasta kerrotaan perimätietona, että hän käytti poikien tuomien maisterinseppeleitten laakerinlehdet keittoihinsa mausteiksi. Hän kehräsi sekä villoja että pellavia ja ajeli kieseillään pitkin pitäjää hakemassa papin-

saatavia. Missä tahansa lastuja oli maassa, hän korjasi ne heti hameensa helmaan ja vei keittiöön. Suomen sodan aikaan kesällä 1808, kun venäläisiä sotilaita odotettiin pappilaan ryöstelemään, Eva Aurora kätki hyvissä ajoin pappilan hopeat maahan ja kylvi ruohoa päälle. Ja kun venäläiset tulivat hänen aittojansa nuuskimaan, hän heitti heidät korvapuustein ulos. Myös poikaparvensa hän piti kovassa kurissa.¹¹ Kerrotaan että kun pojat lähtivät koulukortteereihinsa tai yliopistoon, äidin periaatteena oli, että yhtä aikaa ei anneta evääksi voita ja lihaa, vaan jompaakumpaa.

Miehensä kuoltua Eva Aurora siirtyi hoitamaan Vöyrin Holmsia joka oli iso tuottava tila. Hän myi sen kuitenkin ja osti Laihialta Alanyystin tilan ja Kirsin talon päärakennuksen. Kirsin hän piti ja asui siellä ja välillä poikiensa luona kuolemaansa asti. Hänelle jääneet huonekalut huutokaupattiin. Samassa pihapiirissä asuneet Santeri Seppälän isovanhemmat ostivat mm. kustavilaissohvan, jonka tiedettiin olleen Forsmanien sukuperintö.¹²

Seppälän isoäiti oli kysellyt Eva Auroralta poikien kasvattamisesta, jolloin tämä oli sanonut kaikkien muitten poikien olleen tottelevaisia paitsi nuorimman, Oskar Wilhelmien, jolle oli pitänyt ilkeytensä ja vallattomuuten-

sa takia antaa ”aika paljon vitsoja”.¹³

Oppinut poikasarja

Zachris Forsmanin kaikki kuusi poikaa Georg Jacob, Johan, Carl Rudolf, Zachris, Gustaf Eric ja Oscar Wilhelm elivät miehen ikään, valmistuivat maistereiksi ja papeiksi ja kukin heistä aloitti oman sukuhaaransa sittemmin laajaksi kasvaneessa suvussa. Tyttäret sen sijaan kuolivat pieninä. Kun pojat tulivat kotiin lomille yliopistosta, Vähänkyrön pappilassa käytiin varmaan räväköitä ja mielenkiintoisia keskusteluja eikä ainoastaan hengellisistä asioista. Pappiloiden nuoret osasivat myös pitää hauskaa. Käytiin lähi- ja sukulaispappiloissa tapaamassa muita nuoria. Uutta vuotta 1828 olivat Laihian pappilassa viettämässä paitsi ”Laihian herasväet”, myös ”kolme herra Forsmania Kyröstä”.¹⁴ Zachris nuorempi ja Georg Jacob olivat ainakin mukana, käy ilmi Johan Stenbäckin päiväkirjasta, kolmas oli ehkä Carl Rudolf. Nuorukaisista useat, myös muistiinmerkitsijä, hakkailivat samaa pappilan neitoa.¹⁵ ”Tanssittiin klo 12 asti. Syötiin illallinen, kaikki oli hyvää ja maukasta,” jatkaa Stenbäck. Laihian pappila muistetaan hyvin vieraanvaraisena ja hienosti sisustettuna. Siellä tanssittiin kristallilamppujen valossa menuetteja ja katrilleja. Ihailua herättivät sa-

>>>

longin kultahehkyksinen peili marmoripöydän ääressä ja punaisella ulkomaisella kankaalla päällystetyt huonekalut. Alasalissa tarjoiitiin illallinen ja siellä kaikki oli helmenharmaata, pöydillä loistivat lumivalkoiset damastiliinat ja hienot lasit, posliinit ja hopeat kynttilöiden lepattavassa valossa.¹⁶

Zachriksen kuolema ja perukirja

Kun Zachris Forsman vanheni, hän tarvitsi apua seurakuntatyössä. Kinkereitä, rippikouluja ja alituista kulkemista eri tilaisuuksiin pidettiin yleensäkin iäkkäille papeille raskaina velvollisuuksina. Zachris nuorempi auttoi isäänsä tämän viimeisinä vuosina asuen myös ilmeisesti Maunukselan pappilassa perheineen. Ainakin hänen kolme tytärtään on merkitty syntyneeksi Selkämäessä vuosina ennen Zachris-isän kuolemaa (1836, 1838 ja 1839). Laihian kappalaiseksi hän pääsi 1849.

Vaasassa isän kuoleman aikoihin asunut Georg Jacob kertoo isänsä viimeisestä päivästä veljelleen kirjeessä:

”Äfven den sista dagen af sin lefnad ägde Pappa sin wanlige vigeur, och åt ännu samma afton sin qvällsvard med wanlig appetit utan att ännu yttra något slags lidande på en lång stund derefter; men omkr. ½ 10, sedan Pappa gätt i sin kammare för att lägga sig, hör Fredrika ifrån Pappas kammare en ovanlig hostning och ett klagoljud, hvarpå hon genast skyndade sig dit, men mötes af den hängångne i blåa förmaket, då han bad genast wäcka upp Mamma, ty, sade han, jag är mycket illamående. Mamma kom genast fort in till Gubben, som under tiden hade gätt tillbaka

Vähänkyrön pappila oli aikanaan yksi Forsmansuvun keskuspaikoista. Elämä sykki Kyrönjoen töyräällä niin kuin se tänäänkin sykkii kirkkoherra Petri Hautalan perheen asuinpaikkana.

*i sin kammare och lutat sig ned uti sin säng. Han bad då Mamma att ge sig kallt vatten att dricka och att frotera hans hufvud (och dessa voro hans sista ord) men under detta gjorde han blott några ryckningar och slumrade så in i den långa slummern kl. ½ 11.”*¹⁷

Kirjeen kuvaus herättää eloon Vähänkyrön pappilan ihmisten elämän kuin filminauhalla. Fredrika oli ilmeisesti piika. Entä mikä huone oli ”blåa förmaket”? ”ploomppuuri”? Zachris Forsman haudattiin Vähänkyrön kirkon pääoven lähelle. Hänen veljensä Johan lepää ilmeisesti siinä lähellä, mutta hänen hautakiveänsä ei enää ole.

Perunkirjoitus tehtiin pappilassa 5.8.1839. Perijöiksi merkittiin lesken lisäksi Vaasan triviaalikoulun konrehtori, maisteri Georg Jacob, filosofian tohtori Johan, Porin triviaalikoulun rehtori, maisteri Carl Rudolf, Ylihärmän kappalainen, oppinut herra Zacharias, kappalaisen apupappi, oppinut herra Gustaf Eric ja pastoriin apupappi, maisteri Oscar Wilhelm Forsman. Pesään kuului Mullan talo Vähänkyrön Saarenpäästä, Holms ja Nygård Vöyrin Rökiöltä, sekä Knuuttila Kauhajoella. Nämä tilat olivat suurehkoja. Eva Aurora oli ollut aktiivinen näissä talo-

kaupoissa päätellen siitä, että hän vielä leskenäkin osti ja myi tiloja. Ei tiedetä miten näitä pappilan ulkopuolisia tiloja hoidettiin; oliko niissä palkollisia vai vuokralaisia? Ainakin Holmsia hoitivat luultavasti palkolliset,¹⁸ näin maatilantootto jäi Forsmaneille.

Perukirjan mukaan pappilassa oli paljon hopeaa, mm. 48 hopeista ruokalusikkaa, kyntteliköitä ja hopeapikareita, sokerikkoja ja kermakkoja. Kestitsemisestä kertovat myös kupariset kahvipannut, 20 ruokapöydänliinaa, 55 lautasliinaa, teetarjotin, kääntöpöydät, nojatuolit, 24 ”karmituolia”, 48 posliinilautasta ja kolme sohvaa, joista yksi on jäänyt sukuun. Sisustukseen kuului lisäksi 13 taulua, kaksi kirjoituspöytää, kultahehkyksinen peili, raudoitettu arkku, liipasto, kaappeja, seinäkello, neljä verhoa, 13 rullaverhoa ja telttavuode. Isännän henkilökohtaisiin varustuksiin kuuluneista esineistä mainittakoon kultapäinen keppi, piippuhylly piippuineen, kirjoituslaatikko jossa kynäveitsi, karhunhahkakauluksinen turkki, kaksi kalottia, 18 papinkaulusta, 12 kaulaliinaa, 24 palttinapaitaa, kaksi frakkia, neljä liiviä ja viidet housut. Kirjoista oli oma luettelonsa joka on hävinnyt. Yövierasta kertovat runsaat sänkyvaatteet: höyhenpatjat, 49 tyynyä,

Lähteitä:

Digiarkisto: Vähänkyrön seurakunnan arkisto, Pää- ja rippikirjat Vaasan maakunta-arkisto: Pää- ja rippikirjat. Zacharias Forsmanin perukirja 5.8.1839. Palovakuutusasiakirja v:ita 1881 Arjava, Hellevi, Merkillinen isoisa ja muita kertomuksia Wegeliuksista ja Swaneista. Tammi. Helsinki 2010.
von Bonsdorff, Axel, Estlander- ja Forsman –suvut jälkeläisineen. Kuvioitu luettelo. Helsinki 1945.
Hagman, Tyko, Keltanokkana Kyrössä. Isak Julinin kustannusliike ja kirjapaino. Tampere 1911.
Knapas, Marja Terttu – Heikkilä, Markku – Ävist, Timo, Suomalaiset pappilat. Kulttuuri-, talous- ja rakennushistoriaa. Suomalaisuuden Kirjallisuuden Seura Helsinki. Hämeenlinna 2009.
Koskimies, Hildur, Forsman-suku Suomessa. Sukuviesti 63/2002. Sukuyhdistys Forsman-Koskimies-Yrjö-Koskinen ry. 2002.
Koskimies, Lauri, Vähäkyrö sukumme historiassa. Sukuviesti 2/1957. Sukuyhdistys Forsman-Koskimies-Yrjö-Koskinen ry. Forssa 1957.
Koskimies, M.E., Zachris Forsman ja hänen pappilansa. Sukuviesti 23/1968. Sukuyhdistys Forsman-Koskimies-Yrjö-Koskinen ry. Järvenpää 1968.
Koskimies-Apiola, Irma, Sukukokous Vähäskyssä 10.6.1962: Sukuviesti 12/1962. Sukuyhdistys Forsman-Koskimies-Yrjö-Koskinen ry. Forssa 1962.

Mähönen, Reino, Kirkkomaalari Mikael Toppelius. Helsinki 1975.
Suomen Muinaismuistoyhdistyksen aikakauskirja 78
Salomäki, Matti, Vaasan läänin vanhat pappilat 1700-luvulta 1920-luvulle. Vaasan lääninhallituksen julkaisusarja 1994:II. Vaasa 1994.
Sarsa, Aini, Juhana Forsman 1759-1818. Sukuviesti 57/1996. Sukuyhdistys Forsman-Koskimies-Yrjö-Koskinen ry. Helsinki 1996.
Sarsa, Aini, Äidit ja tyttäret. 1992.
Seppälä, Santeri, Muutamia muistitietoja Forsman-suvun esivanhemmista. Sukuviesti 16/1964. Sukuyhdistys Forsman-Koskimies-Yrjö-Koskinen ry. Järvenpää 1964.
Suolahti, Gunnar, Suomen papisto 1600- ja 1700-luvuilla. WSOY Porvoo 1919.
Suolahti, Gunnar, Nuori Yrjö-Koskinen. Otava WSOY 1974.
Topelius, Z., Välskärin kertomuksia. Toinen osa. Porvoo – Helsinki WSOY 1949.
Vörrä folkskolans årsbok. ”Ett halvsekel i folkbildnings tjänst. Vörrä folkskolas 1907-1957.” Utg. av P.R. Fredriksson. Ote vuosikirjasta: Sukuviesti 15/1964. Sukuyhdistys Forsman-Koskimies-Yrjö-Koskinen ry. Forssa 1964.
Suullisia tietoja, Lauri Jaakkola, Vähäkyrö, Tervajoki; Jaakko Koskimies, Kokemäki, Kaj Höglund, Pohjanmaan museo, Vaasa.

- 1) Topelius 1949, 598.
- 2) Sakari Koskimiehen kertomus kirkkoherra Lauri Jaakkolalle; M.E. Koskimies, Sukuviesti 23/1968
- 3) Koskimies 1968, 14.
- 4) Hagman 1911, 7-8.
- 5) Koskimies-Apiola 1962.
- 6) Vähänkyrön seurakunnan arkisto. Palovakuutusasiakirja. Vaasan maakunta-arkisto.
- 7) Mähönen 1975, 167-168.
- 8) Mähönen, 1975.
- 9) Koskimies 1968.
- 10) Koskimies 2002, 31.
- 11) Suolahti 1974, 27
- 12) Seppälä 1964, 12.
- 13) Seppälä 1964, 10.
- 14) 15) Arjava, 2010.
- 16) Arjava 2010, 80-100.
- 17) Koskimies, 1968.
- 18) Ote Vörrä folkskolans årsbokista. ”Ett halvsekel i folkbildnings tjänst. Vörrä folkskolas 1907-1957.” Utg. av P.R. Fredriksson. Sukuviesti 15/1964.
- 19) Seppälä 1964, 8-9.

56 lakanaa ja 36 pyyheliinaa. Naisväen tarpeisiin kuuluivat mm. kangaspuut, neljä rukia, 20 kyynärää palttinaa, villaa ja runsaasti keittiötavaraa. Vaunut mainitaan, mutta ei rekiä. Kotieläiminä oli neljä hevosta, 15 lehmää, härkä, 20 lammasta, 10 karitsaa, viisi sikaa. Lisäksi lehmä oli muilla papin tiloilla: 8 lehmää Knuutilassa, 10 Holmsissa, 2 Mullossa. Saatavia oli sivukaupalla.

Zachriksen jättämä henkinen ja hengellinen perintö

Moniin Zachriksen poikiin tarttui isän kiintymys vanhoihin kieliin, etenkin latinaan. Jotkut heistä puhuivat tavatessaan keskenäänkin latinaa. Kansallisuusliike ja herännäisyys kulkivat Pohjanmaalla rinta rinnan, ja monet Zachriksen jälkeläisistä tempautuivat niihin mukaan. Nuorimmasta Oskar Wilhelmistä tuli tunnettu herännäisyyspappi, jota tultiin kuuntelemaan kaukaakin. Zachris nuorempi oli sen sijaan saanut perintönä isänsä valistusaatteen läpitunkevan maailmankatsomuksen, niin ettei hän voinut liittyä tunnepitoiseen körttiläisyyteen, vaikka häntä kuinka yritettiin taivuttaa hänen ollessaan kappalaisena Laihialla ja vaikka hänen toinen vaimonsakin kuului heihin.

Zachris nuoremman hautajaisista muodostui körttiläisyyden voimannäyte. Kutsutuina oli vain heränneitä, arkkua ei siunattu kirkossa ja se vietiin hautaan kirkon pohjoispuolelle, missä ei vielä ollut kenenkään muun hautaa.¹⁹ Körttiläiset halusivat näin manifestoida, että Zachris nuorempi oli uskovaisten seuraan sopimaton.

Vähänkyrön pappila oli aikanaan yksi Forsman-suvun keskuspaikoista. Elämä sykki Kyrönjoen töyräällä niin kuin se tänäänkin sykkii kirkkoherra Petri Hautalan perheen asuinpaikkana. Nuoret tulivat sinne joukolla kesäisin, uitiin, retkeiltiin ja järjestettiin tapahtumia. Johan Forsmanin naimattomat tyttäret vierailivat siellä usein Vappulasta. Zachris Forsmanin pojanpoika Yrjö Sakari Yrjö-Koskinen vietti siellä koululaisena monet kesät ja siellä syntyi hänen veljensä, sittemmin lainopin professori Jaakko Forsman ja Zachris nuoremman kolme tytärtä. Ja siellä sammui Johan ja Zachris Forsmanin ja hänen pojanpoikansa Oskarin sekä Zachris nuoremman kahden vauvaikäisen tyttären (Sofia Magdalena ja Maria Lovisa) elämä. □

RAHAKIRSTU VANHAAN KOTIINSA

Eila Erkkilä

Savilahti-talo, entinen Savilahden kansakoulu, henkii vahvasti Vähänkyrön, ympäröivän maakunnan ja oikeastaan koko maan vahvaa historiaa, edelläkävijäin kertomuksia.

Savilahden kansakoulu on läntisen Suomen vanhin ja koko maan neljänneksi vanhin kansakoulu. Se aloitti toimintansa vuonna 1858. Sitä ennen, vuonna 1852 aloitti toimintansa kansanmiesten perustama lainakirjasto.

Säästöpankkikina kuuluu maan vanhimpiin ja on toiseksi vanhin entisellä Etelä-Pohjanmaalla. Pankin perustava kokous pidettiin jo vuonna 1866 mutta vasta seuraavana vuonna jätettiin säännöt kuvernöörin hyväksyttäväksi. Maata koetelleet nälkävuodet jarruttivat alkua. Pankki aloitti toimintansa Savilahden koululla opettaja Herman Palmrothin toimessa pankin ensimmäisenä kirjurina.

1800-luvun lopulla pankin silloinen hoitaja Jaakko Valtari teetti rahavarojen suojaksi kolmella lukolla varustetun raha arkun, joka hoiti tehtävänsä kunnes Valtarin ”telefoonikamariini” tuotiin rautainen kassakaappi. Vanha arkuu entisöitiin pankin satavuotisjuhliin ja sijoitettiin arvokkaalle paikalle pankkisalisiin, jossa se sai olla vuoteen 2000 eli pankkimailman suureen myllerrykseen ja pankin lopettamiseen saakka.

Kiitos historiaa ymmärtäville ja arvostaville tämän ajan ”pankkineideille”, jotka suojelivat ja vaalivat orvoksi jäänyttä arkkua ja muuta vanhan pankin historiasta kertovaa esineistöä ja toimittivat ne takaisin juurilleen. □

PENNINGKISTAN TILLBAKA TILL SITT GAMLA HEM

Savilahti-huset, den tidigare folkskolan Savilahden kansakoulu, utstrålar starkt Lillkyros, det omgivande landskapets och egentligen hela landets kraftfulla historia, föregångarnas berättelser.

Savilahden kansakoulu är västra Finlands äldsta och hela landets fjärde äldsta folkskola. Den inledde sin verksamhet 1858. Före det, år 1852, inledde ett lånebibliotek sin verksamhet som grundades av män av folket.

Även Sparbanken hör till de äldsta i landet och är näst äldst i det tidigare Södra Österbotten. Bankens konstituerande möte hölls redan år 1866, men först följande år inlämnades stadgorna för godkännande av guvernören. Hungeråren som prövade landet bromsade upp starten. Banken inledde sin verksamhet i Savilahti-skolan med läraren Herman Palmroth som bankens första sekreterare.

I slutet av 1800-talet lät bankens dåvarande förvaltare Jaakko Valtari göra en penningkista utrustad med tre lås för att skydda penningtillgångarna och den fyllde sin funktion tills ett kassaskåp av järn fördes till Valtaris ”telefonkammare”. Den gamla kistan restaurerades till bankens hundraårsjubileum och placerades på en värdig plats i banksalen där den fick stå till år 2000, det vill säga fram till den stora villervallan i bankvärlden och bankens upphörande.

Tack till de nutida ”bankfröknarna” som förstår och värdesätter historia, och som skyddade och slog vakt om den övergivna kistan och andra föremål som berättar om den gamla bankens historia, och som förde dem tillbaka till sina rötter. □

HELENE SCHJERFBECK

JA HÄNEN AIKANSÄ

*Pohjanmaan museo juhlistaa suomalaisia
naistaitelijoita 25.5.- 23.9. 2012*

HELENE SCHJERFBECK

OCH HENNES TID

*Österbottens museum hyllar finländska
kvinnliga konstnärer 25.5-23.9. 2012*

Katarina Andersson

Tänä vuonna on kulunut 150 vuotta taiteilija Helene Schjerfbeckin (1862-1946) syntymästä, ja vuosi 2012 onkin Suomessa julistettu viralliseksi Schjerfbeck-juhlavuodeksi, jonka suojelijana toimii presidentti Tarja Halonen.

Schjerfbeck-juhlavuoden aikana suomalaiset kulttuurilaitokset, järjestöt ja yhdistykset suunnittelevat ja toteuttavat Schjerfbeck-teemaan liittyvää ohjelmaa kuten näyttelyitä, julkaisuja, luentosarjoja ja oppimateriaalia kouluille.

Juhlavuoden kunniaksi myös Pohjanmaan museossa on kesällä 2012 esillä Helene Schjerfbeckin taidetta. Maalarinuransa alkuvaiheessa Schjerfbeck maalasi historiallisia aiheita ja ulkoilmamaalauksia naturalistisen tyylin mukaisesti, mutta kehitti vähitellen oman pelkistetyn mutta herkeän synteettisen ilmaisutekniikan. Hänen aiheensa olivat enimmäkseen asetelmia ja henkilöahmoja. Näyttelyssä on esillä paitsi museon omia Schjerfbeck-töitä, mm. hänen elämänsä loppuvaiheessa hiehellä piirretty omakuvansa, myös muilta museoilta lainattuja teoksia, joita ei aikaisemmin ole esitelty Vaasassa.

Schjerfbeckin rinnalla esitellään hänen aikaistensa naistaitelijoiden töitä vuosilta 1870 - 1950. Suomen taidehistorian merkittävien naistaitelijoiden, kuten Fanny Churbergin, Ellen Thesleffin ja Maria Wiikin ohella esillä on pohjalaistaitelijoiden Aina Håkanssonin, Elin A. Nordlundin ja Anni Krokforsin töitä. Työt edustavat aikaa, jolloin Suomi kehittyi itsenäiseksi valtioksi ja naisen asema vakiintui sekä yhteiskunnassa että taiteen alalla. Näyttelyssä Schjerfbeckin ja muiden naistaitelijoiden työt rinnastetaan aiheittain, ajallisesti ja tyyllisesti.

Näyttelyn yhteydessä julkaistaan runsaasti kuvitettu luettelo ja järjestetään luentosarja, jossa merkittävät Schjerfbeck-asiantuntijat valaisevat aiheeseen liittyviä teemoja. □

Iär har det förlutit 150 år sedan konstnären Helene Schjerfbeck (1862-1946) föddes, och året 2012 har i Finland utlysts till ett officiellt Schjerfbeck-jubileumsår, med president Tarja Halonen som beskyddare.

Under jubileumsåret arrangerar finländska kulturinstitutioner, organisationer och föreningar olika slag av program med Schjerfbeck-tema, såsom utställningar, publikationer, föreläsningar och pedagogiskt program för skolorna.

Med anledning av jubileumsåret visar också Österbottens museum Helene Schjerfbeck's konst sommaren 2012. I början av sin konstnärsbana målade Schjerfbeck framförallt historiska scener och naturmotiv enligt tidens naturalistiska stil, men utvecklade efter hand en egen syntetisk stil med förenklat och sensibelt formspråk. Som motiv valde hon oftast människogestalter eller stilleben. På utställningen visas förutom museets egna Schjerfbeck-arbeten, bl.a. ett sent självporträtt i kol, även verk som lånats av andra museer och som inte tidigare visats i Vasa.

Vid sidan av Schjerfbeck visas verk av hennes samtida kvinnliga konstnärskolleger från tiden 1870 - 1950. Utöver märkeskvinnor i Finlands konsthistoria, såsom Fanny Churberg, Ellen Thesleff och Maria Wiik presenteras de österbottenska konstnärerna Aina Håkansson, Elin A. Nordlund och Anni Krokfors arbeten. Dessa konstverk representerar en tid då Finland utvecklades till självständig nation och kvinnans ställning befästes både i samhället och inom konsten. På utställningen ställs Schjerfbeck's och övriga kvinnliga konstnärers arbeten sida vid sida enligt motiv, tid och stil.

I anslutning till utställningen publiceras en rikt illustrerad katalog. Dessutom arrangeras en föreläsningsserie där framstående Schjerfbeck-expert belyser teman kring Schjerfbeck's konst. □

Tussen salonki - museoklubi aikuisille

Tusses salong - museiklubben för vuxna

Kukka-Maaria Kallio

■ Museoklubi on nimetty Karl Hedmanin lempinimen mukaan. Museoklubin tarkoituksena on esitellä museon kokoelmia ja museotyötä aikuisille ja senioreille elävällä tavalla. Jokaiseen aiheeseen liittyy työpaja, asiantuntija tai taiteilijavierailu – ja tietenkin kahvit!

Vuonna 2011 vierailimme keväällä Hedmanin taidekokoelmassa, Kuutti Lavosen näyttelyssä ja Annika Dahlstenin näyttelyssä. Akryylimaalaus ja grafiikkatyöpajoissa vieraana ja opettaja toimi Sini Björkholm. Syksyllä klubilaiset vierailivat museon kuva-arkistossa. Vaasalaista historiaa ja nykypäivää yhdistävällä kurssilla rinnastettiin arkistonegatiiveja omiin otoksiin Vaasan kaupungista ja kaupunkilaisista museon pimiössä valokuvataiteilija Norah Nelsonin opastuksella. Arkistoamanuenssi Heidi Hummelstedt esitteli klubilaisille omaa työtään ja arkiston aarteita. Lisäksi klubilaiset vierailivat Paula Blåfieldin ja Marianne Maansin Corpus-näyttelyssä. Paula ja Marianne esittelivät näyttelyään, jonka jälkeen teimme Paulan kehittämällä tekniikalla akryylimaalausta puulle. Museoklubi vieraili myös Connecting -muotoilunäyttelyssä. Näyttelykierroksen jälkeen työpajassa valmistettiin kynttilänjalkoja betonista.

Tänä keväänä tutustuimme Tarinoita Vaasasta – Vaasa 400v- näyttelyyn ja erityisesti käsityöhuoneisiin ja koristepuumaalaukseen. Työpajassa maalasimme näyttelystä poimitun koristekuvion puurasiaan. Tutustuimme myös Mestareiden jäljillä – Pohjalaisia 1600-luvun käsityömaalareita –näyttelyyn. Prologi-opastuksella 1600-luvun näyttelyyn yhdistettiin aiheita Wasa Teaterin näytelmästä Kontrakt med Gud. Prologin jälkeen siirryimme Wasa Teateriin Kontrakt med Gud –näyttökseen.

Kahtena sunnuntaina maaliskuussa tutustumme vielä huonekalujen ja sisustuksen tyylihistoriaan Hedmanin taidehuoneissa. Kierroksen aikana tutustumme myös huonekalukonservointityöhön museon huonekalukonservattori Sari Ahava kanssa. Hiilipiirustusopastusta piirrämmme tyylihuonekalun tauluksi kuvataiteilija Sini Björkholmin johdolla. □

Översättning Heidi Hummelstedt

■ Karl Hedman kallades för Tusse – därav museiklubben! Tusses salong har som mål att på ett levande sätt presentera museets samlingar och museiarbetet för vuxna och seniorer. Vi bekantar oss med utställningar och projekt utgående från olika teman. I varje temahelhet ingår en workshop samt ett expert- eller konstnärsbesök. – och förstås kaffe!

Våren 2011 besökte vi Hedmans konstsamling samt Kuutti Lavonens och Annika Dahlstens utställningar. Sini Björkholm ledde akrylmålnings- och grafiikkverkstäderna i anslutning till utställningarna. På hösten har klubbmedlemmarna besökt museets bildarkiv och arbetat med fotografering. Under ledning av fotokonstnär Norah Nelson framkallades arkivnegativ med Vasamotiv i museets mörkrum, och deltagarna fick göra en motsvarande fotodokumentation ute på stan. Arkivamanuens Heidi Hummelstedt presenterade skatter ur arkivet och berättade om sitt arbete. Vi besökte också Paula Blåfields och Marianne Maans utställning Corpus, där vi guidades av konstnärerna själva. Efter besöket målade vi i akryl på trä, en teknik som utvecklats av Paula. Under hösten har klubben också hunnit besöka Connecting-utställningen, i vars workshop vi tillverkade ljusstakar av betong.

Denna vår bekantade vi oss med utställningen Vasa 400 år. Vi studerade särskilt hantverksföremålen och dekorationsmåleriet. I verkstaden målade vi en träask med motiv från utställningen. Vi besökte också utställningen I mästarnas spår som presenterar österbottniska hantverksmålare från 1600-talet. Prolog-guidningen berörde teman ur Wasa Teaters pjäs Kontrakt med Gud. Efter Prologen flyttade vi oss till teatern för att se pjäsen.

Två söndagar i mars lär vi känna stilrummen i den Hedmanska konstvåningen. Under rundvandringen bekantar vi oss också med möbelkonserveringsarbetet tillsammans med museets möbelkonservator Sari Ahava. I workshopen tecknar vi en stilmöbel med kolkrita och skapar vår egen tavla under ledning av bildkonstnär Sini Björkholm. □

Juutinrauma & Kyrönjoki Øresund & Kyro älv

Muotoilija Maria Berntsenin toimintaympäristönä on Pohjolan metropoli Kööpenhamina, joka tarjoaa mahdollisimman suuren valikoiman eri kontaktipintoja ja virikkeitä, mutta sallii myös vetäytymisen luovaan yksinäisyyteen.

Designer Maria Berntsens verksamhetsmiljö är den nordiska metropolen Köpenhamn, som erbjuder största möjliga utbud av olika kontaktytor och influenser men som även tillåter att man drar sig tillbaka till kreativ avskildhet.

Maria Berntsenin työmenetelminä ovat intuitio ja kokeilu. Välillä hän tekee tilaustehtäviä, toisinaan taas valmistaa omia tuote-ehdotuksia, joita sitten tarjoaa eri valmistajille. Mutta jaksottain hän omistautuu kokonaan vapaalle, luovalle kokeilulle ja tutkii materiaaleja ja muotoja ilman varsinaista päämäärää.

"Intuitio on erittäin oleellinen tekijä työskentelytavassani. Pyrin todellakin saamaan yhteyden omiin tunteisiini, jotta pystyisin saavuttamaan toivotun herkkyyden muotoilussa. Hyvän designin ei nimittäin pidä ainoastaan täyttää olemassaolevaa tarvetta, vaan sen täytyy myös välittää tunnelmaa."

Maria Berntsen: Kontra -hedelmä- ja salaattikulho – frukt- och salladskål, bambu + ruostumaton teräs – bambus + rostfritt stål / Stelton • iF product design award 2012

Maria Berntsens arbetsmetoder är intuition och experiment. Ibland gör hon beställningsverk, ibland tillverkar hon egna produktförslag som hon sedan bjuder ut till olika producenter. Men periodvis ägnar hon sig helt och hållet åt fria, skapande experiment och undersöker material och former utan något egentligt syfte.

"Intuitionen er en meget væsentlig faktor i den måde jeg arbejder på. Jeg forsøger faktisk at komme i kontakt med mine egne følelser, for at opnå den ønskede sanselighed i designet. Godt design skal nemlig ikke blot opfylde et indlysende behov, det skal også formidle en stemning. Formen skal selvfølgelig understøtte funktionen, men den skal samtidig virke stimulerende."

Muodon on tottakai tuettava funktiota, mutta samalla sen on toimittava stimuloivasti".

Maria Berntsen nauttii eniten käsillä tekemisestä. Niinpä hän piirtää tai käyttää tietokonetta lähinnä vain joidenkin periaatekysymysten selvittämiseen tai saadakseen yleiskäsityksen prosessin jatkamisesta. Mallit hän joko muovaa, kaivertaa tai leikkaa polystyreenistä tai muista soveltuvista materiaaleista.

Luovassa vaiheessa Maria Berntsenin mielestä on parasta työskennellä yksin ja soveltaa monia erilaisia käsityötapoja ja raaka-aineita mallien valmistamiseen. Prototyyppien tekovaiheessa hän saa sitten valmistajalta ammatillista apua, jolloin pro-

www.mariaberntsen.dk

Maria Berntsen njuter mest av att få jobba med händerna. Därför tecknar hon eller använder datorn främst bara när hon ska reda ut vissa principiella frågor eller för att få en allmän uppfattning om hur processen ska gå vidare. Modellerna antingen formar, graverar eller skär hon ur polystyren eller annat lämpligt material. I det kreativa skedet är det enligt Maria Berntsen bäst att arbeta ensam och tillämpa många olika slag av hantverkskonst och råmaterial för att tillverka modellerna. I det skede när prototyperna ska tillverkas får hon experthjälp av producenten, vilket gör att prototypen kommer så nära den slutliga produkten som möjligt.

"Dialogen med producenterne er altid interessant og jeg har stor respekt for den faglighed, der ligger ude i virksomhederne."

Maria Berntsen: Quack -lämpökannu –
värmekanna, värillinen polyuretaanivahto
ja pronssinsävyinen muovi – färgad poly-
uretanskum och bronstonad plast / Georg
Jensen • Red dot design award 2003

totyyppeä tulee niin lähelle lopullista tuotetta
kuin mahdollista.

*"Dialogi valmistajien kanssa on aina kiin-
nostava, ja arvostan suuresti sitä ammatilli-
suutta, jota eri toimijoilla on."*

Maria Berntsen on luonut esineitä muiden
muassa seuraaville tunnetuille tanskalaisille
ja kansainvälisille merkeille: Holmegaard,
Georg Jensen, Stelton, Erik Bagger, Tefal,
Saatchi & Saatchi. Tämä jo osoittaa, että hän-
nen luovuutensa ulottuu mitä erilaisimpien
tuotteiden suunnitteluun. Mainittakoon ääri-
päistä esimerkkeinä aurinkolasit, sytyttimet,
kalusteet, korut ja astiat.

*"Luulenpa että tiedämme, milloin olemme
tekemisissä laadun kanssa, ja juuri tätä in-
tuitiivista vaistoa käytän hyväkseni, kun luon
jotain uutta. Meillä on synnynnäinen kyky lu-
kea muotoja ja aliarvioimme joskus sen, miten
paljon muoto voi vaikuttaa hyvinvointiimme."*

Näin epäilemättä on. Arki on suurinta
ylellisyyttä. □

Maria Berntsen har skapat föremål åt bl.a.
följande kända danska och internationella
märken: Holmegaard, Georg Jensen, Stel-
ton, Erik Bagger, Tefal och Saatchi & Saatchi.
Redan det här visar att hennes kreativitet
omfattar planeringen av de mest olika slags
produkter. Bland ytterligheterna kan man som
exempel nämna solglasögon, tändare, möbler,
smycken och kärl.

*"Jeg tror vi ved, når vi står overfor kvalitet,
og det er denne intuitive sans jeg gør brug af,
når jeg skaber noget nyt. Vi har en medfødt
evne til at aflæse former og undervurderer af
og til hvor meget en form kan påvirke vores
velbefindende."*

Så här är det utan tvekan. Vardagen är vår
största lyx. □

Kuutamio -sarja – serien, hopea + kuumavär-
jäytynyt titaani – silver + värmeinfärgad titan

**Kultaseppä ja muotoilija Juha Koskela työskentelee
Isonkyrön perinteitä huokuvassa miljöössä. Siellä vuosi-
satojen kehitys sekä näkyy kulttuurimaisemassa että antaa
paikalliseen elämäntapaan luontaista arvokkuutta.**

Kyrönjoki, puistomaiset pihapiirit, vanha kirkko ja museorakennukset muo-
dostavat eheyttävän ja voimauttavan ympäristön.

Juha Koskelan teosten läpikäyvä piirre on muodon keskittyneisyys; niissä
kerronnallinen sisältö on onnistuttu osoittamaan vähintään tarpeellisin ele-
mentein. Kerronnan osat saavat esineissä muodon, jonka leimalliset piirteet ovat eleganssi,
johdonmukaisuus ja ajatuksellinen selkeys. Näillä kvaliteeteilla Juha Koskelan korut ovat
lunastaneet arvostuksensa kotimaisilla ja kansainvälisillä markkinoilla.

*Tällaista vilpittöntä palautetta ja kunnioitettua asemaa ei helpolla saavuteta Suomessa,
missä osaamisen taso on erittäin korkea. (Alf Larsson)*

Useille Juha Koskelan muotoilemille esineille antaa luonteen niiden valmistuksessa sovel-
lettu anticlastic raising -tekniikka. Tällöin esineen lähtökohtana oleva materiaalin kappale
muotoillaan siten, että se saa kaksi ristikkäistä, toisistaan poispäin suuntautuvaa kaarevaa
muotoa.

Useissa teoksissa on keskeistä metallin saama intensiivinen väri. Juha Koskela käyttää
teosten värillisinä elementteinä titaania, joka eri lämpötiloihin kuumennettuna värjäytyy pin-
naltaan vahvasti. Näin muodostuu erikoisen upeita sävyjä, joiden asteikko vaihtelee muun muassa
oranssin, violetin, syvän sinisen ja turkoosin välillä. Jos tällaisen pinnan vielä harjaa eri

>>>

suuntiin, syntyy optinen vaikutelma siitä, että pinnassa olisi fasetteja.

Koruissa värillinen metalliosa saa ympäröivän suojauksensa hopea- tai kultakuoresta, joka muodostaa korujen rungon. Vaikka esine näin muotoiltuna antaa vaikutelman suuresta volyymista, se on rakenteensa vuoksi kuitenkin joustava; kun kaulakoru tai ranneke puetaan, niin sen päitä taivutetaan auki pystysuunnassa. Koruissaan Juha Koskela käyttää jossain määrin myös muita metalleja sekä jalokiviä. Parhaillaan hän tekee tuotekehittelytyötä aivan uudenlaisia mahdollisuuksia ja varsin erilaista estetiikkaa tarjoavan kerrosmetallitekniikan parissa.

"Hyvän ja onnistuneen korun perusvaatimus on, että sillä on jokin sisältö tai sanoma. Jokaiselle korulle syntyy tietysti oma henkilökohtainen merkityksensä sen kantajan tai omistajan mielessä, mutta parhaimmillaan sillä on sisältö tai sanoma jo siinä vaiheessa, kun se on vitriinissä esillä. Vaatimukset työn laadulle ja sisällölle ovat korkeita, jotta korun tarina voisi siirtyä eteenpäin kenties usealle sukupolvelle." (Alf Larsson)

Veistoksissaan Juha Koskela yhdistää hopean ja titaatin myös massiivisina osasina. □

Leaf-rannekoru – armband, hopea – silver -mokume gane (kerrosmetalli – varvad metall)

Guldsmed och designer Juha Koskela arbetar i Storkyrans traditionsrika miljö. Utvecklingen genom seklerna både syns i kulturlandskapet och ger den lokala livsföringen naturlig värdighet.

Join - sormus - ring, hopea - silver

Kyro älv, de parkliknande gårdsplanerna, den gamla stenkyrkan och museibygnaderna bildar en harmonisk och inspirerande miljö.

Ett genomgående drag i Juha Koskelas verk är koncentrationen av formen; han har i sina verk lyckats få fram det berättande innehållet med minsta möjliga element. Berättelsens delar får i föremålen sin form, vars

kännetecknande drag är elegans, konsekvens och tankemässig klarhet. Genom dessa kvaliteter har Juha Koskelas smycken fått uppskattning på den inhemska och internationella marknaden.

"Det är inte lätt att få sådan uppriktig respons och respektad ställning i Finland, där nivån på kunnandet är mycket hög". (Alf Larsson)

Många av de föremål som Juha Koskela har designat får sin karaktär av den anti-clastic raising -teknik som tillämpats i framställningen. Det materialstycke som är utgångspunkten för föremålet formas så att det får två korsande, böjda former som vrider sig i motsatt riktning.

I flera av verken är det centrala den intensiva färg som metallen får. Som färgelement i sina verk använder Juha Koskela titan, som när det upphettas till olika temperaturer färgas kraftigt på ytan. På det här sättet uppstår det speciellt praktfulla nyanser, vars skala

Juha Koskela on valittu vuoden 2012 Pohjanmaan Taito-käsityöryrittäjäksi

Juha Koskela har utsetts till Österbottens Taito-hantverksföretagare för år 2012

www.juhakoskela.com

LAIHIAN NUUKUUREN MUSEO LAIHELA SNÄLHETSMUSEUM

**Nuukuus on Laihialla
vapaaehtoista, muualla
se on pakollista.**

**Att vara snäl är frivilligt i
Laihela, på andra ställen är
det obligatoriskt.**

varierar mellan bl.a. orange, violett, djupblå och turkos. Om en sådan yta sedan borstas i olika riktningar, uppstår en optisk effekt av att ytan skulle ha olika fasetter.

I smycken får den färgade metalldelen ett omgivande skydd av det silver- eller guldskalet som bildar smyckenas stomme. Även om ett föremål som är utformat på det här sättet ger intryck av stor volym, är det tack vare sin struktur ändå smidigt; när man tar på sig ett halssmycke eller ett armband böjer man upp dess ändar. I sina smycken använder sig Juha Koskela i viss mån av även andra metaller och ädelstenar. För tillfället arbetar han med produktutveckling inom skiktmetallteknik, som erbjuder helt nya slags möjligheter och annorlunda estetik.

”Grundkravet för ett bra och lyckat smycke är att det har ett innehåll eller budskap. Varje smycke får givetvis en egen personlig betydelse i bärarens eller ägarens sinne, men i bästa fall har smycket ett innehåll eller budskap redan i det skede när det är framlagt i vitrinen. Kraven på arbetets kvalitet och innehåll är höga för att smyckets historia ska kunna gå vidare kanhända till flera generationer.” (Alf Larsson)

I sina skulpturer kombinerar Juha Koskela silver och titan även som massiva stycken. □

■ Laihian Kotiseutumuseon kanssa samassa pihapiirissä sijaitsee köyhän mäkitupalaisen asunto, jossa toimii Nuukuuren museo. Rakennus on alkuaan 1700-luvun savupirtti. Nuukuuren museo avattiin vuonna 1992 ja siellä voi tutustua laihialaisten säästäväisyydestä kertovista tavaroista ja perehtyä köyhien perheiden elämään entisajan Suomessa.

Perusteena nuukuuren museolle oli Laihian yli sadan vuoden ajan tunnettu nuukuus. Tämä nuukuusperinne juontaa viimeisiltä nälkävuosilta 1856–1867. Laihian kunnallislautakunta oli hyväksynyt 7.8.1854 köyhäinlaitolain eli ohjesäännön, joka oli hyvä työkalu asioiden hoitamisessa nälkävuosien kurimuksessa. Kunnallislautakunnan esimies oli silloin Laihian nimismiehen poika Frans Frederik Allen, joka oli Venäjän sotakoulun käynyt ja omasi kokemusta ihmisten johtamisessa. Frans Frederik Allen järjesteli ankaralla otteella: köyhälistö, tilaton väestö sijoitettiin maataloihin, joissa he saivat kaksi velliateriaa päivittäin ja ruokaa vastaan nämä tekivät talon töitä voimiensa mukaan. Nälkävuosien aikaan vaeli myös Laihialle väkeä muualta Suomesta ja näitä pitäjän ulkopuolisia kerjäläisiä Laihian talolliset eivät olleet halukkaita ruokkimaan, vaan käskettiin menemään muualle. Laihia hoiti omat köyhänsä. Näillä toimenpiteillä eivät Laihian kaikki köyhät kuoleet, vaikka viikoittain menehtyi kymmeniä.

Tästä lähti Laihian nuukuusmaine muualta tulleiden kerjäläisten levittämänä. Lisäksi nälkävuosien jälkeen päivälehdissä oli pilkkakirjoituksia laihialaisesta nuukuudesta. Museon esineistö on saatu pääosin lahjoituksina ja keräyksinä.

■ I samma gårdsgrupp med Laihela hembygdsmuseum finns också snälhetsmuseet, som är en fattig backstugusittares bostad. Byggnaden är ursprungligen ett rökpörte från 1700-talet. Snälhetsmuseet öppnades 1992, och där kan besökarna bekanta sig med föremål som skildrar Laihelabornas sparsamhet och ta del av livet i fattiga familjer i forna dagars Finland.

Grunden till snälhetsmuseet var snälheten i Laihela som varit känd i över hundra år. Denna snälhetstradition har sina rötter i hungeråren 1856–1867. Kommunalnämnden i Laihela hade 7.8.1854 godkänt fattigvårdslagen, dvs. ett reglemente som var ett bra verktyg för att få saker utträttade under hungerårens malström. Kommunalnämndens förmän på den tiden var Laihela länsman son Frans Frederik Allen, som hade gått i rysk krigsskola och hade erfarenhet av ledning av människor. Frans Frederik Allen hade ett strängt grepp när han organiserade saker: de fattiga, den obesuttna befolkningen placerades på bondgårdar, där de fick två vällingportioner dagligen, och i utbyte mot mat utförde de arbeten på gården så långt orken räckte. Under hungeråren valfärdade folk till Laihela även från andra delar av Finland. Dessa utsocknes tiggare var Laihelas hemmansägare inte villiga att föda, utan de beordrades ta sig någon annanstans. Laihela tog hand om sina egna fattiga. Tack vare dessa åtgärder dog inte alla fattiga i Laihela, trots att tiotals människor dog varje vecka.

**MUSEO AVOINNA 15.6. – 15.8
VÄLISENÄ AIKANA SEURAAVASTI**
Ma suljettu. Ti – La klo 11.00 – 17.00.
Su klo 12.00 – 16.00.
Muina aikoina tilauksesta

**MUSEET ÖPPET 15.6 – 15.8
ENLIGT FÖLJANDE**
Må stängt. Ti – Lö kl. 11.00 – 17.00.
Sö kl. 12.00 – 16.00.
Övriga tider på beställning

På så sätt uppstod Laihelas snälhetsrykte som spreds på tiggare från andra socknar. Efter hungeråren hade dagstidningarna dessutom smädeskrifter om Laihelabornas snälhet. De flesta föremålen har museet fått genom donationer och insamlingar.

*Ett traditionellt granntäcke från
Teerjäv hembygdsmuseum.*

*Perinteinen peitto, Teerijärven
kotiseutumuseo*

Magdalena Lindroos

Pohjanmaan kultajyvät netissä - museoportaali

On tullut yhä tavallisemmaksi näkyä ja kuulua sekä hakea tietoa netissä. Kuinka museomme voisi houkutella enemmän vierailijoita? Mitä erityisen kiinnostavaa omilla kotinurkilla tai matkakohteessa on? Näihin kysymyksiin voi saada vastauksen uudessa Pohjanmaan museoportaaliassa, joka julkaistaan kesän 2012 alussa.

Pohjanmaa satoine museoineen on yksi museotiheimmistä maakunnista Suomessa. Viime vuosina on tapahtunut suurta kehitystä museorintamalla. Uudet tekniikat ja toimintatavat näyttelytoiminnassa, museopedagogiikka ja markkinointi ovat muuttaneet perinteistä museonäkymää. Tiedonvälitys on yhä enenevässä määrin siirtynyt museorakennuksista paikoille, joissa ihmiset liikkuvat. Tämä kehitys koskee myös virtuaalista maailmaa ja yhä useampi museo kehittää kotisivujaan, tekee virtuaalisia näyttelyitä sekä vuorovaikuttaa sosiaalisissa medioissa.

Pienet museot ovat suuressa vaarassa pudota tämän kehityksen ulkopuolelle, koska usein vaadittavat sekä taloudelliset että henkilöresurssit puuttuvat. Monilla Pohjanmaan pienillä museoilla ei ole vielä omia kotisivuja ja mahdollisuudet markkinoida museoita suurelle yleisölle ovat pienet. Paikallismuseoille ilmaisen nettipor-

taalin avulla saavat sekä isomat että pienemmät museot apua markkinointiin sekä näkyvyyttä ja sitä kautta uusia kävijöitä.

Museoportaaliassa on museoita Pohjanmaan maakunnasta sekä Karijoelta että Teuvalta. Kartan avulla, kuntien nimien kautta tai museokategorioiden avulla on helppo navigoida niiden n. 90 museon parissa, jotka esitellään kuvin ja tekstein kolmella kielellä: suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.

Kesällä 2011 tehtiin museoportaali-projektin ensimmäinen vaihe, materiaalin keruu. Projektin vetäjä ja projektin valokuvaaja matkasivat satoja kilometrejä pitkin kesäisiä pohjalaisteitä etsimässä museoiden ”kultajyviä” ja esittämällä kysymyksiä Mikä tekee juuri teidän museostanne ainutlaatuisen? Onko museollanne huomiota herättäviä ”katseenvangitsijoita”? Useita ”helmiä” ja kiehtovia tarinoita löydettiin. Työ kulussien takana on jatkunut syksyllä ja talvella

webbi-, teksti- ja kuvatuotannolla. Nettisivusto avataan yleisölle 15.6.2012 ja projekti päättyy syyskuussa loppuseminaarilla, jonne kutsutaan kaikki mukana olleet.

Projekti on tehty yhteistyössä Pohjanmaan museon, KulturÖsterbottenin, Pohjanmaan liiton sekä Pohjanmaan matkailun kanssa. Rahoitus on tullut pääosin Aktion Pohjanmaan/Pohjanmaan LEADER-ohjelman kautta. Käytännön työstä huolehtii Pohjanmaan museo, joka hoitaa nettiportaalia projektin päättymisen jälkeen.

Yleisö voi käyttää museoportaalia monta vuotta tiedonlähteenä Pohjanmaan eri museoista, mutta myös turismi voi hyötyä portaalista. Kaukaisien vieraiden lisäksi myös paikallinen väestö voidaan houkutella museoon. Tai mikseivät koulut voisi hyödyntää eri museoreittejä teemoittain tai museoväki voisi löytää inspiraatiota ja tietoa, joka edistää museoiden välistä yhteistyötä. □

Det blir allt vanligare att man både syns, hörs och söker information på nätet. Hur kan vårt museum locka fler besökare? Vad finns det för speciellt intressant i de egna hemknutarna eller på orten för ditt rese-mål? Dessa frågor kan besvaras via den nya museiportalen Österbottens museer som lanseras i början av sommaren 2012.

Österbottens guldkorn på nätet - museiportalen

Landskapet Österbotten är, med ett hundratal museer, ett av de museitätaste landskapen i Finland. De senaste åren har stor utveckling skett på museifronten. Ny teknik och ny praxis vad gäller utställningsverksamhet, museipedagogik och marknadsföring har förändrat den traditionella synen på museet. Förmedlingen har i allt större grad flyttat ut från museibygnaden och till de platser där människor rör sig. Denna utveckling gäller också den virtuella världen och allt fler museer utvecklar sina hemsidor, gör virtuella utställningar och interagerar med besökarna via sociala medier.

De små museerna löper stor risk att hamna utanför denna utveckling eftersom ofta saknas både de ekonomiska och personella resurser som krävs. Många mindre museer i Österbotten saknar fortfarande hemsidor och har små möjligheter att marknadsföra sig för en större publik. Genom upprättandet av en webbportal som är gratis för museerna i Österbotten får såväl mindre som större museer hjälp med marknadsföringen och synligheten samt möjligheten att nå nya grupper av potentiella museibesökare.

På portalen finns ett brett urval av alla lokalmuseer i Österbotten samt museer i Östermark och Bötom i Södra Österbotten samlade. Med hjälp av en karta över Österbotten, en sökning bland kommunnamn eller olika museikategorier går det lätt att navigera bland de cirka 90 museerna som presenteras med text och bild på tre olika språk: finska, svenska och engelska.

I början av sommaren 2011 inleddes den första fasen av projektet, insamlingen av material. Många kilometer avlades på de österbottiska vägarna under sommarmånaderna av såväl projektledaren som projektets fotograf. Vi letade efter guldkornen i de olika museerna. Vad gör just ert museum unikt? Finns det några speciella föremål

som fungerar som intressefångare? Många ”pärlor” och fascinerande historier uppdagades. Arbetet bakom kulisserna har fortsatt under hösten och vintern med webb-, text- och bildproduktion. Portalen öppnas för allmänheten den 1 juni 2012 och projektet avslutas i september med ett slutseminarium för alla involverade parter.

Projektet är ett samarbete mellan Österbottens museum, KulturÖsterbotten, Österbottens förbund och Österbottens turism. Finanseringen av projektet har skett främst genom Aktion Österbotten/Österbottens LEADER-program. Den praktiska delen sköts av Österbottens museum och portalen kommer även att upprätthållas av museet efter projektets slut.

Museiportalen kommer att nyttjas i många år framåt av allmänheten som en plattform för information om museerna i Österbotten, men även turismindustrin kan dra nytta av portalen.

Utöver långväga gäster och turister ska även lokalbefolkningen lockas till museerna. Eller varför kunde inte skolor utnyttja olika museirutter för att utforska ett visst tema eller museifolk söka inspiration och information som befrämjar samarbete museer emellan. □

1. En annorlunda och dekorativ pannmössa för kaffekannen, Kaskö hembygdsmuseum. Erilainen ja koristeellinen pannumyssy kahvikannulle, Kaskisten kotiseutumuseo

2. Världen utskuren i en jordglob av trä, Nedervetil hembygdsmuseum. Puusta veistetty maapallo, Alavetelin kotiseutumuseo

OLOHUONE KESKELLÄ KORSNÄSIA

Pappila museon ja Kotiseutumuseon pihapiirissä

Korsnäsän kirkonkylässä keskeisellä paikalla avautuu ikään kuin aikamatka vanhaan ainutlaatuihin pihapiiriin, Skyl-alueelle.

Pihapiirin eteläosalla sijaitsee Korsnäsän pappilamuseo, entinen pappila ja pohjoislailla Korsnäsän kotiseutumuseo talossa, joka rakennettiin aikoinaan pappilan renkituvaksi. Itä-puolella on useita vanhoja piharakennuksia: mm. luhtirakennus, jossa kotiseutumuseolla on kokoelmia ja vanha kyläkauppa. Alueella on myös aitta, riihi, liiteri, sauna, henkiin herätetty sepän paja ja ylväs vinttikaivo sekä myöhemmin sijansa saaneet kirkkotallit ja vanha tuulimylly. Tästä voi jo päätellä, että Skylissä pappilan ja renkituvan tienoilla on eletty täyttä maalaistalon elämää. Nyt tuo pihapiiri on yhteisten tapahtumien paikka kuin olohuone keskellä kylää

Vanha Pappila ja renkitupa valmistuivat 180 vuotta sitten

Kruununtila Skyl määrättiin jo 1761 Korsnäsän kappalaisen asunnoksi, sitä ennen kappalaisen asunto sijaitsi 10 km etelämpänä Harrströmissä Ingelsin talossa. Skylissä Rakennukset olivat tosin huonokuntoisia, eivätkä täyttäneet papin virka-asunnon vaatimuksia. Kuninkaallinen päätöslauselma vuodelta 1727 sääti, että papin virka-asunnossa pitää olla keskellä taloa virkahuone ja eteinen, toisessa päädyssä kaksi kamaria ja toisessa keittiö; niinpä pian oli suunnitteilla uusi ajanmukainen virkatalo. Uusi virkatalo oli valmis vuonna 1832, huonejaoltaan se oli tosin muunneltu enemmän herraskartanon suuntaan, mm. talon keskelle rakennettiin sali. Samaan aikaan valmistui myös uudelleenrakennettu renki- ja leivintupa pihan toiselle laidalle.

Engelin suunnittelema kaunis puinen risti-kirkko oli noussut maantien toiselle puolelle parin aikaisemman vuoden kuluessa, joten silloisen Korsnäsän sydänalue oli muutaman vuoden ajan todellinen myllerryksen ja uudelleen rakennuksen paikka; tuohon tapaan todetaan Korsnäsän historiassa.

Virkatalo toimi pappilana vuoteen 1967, tosin se kävi tuona aikana läpi mittavan laajennuksen sekä pienempiä remonteja eri vaiheissa. Kun Korsnäsistä tuli keisarikunnan päätöksellä 1861 itsenäinen seurakunta, nousi tarve kohentaa pappilaa niiden vaatimusten mukaiseksi, mitä kirkkoherran asunnolta edellytettiin. Kirkkoherran viran täyttämistä sai seurakunta vielä odottaa mm. koska kirkkoherralla piti olla apupappi ja apupapille sopiva asunto; nämä asiat järjestyivät 1890 -luvulla. Pappilan laajennustyö tehtiin viimein 1894 – 97, jolloin taloa jatkettiin 11 metriä itään päin, jotta huoneita saatiin lisää: mm. lastenhuone, ruokasali ja uusi keittiö. Myös huonekorkeutta lisättiin 3,5 metriin. Samalla rakennettiin ullakolle johtava portaikko ja ullakon molempiin päätyihin kamari. Pääsisäänkäynti muutettiin pihan puolelta vastakkaiselle puolelle nykyiselle paikalleen talon eteläiselle sivulle.

Vanhasta Pappilasta eläväksi museoksi 30 vuotta sitten

Aika ajoi taas vähitellen ohii pappilan varustetason, ja vuonna 1967 valmistui vierelle uusi tuon ajanmukainen pappila silloisen kirkkoherran ja hänen perheensä kodiksi. Vanha 135 vuotta hyvin palvellut pappila jäi tyhjilleen. Kirkkovaltuutetut pohtivat, josko

Korsnäsän kunnan järjestämä elokuinen Lantdagen kerää museoalueen, kaikkien yhteisen olohuoneen, täyteen ihmisiä nauttimaan ohjelmasta, tutustumaan näyttelyihin ja kojujen antiin sekä tapaamaan tuttuja. Taustalla Korsnäsän kotiseutumuseo.

På Lantdagen, som Korsnäs kommun ordnar i augusti, fylls museiområdet "allas gemensamma vardagsrum" av människor för att njuta av programmet, bekanta sig med utställningarna och försäljningsståndens produkter samt träffa bekanta. I bakgrunden syns Korsnäs hembygdsmuseum.

talo sopisi seurakuntakodiksi, mutta tutkimus osoitti, että oli järkevämpää rakentaa uusi talo niihin tarpeisiin. Vähitellen alkoi vahvistua ajatus, että vanha pappila on hyvä sellaiseen ja saisi jäädä kertomaan uusille polville vanhoista ajoista.

Ajatus museosta alkoi kypsyä ensin seurakunnan piirissä, ja kuntakin tuki asiaa. Korsnäsän Kotiseutuyhdistys (Korsnäs Hembygdsföreningen r.f.) oli jo perustanut oman museonsa entiseen renkitupaan, jonka seurakunta oli antanut yhdistyksen käyttöön. Niinpä ensimmäinen ajatus oli, että kotiseutuyh-

Lähteet:
Korsnäs historia; Korsnäs kommun, 1981
Historien om en Prästgård; Birger Ulfvén, 1991
Esite: Prästgårdsmuseet i Korsnäs; Ragna Ahlbäck

Korsnäs pappilamuseo talvisessa puistomaisemassaan. Tämä virkatalo rakennettiin 1831 - 1832, rakennus remontoitiin nykyiseen pituuteensa ja korkeuteensa 1894 – 97, pappilana se toimi vuoteen 1967. Tyhjilleen jäänyt, kovalla työllä kunnostettu pappila vihittiin museoksi 1982. Vanha Pappila on elävä museo ja mm. perhejuhlien sekä erilaisten muiden tilaisuuksien tunnelmallinen miljöö kesällä ja talvella. Kuva Arja-Leena Kunelius

Korsnäs prästgårdsmuseum i ett vinttrigt parklandskap. Det här karaktärshuset byggdes 1831-1832 och byggnaden renoverades till sin nuvarande höjd och längd under åren 1894-97, som prästgård fungerade den fram till år 1967. Den öde, med hårt arbete renoverade prästgården, invigdes till museum 1982. Den gamla prästgården är ett levande museum och en stämningsfull miljö på sommaren och vintern för bl.a. familjefester och olika evenemang.

distys ottaisi hoitaakseen koko Skyl-alueen. Suunnitelma kääntyi kuitenkin vähitellen erillisen yhdistyksen perustamisen suuntaan. Vuonna 1975 perustettiin Föreningen Prästgårdsmuseet i Korsnäs r.f, jonka tarkoituksena oli perustaa pappilamuseo ja ylläpitää sitä. Ankaralla uurastuksella, väellä ja voimalla Vanha Pappila kunnostettiin ja oli valmis museoksi vihittäväksi kesällä 1982. Alusta saakka oli selvää, että se olisi elävä museo, joka tarjoaisi museokokoelmien lisäksi toimintaympäristön mm. paikallisille yhdistyksille kokouksia ja erilaisia tilaisuuksia varten. Myös kirkollisille toimituksille kuten kaste- ja vihkiseremonioille Vanha Pappila saisi jälleen tarjota arvokkaat ja tunnelmalliset puitteet, samoin muille perhejuhlilla ja kokoontumisille.

Museon sisustuksen ja varustuksen haluttiin kuvastavan 1800 -luvun lopun ja 1900 -luvun alun papin perheen elämää ja antaa käsitystä pappiloiden merkityksestä sekä keskeisestä asemasta yhteiskunnallisina ja kulttuurivaikuttajina. Korsnäs pappilallakin oli ollut oma roolinsa mm. kansansivistyksen kohottajana ja lukutaitoon opastajana, olihan siellä oma lainakirjastokin joidenkin vuosien ajan jo 1800 -luvun puolivälissä, ja 1930 -luvulla toimi yksityinen oppikoulu muutaman vuoden ullakkokerroksessa. Maaseutupappilat olivat aikoinaan hyös hotellin sijaisia. Sitä varten oli

Korsnäsinkin pappilassa erityinen vierashuone – Piispan kamari, johon papin perheellä oli velvollisuus piispan ohella majoittaa muitakin seudulla vierailevia arvohenkilöitä tarpeen mukaan.

Vanhan Pappilan tiloissa järjestetään edelleen mm. vihki- ja kastetöimituksia tai muita perhejuhlia sekä erilaisia tilaisuuksia, koulutusta ja kokouksia. Museo on saanut kiitosta mm. pienimuotoisten konserttien työssijana. Tunnelmallinen sali, läheisyys esiintyjien ja yleisön kesken luo molemmin puolin mahdollisuuden hienoon, ainutkertaiseen elämykseen. Niin kävi viime kesänäkin Korsnäs-viikon alkukonsertissa. Tunnelma oli lämmin ja korkealla, kun esiintyjät ja kuulijat viimein maltoivat siirtyä ilta-aurinkoiselle lasiveranalle juttelua jatkamaan ja kahvitarjoilusta nauttimaan.

Museoalue kerää ihmisiä yhteisiin tilaisuuksiin

Museoaluetta Korsnäs kirkonkylän sydämessä ei ole turhaan kuvattu koko kunnan olohuoneeksi. Rakennusten väliin jäävä nurmikenttä täyttyy kesäisin mm. kotiseutuyhdistyksen järjestämistä vanhaa kulttuuria ja kädentaitoja esiin tuovista tilaisuuksista sekä lapsille että aikuisille. Kunnan järjestämä Lantdagen elokuussa on koko seudun elon-

korjuujuhla, silloin on tarjolla juhlaohjelmaa ja kojut pullollaan kesän satoa ja leipomuksia. Pikkujoulun aikoihin pihan täyttävät joulu-markkinat herku-, käsityö- ja arpajaiskojuineen.

Kotiseutumuseota ylläpitää Korsnäs Hembygdsföreningen r.f. Museo on entinen pappilan renkitupa, joka on varustettu kuvaamaan talonpoikaistalon elämää noin 100 vuotta sitten. Kotiseutumuseon kaksi erityistä ylpeyden aihetta ovat kokoelma väreiltään ja työtekniikaltaan ainutlaatuisia Korsnäs - villapaitoja, jotka ovat herättäneet kiinnostusta ulkomaita myöten sekä Hylkepyyntinäyttely talon ullakolla. Ulkorakennusten näyttelyissä on esillä mm. talonpoikaistalon työ- ja kulkuvälineitä. Kyläkaupan varustuksena on aitoja sota-ajan ja varhaisempiakin kauppavaraita, jotka herättävät nostalgisia muistoja tai ihmetteleviä kysymyksiä ihan kunkin ikäpolven mukaan. □

>>>

VARDAGSRUMMET MITT I KORSNÄS

På Prästgårdsmuseets och Hembygdsmuseets gård

På en central plats i Korsnäs kyrkby öppnar sig en slags tidsresa till det gamla unika prästhemmanet Skyl.

På södra sidan av hemmanet ligger Korsnäs prästgårdsmuseum, den gamla prästgården och på norra sidan Korsnäs hembygdsmuseum i ett hus som i tiderna byggdes som prästgårdens drängstuga. På den östra sidan finns flera gamla gårdsbyggnader: bl.a. en loftbyggnad, där hembygdsmuseet har sina samlingar och en gammal lanthandel. På området finns också en härbre, en ria, ett lider, en bastu, en smedja som väckts till liv och en ståtlig brunn med brunnsvängel samt kyrkostallar och en gammal väderkvarn som uppförts på stället i ett senare skede. Av allt det här kan man redan dra slutsatsen att man har levtt ett fullständigt bondgårdsliv på Skyl, runtom prästgården och drängstugan. Nu är hemmanet en scen för alla gemensamma händelser, precis som ett vardagsrum mitt i byn.

Gamla prästgården och drängstugan blev färdiga för 180 år sedan

Redan år 1761 förordnades att kronohemmanet Skyl skulle vara Korsnäs kaplans bostad, som tidigare hade funnits i Ingels gård i Harrström 10 km söderut. Byggnaderna på Skyl var emellertid i dåligt skick och uppfyllde inte de krav som ställdes på en tjänstebostad för prästen. I den kungliga resolutionen från år 1727 föreskrevs att det i prästens bostad ska finnas i mitten av huset en sätessstuga och en farstu, i den ena gaveln två kammare och i den andra ett kök; och på så sätt hade man snart planerat en ny modern sätessbyggnad. Den nya sätessbyggnaden blev färdigt år 1832, till rumsindelningen var huset ändrat att likna mera en herrgård, bl.a. i mitten av huset byggdes en sal. Samtidigt blev också den ombyggda dräng- och bakstugan på andra sidan av hemmanet färdig.

Den av Engel planerade vackra korskyrkan av trä, hade byggts på andra sidan landsvägen ett par år tidigare, varför Korsnäs dåtida kärnområde under några års tid genomgick stora förändringar och nybyggnande; konstaterar man i Korsnäs historia.

Karaktärshuset fungerade som prästgård ända till år 1967, visserligen genomgick huset en stor utvidgning samt mindre renoveringar i olika skeden. Då Korsnäs med kejsarens beslut 1861 blev en själv-

Korsnäs Hembygdsförening för traditioner vidare till nya generationer. Det är den traditionella Skyldagen på museets gård och de små gästerna lyssnar och smakar medan Joel Lenlund berättar varifrån brödet kommer på bordet. I bakgrunden en loftbyggnad med egna samlingar.

Korsnäs Kotiseutumuseo siirtää perinnetietoa uusille sukupolville. On perinteinen Skyldagen (Kuhilaspäivä) museon pihalla, ja pienet vieraat kuuntelevat ja maistelevat Joel Lenlundin kertoessa, mistä leipä pöytään tulee. Taustalla luhtirakennus omine kokoelmineen.

ständig församling, framkom behovet av att förbättra prästgården för att den skulle motsvara de krav som ställs på en kyrkoherdes bostad. Tillsättandet av tjänsten som kyrkoherde fick församlingen ännu vänta på bl.a. därför att kyrkoherden skulle ha en adjunkt, som man skulle hitta en lämplig bostad åt; dessa frågor löstes på 1890-talet. Utvidgningen av prästgården gjordes slutligen under åren 1894-97, då huset förlängdes med 11 meter österut, så att man skulle få flera rum: bl.a. en barnkammare, en matsal och ett nytt kök. Även rumshöjden utökades till 3,5 meter. Samtidigt byggdes en trappuppgång till vindsutrymmet

och en kammare i båda gavlarna på vinden. Huvudingången ändrades från gårdssidan till den motsatta sidan på den nuvarande platsen på husets södra sida.

Den gamla prästgården blev ett levande museum för 30 år sedan

Tiden kom småningom i kapp och förbi prästgårdens utrustningsnivå och år 1967 blev den bredvidliggande nya moderna prästgården färdig, som blev den dåvarande kyrkoherdens och hans familjs hem. Den 135 år gamla prästgården som betjänat väl, blev öde. Ledamöterna i kyrkofullmäktige funderade om huset skulle passa som ett för-

samlingshem, men en undersökning visade att det var förnuftigare att bygga ett nytt hus för det ändamålet. Småningom börjande tanken mogna om att den gamla prästgården är bra som den är, och att den skulle få bli kvar för att berätta för nya generationer om gamla tider.

Tanken om ett museum började mogna först inom församlingen och även kommunen understödde saken. Korsnäs Hembygdsförening r.f. hade redan grundat ett eget museum i den gamla drängstugan, som församlingen hade överlåtit i föreningens användning. Sålunda var den första tanken att hembygdsföreningen skulle åta sig att sköta hela Skylområdet. Men planen ändrades dock småningom och man beslöt att bilda en skild förening. År 1975 grundades Föreningen Prästgårdsmuseet i Korsnäs r.f. och syftet med den var att inrätta ett prästgårdsmuseum och underhålla det. Med hårt arbete, många människors insatser och krafter renoverades gamla prästgården, som blev klar att invigas till ett museum sommaren 1982. Redan från början var det klart att den skulle vara ett levande museum, som förutom museisamlingarna skulle erbjuda en verksamhetsmiljö för lokala föreningar med tanke på möten och olika tillställningar. Även för kyrkliga förrättningar såsom dop och vigselceremonier kunde gamla prästgården igen erbjuda värdefulla och stämningsfulla rammar, liksom även för familjefester och sammankomster.

Man ville att museets interiör och utrustning skulle återspegla en prästfamiljs liv i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet och förmedla en bild av prästgårdarnas betydelse och viktiga ställning som en samhälls- och kulturpåverkare. Även Korsnäs prästgård hade en egen roll bl.a. som befrämjare av folkbildningen och läskunnigheten, där fanns ju även ett eget länebibliotek under några års tid redan i mitten av 1800-talet och på 1930-talet var en privat lärdomsskola verksam i vindsutrymmena. Prästgårdarna fungerade också förr i tiden på landsbygden som hotell. Därför fanns det även i Korsnäs prästgård ett särskilt gästrum – biskopsrum. Det var prästfamiljens skyldighet att förutom biskopen även inkvartera andra högt uppsatta personer som gästade trakten enligt behov.

I den gamla prästgården ordnas fortfarande bl.a. vigsel- och dopförrättningar eller andra familjefester samt olika tillställningar,

utbildning och möten. Museet har fått beröm bl.a. som miljö för mindre konserter. Den stämningsfulla salen, närheten mellan de uppträdande och publik skapar en ömsesidig fin, unik upplevelse. Så var också fallet förra sommaren på Korsnäsveckans inledningskonsert. Atmosfären var varm och stämningen hög då uppträdandena och åhörarna äntligen kom sig ut på glasverandan med kvällssol för att njuta av diskussioner och kaffeservering.

Museiområdet samlar folk till gemensamma evenemang

Museiområdet i hjärtat av Korsnäs kyrkby har inte utan orsak beskrivits som hela kommunens vardagsrum. Gräsplanen mellan byggnaderna fylls på sommaren bl.a. av de av hembygdsföreningen ordnade evenemangen, där gammal kultur och hantverk presenteras både för barn och vuxna. Evenemanget Lantdagen, som ordnas av kommunen i augusti, är hela regionens skördefest, då det bjuds på festprogram och då försäljningsstånden fylls av sommarens skörd och bakverk. Vid lilla jul fylls gården av julmarknadens delikatess-, hantverks- och lottbord.

Hembygds museet upprätthålls av Korsnäs Hembygdsförening r.f. Museet är prästgårdens gamla drängstuga som har inretts för att beskriva livet på en bondgård för ca 100 år sedan. Två saker som man är speciellt stolta över är samlingen av Korsnäströjorna, som till färgen och arbetstekniken är unika och som har väckt intresse t.o.m. utomlands samt sällfångstutställningen på husets vind. På utställningarna i uthusbyggnaderna finns bl.a. verktyg och fordon från en bondgård. I lanthandeln inns äkta handelsvaror från krigstiden och även från tidigare tid, som väcker nostalgiska minnen eller förundrande frågor, som är olika beroende på vilken generation det är som frågar. □

Källor:
Korsnäs historia; Korsnäs kommun, 1981
Historien om en Prästgård; Birger Ulfvén, 1991
Broschyr: Prästgårdsmuseet i Korsnäs; Ragna Ahlback

Båda museerna är öppna under sommarsäsongen (fr.o.m. den första veckan i juni till den första veckan i augusti) sex dagar i veckan (ti – sö kl. 13 – 17), då även guider finns på plats och på andra tider enligt överenskomelse.

Kontaktuppgifter:

Prästgårdsmuseet i Korsnäs r.f.
Mats Ståhl (ordf.), 040 7188462
mats.stahl@pp.inet.fi
<http://museum.svof.fi/fin/prast.htm>

Korsnäs Hembygdsmuseum r.f.
Inga-Britt Mannfolk (sekr.), 040 5106 850
inga-britt.mannfolk@netikka.fi
Arja-Leena Kunelius (ordf.), 050 3488004
arja-leena.kunelius@pp.inet.fi
www.korsnas.hembygd.fi

Kumpikin museo on auki kesäkauteen (kesäkuun viim. viikolta elokuun ens. viikolle) kuutena päivänä viikossa (ti – su klo 13 – 17), tuolloin ovat myös oppaat paikalla ja muina aikoina sopimuksen mukaan.

Yhteystiedot:

Föreningen Prästgårdsmuseet i Korsnäs r.f.
Mats Ståhl (pj.), 040 7188462
mats.stahl@pp.inet.fi
<http://museum.svof.fi/fin/prast.htm>

Korsnäs Hembygdsföreningen r.f.
Inga-Britt Mannfolk (siht.), 040 5106 850
inga-britt.mannfolk@netikka.fi
Arja-Leena Kunelius (pj.), 050 3488004
arja-leena.kunelius@pp.inet.fi
www.korsnas.hembygd.fi

PYÖREITÄ VUOSIA JUHLISTETAAN KESÄLLÄ

Korsnäsin Vanhan pappilan rakennus sekä Renkitupa täyttävät tulevana kesänä 180 vuotta, ja Korsnäsin Pappilamuseo vihittiin 30 vuotta sitten. Pyöreitä vuosia juhlustetaan 30.6.2012 mm. seminaarilla, jonka tarkoituksena on esitellä vanhojen pappiloiden merkitystä ja muistella elämää Korsnäsin Vanhassa Pappilassa ja Renkituvassa menneinä aikoina. Marianne Koskimies-Envall ja Marja-Terttu Knapas luennoivat seminaarissa.

PÄ SOMMAREN FIRAR MAN JÄMNA ÅR

Korsnäs gamla prästgård och drängstuga fyller 180 år inkommande sommar och Korsnäs prästgårdsmuseum invigdes för 30 år sedan. De jämna åren firas 30.6.2012 bl.a. med ett seminarium, vars syfte är att presentera gamla prästgårdar och deras betydelse samt att blicka tillbaka på livet i Korsnäs gamla prästgård och drängsstuga under en gången tid. Marianne Koskimies-Envall och Marja-Terttu Knapas föreläser.

Museoiden muassa elävään elämään

Astun hieman arvellen, mutta avoimin mielin ajan harmaaksi hivelemästä puisesta portista sisään kesäaurinkoiseen pihapiiriin, missä hyörii ja pyörii iloisia ihmisiä.

On elokuun alku ja Lantdagen; sen oli katseeni nappanut julisteesta tienviereltä, kun ajelin muutama päivä sitten kylälle kauppa-asioille. Vasta tänne muuttanut kun olen, en tunne ketään. Kiertelen kolutta toiselle, on leipää, kakkuja, munkkirinkilöitä ja monenlaisia juures- ja marjasäilykkeitä – syksyn satoa ja leivonnaisia monessa muodossa sekä uudempia ja perinteisiä käsitöitä. Jossain vähän sivummalla määkäisee lammas ja haukahtelevat koirat keskenään. Arvostettu nainen, ministeri, puhuu, ja sen jälkeen puhkeaa esiin hilpeämpää ohjelmaa, joka tempaa ihmiset, perheet lapsineen mukaan. Tuoksuva kahvi-koju vetää minut niin kuin monen muunkin luokseen ja maustekakut kuin oman äidin paistamat kauan sitten. Tulee pehmeä ja lämmin olo – sisältäpäin. Ehkä on noussut hymykin huulille, koska minullekin hymyillään ihan ystävällisesti, kutsuvasti ja rohkeasti. Ostan arvan, ei osunut voitonumeroihin,

mutta mitäpä siitä, syntyihän siinäkin pieni kontakti, pari sanaa ja ystävällinen katse, myötätuntoinen, kun ei tullut sitä voittoa.

Kiertelen pihapiiriä ilman ajatuksia. Ihmisten mukana ajaudun sorapolulle, joka johtaa kauniin vanhan rakennuksen portaille ja ylös lasiveranalle, joka tulvii valoa etelästä. Pelargoniat tai pelakuut kuten lapsuuden kodissa totuin, loistavat valtavina punaheikkuisina ryppäinä ikkunalaudat täynnänsä. Muutama kärpänen ja pari ampieista surisee vanhoissa käsin tehdyissä ikkunalaseissa ylös ja alas, ylös ja alas.

Astun sisään eteiseen ja siitä korkeaan, viileään hämyiseen huoneeseen, saliin varmaankin. Minut valtaa huikea tunne, jostain aikojen takaa. Kuulen, että olen museossa, Korsnäs Pappilamuseossa. Katseeni kiertää ylös kristallikruunuja pitkin valkeaan

kaakeliuuniin ja upeaan, korkeaan peiliin sen vierellä. Vastapäätä on taffelipiano, nuottikirja auki, ikään kuin soittaja olisi juuri noussut tuoliilta ehkä helmat kahisten vieraita vastaanottamaan ja ohjaamaan heitä istumaan nojatuoleihin ja sohvalle. Pappilan huonekalut eri huoneissa kuuluvat olevan uusrenessanssia, -barokkia ja -rokokoota. Kuulen oppaan kertovan kiehtovia, rankkoja ja vähän humoristisiakin tarinoita talon historiasta ja asukkaista, papeista ja papinperheistä, heidän elämästään yli sadan vuoden aikana.

Kuljen talon historiassa, kurkistan Piispan kamariin, kirkkoherran työhuoneeseen ja vaellan takaisin eteisen kautta ruokasaliin, nousen kapeita portaita ulla-kolle. Tunnen melkein hienoisen laventeliin tuoksun herkän naisellisesti kalustetussa vierashuoneessa, ja ullakon toisessa päädyssä olen kuulevinani karttakepin nakuttavan kateederiin hiljaisuutta pappilan koululuokassa, jossa toimi oppikoulu muutaman vuoden 1930-luvulla. Seinällä riippuu ajan kuluttama ja tummentama kartta, jossa Suomi on jonkin verran erimuotoinen kuin nyt. Nostan uteliaana pulpettien kansia, sisällä on oppikirjoja kymmenien vuosien jopa yli sadan vuoden takaa ja harjoitusvihkoja, joissa on oppilaiden nimiäkin kansilehdellä.

Via museerna in i levande livet

Lite tveksamt men med öppet sinne går jag genom träporten, som med tiden har blivit grå, in på den Sommarsol-dränkta gården som kryllar av glada människor.

Det är början av augusti och man firar Lantdagen, det lyckades min blick fånga upp från en affisch vid vägkanten när jag några dagar tidigare körde in till byn i butiksärenden. Eftersom jag nyss flyttat hit känner jag ingen. Jag går från stånd till stånd; det bjöds ut bröd, kakor, munkar och många slags rotsaks- och bärkonserver – höstens skörd och bakverk i många former samt nyare och mer traditionellt hantverk. Någonstans längre bort bräker ett får och några hundar gläfsar åt varandra. En respekterad kvinna, en minister, håller tal och efter det börjar ett mer muntert program som lockar med sig folket, familjer och barn. Det väldoftande kaffeståndet drar mig, liksom även många andra, till sig och kryddkakan smakar som den som mamma brukade baka för länge sedan. En mjuk och varm känsla sprider sig i mig – inifrån. Kanske har jag även ett leende på läpparna eftersom folk ler så vänligt mot mig, på ett inbjudande och upp-

muntrande sätt. Jag köper en lott, ingen vinstlott men vad gör det, en viss kontakt uppstod i alla fall även där, några ord utbyttes och jag fick en vänlig, medkännande blick när det inte blev någon vinst.

Jag går omkring på gårdsplanen utan att tänka på något särskilt. Tillsammans med några andra kommer jag in på en grusstig som leder fram till trappan av en vacker gammal byggnad och vidare upp på glasverandan dit det strömmar in ljus söderifrån. På fönsterbräderna står det fullt av pelargoner, eller pelargonior som de brukade kallas i mitt barndomshem, och de lyser som enorma rödblossande klasar. Några flugor och ett par getingar surrar på de gamla handgjorda fönsterrutorna upp och ner, ner och upp.

Jag går in i tamburen och därifrån vidare in i ett svalt, halvdunkelt rum, salen säkerligen. Jag drabbas av

en svindlande känsla som hör hemma någonstans långt bak i tiden. Jag får veta att jag är i ett museum, Korsnäs Prästgårdsmuseum. Min blick vandrar uppåt via kristallkronorna till en ljus kakelugn och en ståtlig, stor spegel bredvid den. Mittemot spegeln står ett taffelpiano med notbladen framlagda, som om pianisten nyss hade rest sig från stolen kanske med fräsande klänning för att ta emot gästerna och be dem slå sig ner i fätöljerna och soffan. Möblerna i de olika rummen i prästgården lär gå i nyrenässans-, nybarock- och nyrokostil. Jag hör guiden berätta fascinerande, svåra och även smått humoristiska historier om huset och dess invånare, prästerna och prästfamiljerna, och om deras liv under mer än hundra år.

Jag vandrar omkring i husets historia, tittar in i Biskopens kammare och kyrkoherdens arbetsrum och går tillbaka via tamburen till matsalen där jag går upp för den smala trappan till vinden. Jag känner nästan en lätt doft av lavendel i gästrummet, som är inrett på ett mjukt kvinnligt sätt, och i andra ändan av vinden tycker jag mig höra kartkäppen som hamrar i katedern och uppmanar till tystnad i prästgårdens skolklass, där skolan hade verksamhet under några år på 1930-talet. På väggen hänger en karta som har blivit nött och fått en mörkare ton med tiden och där Finland har en något annorlunda form än nu. Jag lyfter nyfiken på pulpetlocken, inne i pulpeterna finns läroböcker som går tiotals, rentav mer än hundra år,

Palaan oppaan myötä alas ja lasiverannalle, ja kirjoitan nimeni vieraskirjaan. Ostan muutaman museota kuvaavan kortin, ja selailen kirjaa Historien om en Prästgård. Siinähan sitä olisi sitä vanhaa elämää tässä talossa ja ennen sitäkin, aina keskiaikaan saakka. Ostan kirjankin, laskeudun portaat talon ja historian hämystä ulos, silmät siristävät auringon kirkkaudessa, ja olen taas elokuisessa päivässä pihamaalla ihmisten vilkkaassa vilinässä.

Havaitsen eräällä myyntipöydällä pienet kahvikupit, joiden helmaa kiertävät tanssivat neidot. Minulle kerrotaan, että kuvio on nimeltään Jungfrudans, Korsnäsin erityistunnus. Ostan kupit, sopsisivat hyvin vaikkapa espresson nauttimiseen, kunhan ei pistä astiainpesukoneeseen. Vastapäätä pihakentän toisella puolella on punainen tupa, lapsuuden kotitaloni oli punainen, hirsistä ja laudoista, ja valkeat ikkunanpielet kuten täälläkin. Ovet ovat sepposen auki ja ihmisiä kulkee sisään, menen mukaan. Nousen rappuset eteiseen, porstuaan niin kuin isäni tapasi sanoa, ja siitä tupaan. Uusi tunnelma, enemmänkin nostalginen, ikään kuin isän ja äidin askelissa pikkutyttöä. Ystävällinen ääni kertoo sen olevan pappilan entinen renkitupa, nyt Korsnäsin Kotiseutumuseo. Mutta se

onkin sitten jo ihan oma tarinansa, ehkä joskus toiste.

Museokäynnin seuraukset voivat yllättää

Enhän minä ole museoista kiinnostunut, mitä nyt lomatkoilla esimerkiksi Venetsiassa ja Istanbulissa, sehän kuuluu asiaan käydä niissä ja ottaa kuvia, ja kertoa kotona tutuille, että on käynyt niissä, ja kuinka hirveän väsyneitä olimme, kun lasten kanssa siellä kiertelimme ja kiertelimme, ja kengätkin puristi.

Miksi nyt on toisin, miksi nuo tunnelmat eivät jätä rauhaan tai toisaalta, miksi ne nimenomaan tuovat rauhaa – omanlaistaan. Sellaista rauhaa, jolle on juuri nyt tilaa, ja kun se tila alkaa täyttyä, se alkaa vetää mukaan. Minut se veti mukaan Korsnäsin museoiden toimintaan; ensin Kotiseutumuseoon ja sittemmin myös Pappilamuseoon ja vielä Kaivosmuseon uusiin suunnitelmiinkin. Mikä merkitys sillä mukaan menolla sitten on ollut. Se on ollut yksi luonteva tapa löytää sisemmälle uuden kotipaikan elintilaan. Oma paikka on tärkeätä löytää ja yhteys uusien omien ihmisten kanssa.

Uudessa ympäristössä oma paikka ja se yhteys ihmisten kanssa voi jäädä jopa löytymättä, jos vain

hoitaa arkiset asiansa ja viettää muun aikansa turvallisesti kotosalla. Niin olin itse asiassa itsekä kuvitellut elämän täällä asettuvan varsinkin kielen vuoksi. Oletin, ettei ruostuneella kouluruotsilla pitkälle pötkittä varsinkaan murreympäristössä, keskitynpähän keskenkäisiin ja uusiin kirjoitusaiheisiin – olihan minulla kirjakin uusiksi kirjoitettavana; ja on vieläkin. Lapset ostivat öljyvärit joululahjaksi, kun maalaamistakin olin ajatellut jatkaa, ja ostelin itsekä kaupungissa käydessäni akvarelli- ja akryylivärejä sekä kanvasta ja erilaisia maalauslehtiä ja siveltimiä, jopa yksinkertaisen maalaustelineenkin. Nythän olisi aikaa olla luova, tuottaa omia asioita omassa rauhassa, kunhan vain muistaisi koiran ruokkia; onneksi joutuisi käymään jonkun kerran päivässä sen kanssa lenkillä satoi, paistoi tai myrskysi.

Toisin kävi. Suuren osan elämästä alkoivat täyttää juuri museot, vetivät mukaan oman elämänpiirinsä kautta jopa uuden oman ympäristönkin elämään. Niin en sitä koskaan suunnitellut tai edes kuvitellut, en että museoiden kautta. Se vain tapahtui, kun tulini asettuneeksi alttiiksi menneiden polvien kiehtovaa ja raskastakin elämää heijastaville museotunnelmille. Ja hyvä niin. □

tillbaka i tiden och övningshäften som till och med har elevernas namn på omslaget.

Tillsammans med guiden går vi tillbaka till nedre våningen och ut på glasverandan, och jag skriver mitt namn i gästboken. Jag köper några vykort som föreställer museet och bläddrar i boken Historien om en Prästgård. Boken handlar om forna tiders liv här i huset och även om tider före det, ända tillbaka till medeltiden. Jag köper också boken och går nerför trappan, ut ur huset och ut ur historiens dunkel, jag kissar med ögonen i det starka solskenet och är tillbaka i gårdsplanens människomyller en dag i augusti.

På ett försäljningsbord lägger jag märke till några små kaffekoppar som har en bård med dansande unga flickor på. Någon berättar att mönstret heter Jungfrudans, en speciell symbol för Korsnäs. Jag köper kopparna, de passar säkert bra för att avnjuta exempelvis espresso, bara man kommer ihåg att inte lägga dem i diskmaskinen.

Mitt emot, på andra sidan gården finns en röd stuga, mitt barndomshem var en röd, timrad och bräddad stuga med vitt runt fönstren, precis som den här. Dörarna står vidöppna och folk går in, jag följer med. Jag går uppför trappan in i förstugan, "farstun" som min pappa brukade säga, och vidare in i storstugan. En ny känsla, något av nostalgi, som i pappas eller

mammas fotsteg när jag var liten. En vänlig röst berättar att det är prästgårdens tidigare drängstuga, numera Korsnäs hembygdsmuseum. Men det är en helt annan historia, kanske berättar jag den nästa gång.

Museibesök kan ha överraskande följder

Inte är ju jag intresserad av museer, förutom på semesterresor exempelvis till Venedig och Istanbul, då hör det ju till att man går på museum och fotograferar och sedan berättar hemma för bekanta att man varit där och hur hemskt trött man varit då man gått och gått med barnen; och dessutom klämde skorna.

Varför är det annorlunda nu, varför lämnar stämningarna mig inte i fred, eller snarare, varför skapar de uttryckligen en känsla av frid – en alldeles speciell sådan? Frid av det slag som det just nu finns utrymme för, och när det utrymme börjar fyllas så dras man med. Mig drog den med sig in i museiverksamheten i Korsnäs, först Hembygdsmuseet och senare även Prästgårdsmuseet och till och med de nya planerna för Gruvmuseum. Vad har det då betytt att gå med? Det har varit ett naturligt sätt att hitta längre in i den nya hemortens livsrum. Att hitta sin egen plats är en viktig sak, liksom att få nya egna människokontakter.

I en ny miljö kan den egna platsen och kontakten till andra människor förbli oupptäckta om man bara sköter

de dagliga ärendena och tillbringa den övriga tiden i hemmets trygga miljö. Så hade i själva verket även jag föreställt mig att livet här skulle bli, särskilt på grund av språket. Jag utgick från att jag inte skulle komma så långt med min rostiga skolsvenska, i synnerhet i en miljö där det talas dialekt, och jag tänkte koncentrera mig på icke avslutade och nya artiklar – jag hade ju till och med en bok som skulle skrivas – och det har jag fortfarande. Barnen köpte oljefärger i julkapp eftersom jag också planerade att fortsätta med mitt målning, och när jag besökte staden köpte jag även själv akvarell- och akrylfärger och kanvas och olika slag målarblock och penslar, till och med ett enkelt staffli. Nu skulle jag ju ha tid att vara kreativ och göra egna saker i lugn och ro, bara jag nu kom ihåg att ge hunden mat; till all lycka skulle jag vara tvungen att ta ut hunden på promenad någon gång per dag, oberoende av om det regnade, stormade eller om solen sken.

Men så blev det inte. En stor del av mitt liv började fyllas av just museer, via sin egen livsmiljö drog de mig med sig in i min egen nya livsmiljö. Det här hade jag aldrig planerat eller ens kunnat föreställa mig, inte att det skulle ske via museerna. Det bara hände när jag var mottaglig för museernas stämningar som speglar tidigare generationers fascinerande men även svåra liv. Och vackert så. □

Malax hembygdsarkiv Maalahden kotiseutuarkisto

I februari 2006 hölls slutsyn på Malax museiförenings nybyggda arkivhus och samma år den 30 juli invigde Arja Rantanen, Vasa landsarkivs direktör, arkivet på museiområdet i Malax. Vi trodde knappt att det var sant – nu hade vi 400 hyllmeter arkivhyllor att fylla och inflyttningen började genast.

Allt material som funnits i kistor, lådor, och korgar instuvade där de bäst fick plats samt föreningens protokoll från senare tid som funnits hemma hos styrelsemedlemmarna hade plötsligt fått ett hem. I dag 2012 har vi fått rutiner och ordning på det mesta i arkivet. En del gammalt material har vi ännu inte hunnit med, men det finns i tryggt förvar i arkivet.

Senaste sommar hade vi en sommarflicka anställd och fick flera hyllmeter ordnade och katalogiserade. Hon lärde sig fort och var, som ungdomarna av idag, fenomenal på att hantera datorn. Det var värre med handstilarna i gamla protokoll. Dem får vi fortsättningsvis klara själva.

Att ha ett arkiv att samla handlingar i ger en känsla av säkerhet och välbefinnande. De personer som donerar sina gamla papper till oss vet att de är i gott förvar och finns kvar om de någon gång vill titta på dem igen. Det händer visserligen sällan med handlingar, men fotografier är det mera turbulens kring. Och fotografier är någonting som museiföreningen aktivt har samlat in, d.v.s. lånat original och skannat av dem för framtida behov. Hoppas de håller!

Materialet till hembygdsarkivet tar vi emot enligt samma regler som tillämpas vid landsarkivet, men i en något förenklad form. Det nya materialet förs in i en mottagningsjournal när det kommer till arkivet. I arbetsrummet finns sedan en katalog över det samlade materialet.

Arkivhuset i bildens mitt smälter väl in i miljön vid Brinkens museum. T.v. soldattorpet med bod, t.h. en del av en loftsbyggnad.

Till arkivrummet har endast styrelsemedlemmarna tillträde. Den som vill forska i handlingarna kan beställa dessa från arkivet till arbetsrummet och där söka uppgifter. Ingenting får lånas hem, utan tillstånd av styrelsen.

Museiföreningen har inte 400 hyllmeter papper, och får det kanske aldrig.

När huset planerades var det klart att också de ömtåligaste textilerna skulle förvaras där.

Gammalt papper kallades lump-papper och var gjort av textil-massa så klimatet i arkivet passar både tyg och papper.

Museiföreningen har en stor och värdefull samling av textiler, mest från 1800-talet, men också en del äldre och givetvis nyare. Textilgruppens damer har i årtal skött om dem: tvättat, vädrat, katalogiserat och packat in plaggen med silkespapper i lagom stora lådor. Nu är ungefär halva arkivrummet fyllt med lådor som innehåller textiler av olika slag: kläder, lakan, dynvar, dukar, bonader m.m.

Till skillnad från pappersmaterialet var det bara att lyfta in lådorna med textiler i hyllorna genast vid inflyttningen. Att sedan en del lådor med fällar, hästtäckan och liknande är stora och fordrar specialbyggda hyllor var inget problem för våra kunniga talkojobbare.

Arbetsrummet i arkivhuset har blivit en samlingsplats där man kan sitta och prata om aktuella problem inom museet eller i världen utanför. □

Rullhyllorna sparar utrymme och är lätta att manövrera. En del av bildarkivet som ordnas syns i bilden. Nya bilder införs kontinuerligt.

På den välordnade textilsamlingens lådor finns antecknat innehåll och katalognummer. Fotograferade av Göran Strömfors.

Helmikuussa 2006 pidettiin Malax museiförening rf:n uuden arkistotalon loppukatselmus ja 30. heinäkuuta samana vuonna Vaasan maakunta-arkiston johtaja, Arja Rantanen vihki Maalahden museoalueella olevan arkiston.

Tämä oli melkein liian hyvä olakseen totta - nyt meillä on 400 hyllymetriä arkistotilaa täytettäväksi ja sisään muutto aloitettiin heti. Kaikki materiaali mikä oli sullottu kirstuihin, laatikoihin ja koreihin, missä nyt milloinkin oli sattunut olemaan tilaa, sekä yhdistyksen viimeisimmät, johtokunnan jäsenen kotona säilytetyt pöytäkirjat, saivat nyt yllättäen kodin. Tänä päivänä, 2012, olemme saaneet työruutiineja ja melkein kaiken järjestykseen arkistossa. Kaikkea vanhaa materiaalia emme ole ehittäneet vielä järjestää, mutta se on hyvässä tallessa arkistossa.

Viime kesänä meillä oli kesätyöntekijänä tyttö, jolloin saimme monta hyllymetriä järjestettyä ja luetteloitua. Hän oli nopea oppimaan, niin kuin nykyajan nuoret yleensä ja ilmiömainen tietokoneen käyttäjä. Mutta vanhojen pöytäkirjojen käsialan kanssa on hankalampaa, niitä saamme edelleen selvittää itse.

Arkisto, johon voidaan kerätä asiakirjoja välittää turvallisuutta ja hyvää mieltä. He, jotka lahjoittavat vanhat paperinsa meille tietävät, että ne ovat hyvässä tallessa ja säilyvät siellä jos he joskus haluavat katsoa niitä uudestaan. Tätä tapahtuu tosin harvoin asiakirjojen kanssa, kun taas valokuvien kohdalla on enemmän liikettä. Ja valokuvia museoyhdistys on aktiivisesti kerännyt, eli lainannut alkuperäisiä valokuvia, jotka sitten on skannattu tulevia tarpeita varten. Toivottavasti ne myös säilyvät!

Materiaalia kotiseutuarkistoon otamme vastaan samoin säännöin

kuin maakunta-arkisto, mutta hie-
man yksinkertaisemmassa muo-
dossa. Uusi materiaali kirjataan
vastaan otetuksi kun se tuodaan
arkistoon. Työhuoneessa on sitten
luettelo kerätystä materiaalista.
Pääsy arkistihuoneeseen on aino-
astaan johtokunnan jäsenillä. Jos
joku haluaa tutkia asiakirjoja, niitä
voi tilata arkistosta työhuoneeseen
ja siellä voi sitten etsiä tarvitse-
mansa tiedot. Mitään ei lainata ko-
tiin ilman johtokunnan lupaa.

Museoyhdistyksellä ei ole 400
hyllymetriä paperia, eikä sitä ehkä
koskaan tule olemaan niin paljon.

Taltoa suunniteltaessa oli selvä,
että myös herkimmat tekstiilit tul-
laan säilyttämään siellä. Vanhaa
paperia sanottiin loppupaperiksi
ja se oli valmistettu tekstiilimas-
sasta, joten arkiston ilmasto sopii
sekä kankaille että paperille.

Museolla on suuri ja arvokas
tekstiilikokoelma, josta suurin osa
on 1800-luvulta, mutta myös jo-
takin vanhempaa ja luonnollisesti
myös uudempaa löytyy. Tekstiili-
liryhmän naiset ovat jo monta
vuotta huolehtineet niistä: pesseet,
tuulettaneet, luetelleet ja pakan-
neet tekstiilit silkkipapereihin ja
sopivan kokoisiin laatikoihin. Nyt
on noin puolet arkistihuoneesta
täytetty erilaisista tekstiileillä sisäl-
tävistä laatikoista, joissa on: vaat-
teita, lakanoita, tyynynpäällisiä,
liinoja, seinävaatteita jne.

Tekstiililaatikat sai, paperimateri-
aalista poiketen, nostaa vaan hyl-
lyille heti sisään muutossa. Vaikka
osa laatikoista oli sellaisia, joissa
oli vällyjä, hevospeitteitä ja muita
tilaa vieviä tavaroita ja, jotka siten
tarvitsevat erityisrakennettuja hyl-
lyjä, niin ei se ollut mikään ongel-
ma meidän taitaville talkootyöntekijöillemme.

Arkistotalon työhuoneesta on
tullut kokoontumispaikka, missä
voidaan istua ja jutella ajankoh-
taisista museoon tai ympäröivään
maailmaan liittyvistä ongelmista.
□

Maallikon kylmä kysymys asiantuntijoiden lämpimästi tarttua

VANHOJEN MUSEORAKENNUSTEN ENERGIATALOUS

Lämpö karkaa – mitä on tarkoituksen mukaista tehdä?

Arja-Leena Kunelius

Museot voivat olla ristiriitaisia rakennuksia mitä tulee energian kulutukseen, säästämiseen ja ekologiaan. Energian säästäminen on tämän päivän kuuma ekologinen kysymys. Rakennukset voidaan ja pitäisi rakentaa tai korjata energiaa säästäviksi. Siitä, miten se on parasta tehdä esimerkiksi asuinrakennuksissa, on monia erilaisia käsityksiä. Tämän voi todeta vaikkapa googlaamalla muutamia sopivia avainsanoja. Entäpä vanhat museorakennukset, jotka ovat talviaikaan käytössä vain satunnaisesti, miten ottaa huomioon sekä sopivat lämpötilat että energiankulutus suhteessa ekologiaan.

Vanhojen museorakennusten kunto ja varustus riittävät usein hyvin kesäaikaiseen toimintaan ja satunnaiseen käyttöön talviaika-
nakin. Yleensä vanhoissa museorakennuksissa on useista eri syistä pidettävä talvella päällä peruslämpöä. On myös kokoelmia, jotka vaativat sopivaa lämpötilaa pysyäkseen hyvässä kunnossa. Talviaikaan järjestettäviä satunnaisia tilaisuuksia varten pitää museo väliaikaisesti lämmitellä ihmisille sopivaksi oleskella sisävaatteissa. Kaikki tämäkin vaatii energiaa tuottamaan lämpöä.

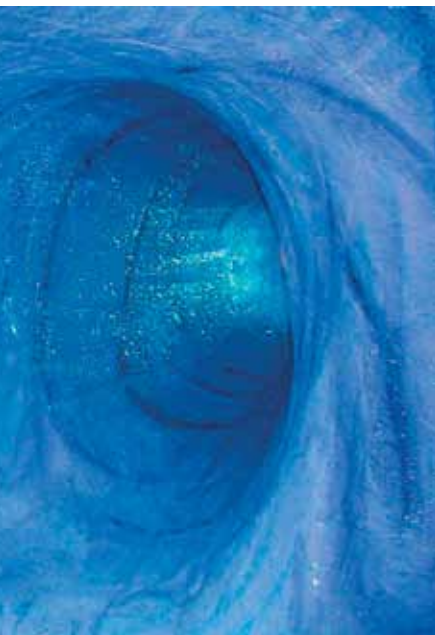
Pienten museoyhdistysten pienistä budjeteista lohkaisee ylisuuren osan jo senkin lämpöenergian tuottaminen, mitä tarvitaan edellä mainitun tapaisen toiminnan ylläpitämiseen.

Pitäisikö vanhat, talvella satunnaisesti käytettävät museorakennuksetkin korjata paremmin eristäviksi ja lämpöä pitäviksi, jotta kustannukset pienenisivät? Minkälaisia korjaustoimia olisi tarkoituksenmukaista tehdä? Kuinka ekologista on korjata vanhoja museorakennuksia paremmin lämpöä sisällä pitäviksi, entä remontoinnin tarve kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten säilymisen kannalta?

Yhteenvetona: miten löytää energiataloudellinen tasapaino, joka turvaa pienen museon järkevät toimintaedellytykset ekologian ehdoihin? - Entä mistä rahoitus ja tekijät?

Jääluola - Terranovan uusi maailmanperintönäyttely Isgrottan - den nya världsarvsutställningen i Terranova

Terranova – Merenkurkun luontokeskus on näyttelyalaltaan 700 m² ja siten Suomen suurin luontokeskus. Terranova esittelee monipuolisesti Merenkurkun saaristoa, luontoa, maankohoamista ja geologiaa.

Terranova - Kvarkens naturcentrum är med sina 700 m² det största naturcentrumet i Finland. Terranova handlar om världsarvet Kvarkens skärgård och beskriver på ett mångsidigt sätt områdets natur, landhöjning och geologi.

Toukokuussa 2011 täydennettiin Terranovaa avaamalla uusi maailmanperintönäyttelyosasto ”Jääluola”, jossa esitellään Unescon Suomen ainoata luonnon maailmanperintökohdetta. Auditoriossa on jo aiemmin ollut 16 minuuttia kestävä ”Jääkauden jäljet” –elokuva, joka kertoo viimeisen 20.000 vuoden ajanjakson kehitystä jääkaudesta ja maankohoamisesta. Tätä asiapitoista elokuvaa täydentää uusi 11 minuuttinen elokuva ”Korkea kohtaa matalan”, joka myös kertoo maailmanperintöalueesta. Perusnäyttelyn ”Kivien valtakunta” osastolla on paljon tietoa geologiasta ja elämän kehityksestä.

Suomessa on 6 kulttuuriperintökohdetta, mutta Merenkurkun saaristo on Suomen ainoa luonnonperintökohde. Merenkurkun alue sai maailmanperintö päätöksensä vuonna 2006 ja Ruotsin puoleinen Korkea rannikko jo vuonna 2000. Korkea Rannikko – Merenkurkun saaristo on yksi Unescon harvoista rajanylittävistä maailmanperinnöistä. Ne muodostavat yhdessä ainutlaatuisen geolo-

gisen kokonaisuuden. Merenkurkun tasainen ja matala rannikko sekä Korkean Rannikon jyrkät rannat ovat toistensa vastakohtia. Ne ovat ainutlaatuinen esimerkki meneillään olevista geologisista ja biologisista prosesseista, joissa maankohoamisilmiö on leimaantava koko maisemassa. Näiden kahden maailmanperintökohteen etäisyys toisistaan on noin 150 km. Merenkurkun maailmanperintöalue muodostuu noin 5600 saaresta ja luodosta. Maa kohoaa 8 – 8,5 mm vuodessa antaen noin neliökilometrin uutta maata vuosittain. Se vastaa noin 150 jalkapallokentän

pinta-alaa. Maankohoaminen tulee muodostamaan kiinteän maayhteyden Merenkurkuun noin 2300 vuoden kuluttua.

”Jääluola” näyttelyosastossa on Unescon maailmanperintötäulu keskeisellä paikalla. Kuten nimikin kertoo on osastossa jääluola ja se on niin suuri että sen sisään voi mennä. Siellä kuulee jään liikkeen ääniä. Seinillä on kuvia, karttoja ja tekstejä Merenkurkun ja Korkean Rannikon maailmanperinnöstä. Suurella näyttöpäätteellä voi omatoimisesti tutustua Merenkurkun ja sen jääkauden jälkeisen geologian syntyyn animaatioin ja kuvin. Aikajanalla voi seurata mitä tapahtui kun mannerjäätikkö alkoi sulaa ja miten ilmasto on vaihdellut viimeisen 15.000 vuoden aikana. Maankohoamissimulaattorilla voi seurata kuinka maa on noussut viimeisen 3000 vuoden aikana ja miten maankohoaminen tulee jatkumaan seuraavat 1000 vuotta.

Kaikki tekstit kuten elokuvatkin koko Terranovassa ovat suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. □

I maj 2011 kompletterades Terranovas basutställning med ett nytt utställningsrum, "Is-grottan". Här ges information om Finlands enda naturobjekt på Unescos världsarvslista. I Terranovas auditorium finns redan tidigare en 16 minuter lång film, "Spår av istiden", som beskriver utvecklingen under de senaste 20 000 åren, istiden och landhöjningen i Kvarken. Den här informativa filmen har kompletterats med en ny 11 minuter lång film, "Högt möter lågt" som också beskriver världsarvsområdet. I den fasta utställningen "Stenriket" finns mycket information om geologi och om livets uppkomst och utveckling.

Finland har 6 kulturarv men endast 1 naturarv; Höga Kusten – Kvarkens Skärgård. Sverige fick världsarvsstatus för Höga Kusten redan år 2000 och år 2006 utvidgades detta med Finlands del; Kvarkens Skärgård. Höga Kusten – Kvarkens Skärgård är alltså ett av Unescos få gränsöverskridande världsarv. Tillsammans bildar de en enastående geologisk helhet. Höga Kustens branta stränder och Kvarkens flacka och låga kust är varandras topografiska motsatser. De är unika exempel på pågående geologiska och biologiska processer där landhöjningsfenomenet präglar landskapet. Avståndet mellan de två världsarvsområdena är cirka 150 km och består av 7000 kobbar och skär. Landet stiger med 8-8,5 mm i året och på så vis uppstår cirka 1 km² nytt land varje år. Det motsvarar i runda tal 150 fotbollsplaner. Landhöjningen kommer att resultera i en fast landförbindelse över Kvarken om cirka 2300 år.

I utställningen "Is-grottan" finns bl.a. en grotta som är så stor att man kan gå in i den. På paradplats hänger Unescos världsarvstavla i brons. På väggarna finns kartor och basinformation om världsarvet i både Kvarkens Skärgård och Höga Kusten. På en stor bildskärm kan besökaren betrakta olika animationer som beskriver de viktigaste händelserna efter istiden som påverkat bildandet av landskapet och de geologiska formationerna i Kvarken. Besökaren kan själv aktivt påverka animationen. På en tidsaxel kan man tydligt se de viktigaste geologiska händelserna och hur klimatet varierat från 13 000 år tillbaks i tiden fram till nu-tid. Med landhöjningssimulatoren kan man gå flera tusen år tillbaks i tiden och se hur landet stigit ur havet fram till våra dagar och hur landskapet ännu kommer att förändras under tusen år framåt.

Alla texter, också filmerna och animationerna, i hela Terranova är på svenska, finska och engelska. □

Terveisiä Kälviältä

Toivosen Eläinpuiston Museokylään Kälviälle avataan keväällä 2012 puulajinäyttely

Siihen saadaan esille yli 20 Suomessa kasvavaa puulajia. Samaan näyttelytilaan tulee lähes kaikki puuntyöstöön käytetyt työkalut, lisäksi on pienoismallit lankkusahasta, sirkkelisahasta ja pärehöylästä. Näyttelytila rakennetaan puusta pyöreämuotoiseen muotoon, joten siihen pääsee tutustumaan hyvin eri puolilta, näyttelytila on 20 neliometriä.

16 - 17.6 Lasinpuhaltaja Vesa Välikangas työstää lasia

16 - 17.6 Langanvärjäystä kasvisväreillä Vanhassa laivassa, vanhaa kalastusta ja Noan arkki Arafatilla näyttely koko kesän. Lasten-museo, putkiradiot ja ompelukoneet Arabian astiat Matintalolla koko kesän.

4.8. Konepäivä Museokylässä.

19.8 Avoimet puutarhat tapahtuma kasvihuoneella.

Matkailualue avoinna 13.5 - 26.8. 2012

Hälsningar från Kälviä

I Museibyn i Toivonens Djurpark i Kälviä öppnas våren 2012 en utställning om trädslag

På utställningen visas över 20 trädslag som växer i Finland. I samma utställningslokal visas nästan alla verktyg som används vid träbearbetning, och dessutom visas miniatyrm modeller av planksåg, cirkelsåg och pärthvel. Utställningslokalen byggs av trä och blir cirkelformig, vilket gör att besökaren kan bekanta sig med utställningen från mycket olika håll, utställningslokalen omfattar 20 kvadratmeter.

16 - 17.6 Glasblåsare Vesa Välikangas bearbetar glas

16 - 17.6 Växtfärgning av garn. I gamla fartyget pågår utställningen Fiske förr i tiden och Noaks ark på Ararat hela sommaren. Barnmuseum, Rörradioapparater och symaskiner, kärl från Arabia utställda i Mattis hus hela sommaren.

4.8. Maskindag i Museibyn.

19.8 Evenemanget Öppna trädgårdar i växt-huset.

Turistområdet öppet 13.5 - 26.8. 2012

Toivosen Eläinpuisto ja Talonpojanmuseo 68300 Kälviä puh.06.8351190

www.elainpuisto.fi

Toivonens Djurpark och Allmogemuseum 68300 Kälviä tfn 06.8351190

Pohjanmaan museo | Österbottens museum

5.10. - 11.11. 2012

Taiteilijaseura
Botnia Konstnärsförening
60-vuotisjuhlanäyttely

Aika- ja luontomatkoja mediakasvatuksen keinoin

Joka toinen vuosi järjestettävä Wildlife Vaasa kansainvälinen luontoelokuvafestivaali järjestetään tänä syksynä kuudennen kerran marraskuussa 21.- 25. Välivuosina festivaalin työryhmä ei kuitenkaan ole lepäillyt.

Vuonna 2008 käynnistynyt mediakasvatusprojekti on jatkunut koko ajan tuottamalla uusia mielenkiintoista elokuvaprojekteja Pohjanmaalla. Carita Nyströmin avulla projekti sai tosi mielenkiintoisen sisällön myös ruotsinkielisellä rannikkoalueella kuten Maalahdessa, Korsnäsissä, Kaskisessa ja Kristiinankaupungin Dagsmarkissa. Caritan laaja kontaktiverkosto sekä hänen arvokas kirjallisuuskokemuksensa vaikutti hyvin myönteisesti projektin laatuun sekä toteuttamiseen vielä kerran. Mediakasvatusprojekti sisälsi myös koulutuskokonaisuuksia kuten videoeditointikursseja, elokuvaesityksiä kouluissa sekä tarjosi myös mediaopiskelijoille ammattimaista opastusta työharjoittelujaksolla.

Vuonna 2011 mediakasvatusprojektin toteutus alkoi Vaasassa kun maahanmuuttajanuoret olivat vielä kerran mukana tekemässä uutta dokumenttielokuvaa. ”Mission Possible” -elokuva kertoo nuorten vaasalaisten maahanmuuttajien sekä heidän kouluttajiensa mielipiteitä kotouttamisesta. Elokuva on toteutettu yhteistyössä Vaasan ulkomaalaistoimiston kanssa ja sisälsi myös luontomatkan maailmanperintöalueelle.

Kevään 2011 aikana käynnistyi toinen elokuvaprojekti ”Äventyr på Storholmen” yhteistyössä Dagsmarkin koulun kanssa. Uuden elokuvaprojektin toteutus tapahtui Storholmenin luonnonsojelualueella Pärusissa. Oppilaat osallistuivat myös elokuvan kuvaukseen, leikkaukseen, editointiin, äänen ja musiikin tuottamiseen sekä elokuvan käsikirjoittamiseen.

Kolmas elokuvatuotanto alkoi Korsnäsissä alkukesällä läheisellä Lillgrynnanin saarella missä 90 -vuotias paikallislegenda Joel Lenlund esitteli kameran edessä vanhoja kalastuskulttuurin perinteitä ja kertoi koululaisille vanhoja tarinoita pohjalaisten elämästä Korsnäsien kotiseutumuseossa.

Saman aikaan Carita Nyströmin johdolla järjestettiin uusi elokuvaprojekti Köpingin koulun kanssa Maalahden venemuseosta. Tämän elokuva toteutetaan keväällä 2012.

Viime syksyn aikana Korsnäsissä syntyi elokuvaprojekti, jossa teemana oli aikamatka 1800-luvulle. Tämä elokuvaprojekti toteutettiin Korsnäsien Pappilamuseossa. Toinen aikamatka projekti toteutettiin Kaskisen kalastusmuseossa Kaskisen koulun kanssa.

Projektissa tehdyt filmit osallistuvat automaattisesti tämän vuoden syksyllä festivaalin elokuvakilpailuun, jossa lapsilla ja nuorilla on omat sarjansa.

Wildlife Vaasa festivaali täyttää 10 vuotta 2012 ja festivaalin teemana tulee olemaan lasten ja nuorten elokuvien lisäksi unescon maailmanperintö, kulttuurimatkailu sekä viimeisen kymmenen vuoden aikana tapahtunut luontoelokuvien tuottamisen sisältöjen ja toteutuksen kehitys. Festivaalin eri vuosien parhaista palkituista luontoelokuvista tehdään näytössarja. Wildlife Vaasa festivaali on alkanut tehdä myös omaa 10-v. juhlalehteä nuorten mediaopiskelijoiden kanssa. Marraskuussa järjestettävän festivaalin ohjelman suunnittelu, markkinoinnin suunnittelu, saapuvien elokuvien rekisteröinti ja esiintyjien hankinta ovat alkuvuoden tehtäviä, jotka jatkuvat syksyyn saakka. Samoin on luotava osittain uusi vapaaehtoistyöntekijöiden tiimi.

Festivaalin menestyksellinen toiminta on ollut mahdollista taloudellisella tuella, jota on saatu Vaasan kaupungin lisäksi Suomen kulttuurirahaston Etelä-Pohjanmaan rahastolta, Svenska kulturfondenilta, Pohjanmaan liitolta, Pohjanmaan taidetoimikunnalta, Lapsi ja luonto säätiöltä sekä muilta säätiöiltä. Suuret kiitos kaikille! □

Tids- och naturresor med mediafostran

Wildlife Vasa internationella naturfilmsfestival, som ordnas vartannat år, kommer i höst 21 - 25 november att hålla sin sjätte festival. Festivalens arbetsgrupp har dock inte legat på latsidan under mellanåren.

Wildlife Vasa internationella naturfilmsfestival, som ordnas vartannat år, kommer i höst 21 - 25 november att hålla sin sjätte festival. Festivalens arbetsgrupp har dock inte legat på latsidan under mellanåren. Projekt Mediafostran startade år 2008 och har kontinuerligt genomfört flera nya och intressanta filmprojekt i Österbotten. Med Carita Nyströms hjälp utvidgades projektet till det svenskspråkiga kustområdet, t.ex. i Malax, Korsnäs, Kaskö och Dagsmark. Caritas kontaktnät och hennes litterära erfarenhet inverkar mycket positivt på projektets genomförande. Mediafostran innefattade skolningshelheter med kurser i video-editering och filmföreläsningar i skolor. Det erbjöd också professionell handledning i form av praktikperioder för mediastuderande.

År 2011 inleddes mediafostranprojektet i Vasa genom att unga invandrare deltog i skapandet av ännu en ny dokumentärfilm. Filmen "Mission Possible" handlar om hur unga invandrare i Vasa och deras utbildare ser på integrationen. Filmen har gjorts i samarbete med Vasa utlänningsbyrå och innefattade en naturutfärd till världsarvsområdet.

Under våren 2011 startade ett nytt filmprojekt "Äventyr på Storholmen" i samarbete med Dagsmark skola i Lappfjärd. Det genomfördes på naturskyddsområdet Storholmen i Pärus. Eleverna deltog i filmande, klippning, editering, skapande av ljud och musik samt manusarbete.

En tredje filmproduktion inleddes försommaren 2011 i Korsnäs, ute på ön Lillgrynnan i Korsnäs skärgård. Den 90-årige lokala legenden Joel Lenlund berättade framför kameran om traditioner inom fiske- och sälffångstkulturen. Dessutom berättade han i Korsnäs hembygdsmuseum om gamla österbottniska seder och bruk för lågstadieskolans elever.

Samtidigt startade man i Köpings skola tillsammans med Carita Nyström ett nytt filmprojekt om Kvarkens båtmuseum i Malax.

Under hösten filmade man i Korsnäs en tidsresa till 1800-talet. Det projektet genomfördes vid prästgårdsmuseet i Korsnäs. En annan tidsresa filmades vid Kaskö fiskemuseum i samarbete med Kaskö skola.

De här nämnda filmerna kommer automatiskt att delta i detta års filmtävling på hösten. Inom denna har barn och unga en egen kategori.

År 2012 fyller Wildlife Vasa naturfilmsfestival 10 år. Tema för festivalen kommer att vara - utöver filmer med barn och unga - UNESCOs världsarv, kulturturism och de senaste tio årens utveckling inom naturfilm, rörande innehåll och genomförande. Programmet kommer att innefatta en serie med de bästa filmerna som visats under de gångna åren. Wildlife Vasa naturfilmfestival gör även en 10 års festpublikation i samarbete med mediastuderande. Planeringen av festivalprogrammet, marknadsföringen, registrering av insända filmer och engagerande av föreläsare sker i början av året, men fortsätter in mot hösten. Det blir också nödvändigt att skapa ett delvis nytt team av frivilligarbetare.

Festivalens framgångsrika verksamhet har möjliggjorts genom ekonomiskt stöd från Vasa stad, Suomen Kulttuurirahastos sektion för Sydösterbotten, Svenska kulturfonden, Österbottens Förbund, fonden Lapsi ja luonto samt andra fonder. Ett stort tack till alla dessa! □

KIVITOHTORI LÄHTEE, KIVET JÄÄVÄT

Kivitohtori Martti Lehtinen muistelee

Kaiken takana on kivi

*Palosaaren kansakoulussa Vaasassa
opin 1940-luvulla, että luonnossa
on kolme suurta kuntaa: kivikunta,
kasvikunta ja eläinkunta.*

Myöhemmin olen liittänyt kivikuntaan vielä aurinkokunnan planeettoineen ja kuineen. Onhan meillä näytteitä Kuusta, Marsista ja asteroidivyöhykkeeltä Marsin ja Jupiterin väliltä. Näytteet on saatu Maahan meteoriitteina ja Kuusta myös kuumatkojen tuloksina. Ne koostuvat samoista alkuaineista ja pääosin samoista mineraaleistakin kuin Maan kivet. Meteoriiteista tiedämme myös Maan ja aurinkokunnan iän: runsaat 4,5 miljardia vuotta.

Taivaskivet eli meteoriitit ja suuret asteroidit ovat aiheuttaneet katastrofeja ja vahvasti vaikuttaneet elämään maapallolla. Tulivuoret, maanjäristykset ja maankuoren laattojen liikkeet ovat muokanneet ja muokkaavat ympäristöämme; Maa on elävä planeetta.

Pappisvirasta eläkkeelle jäänyt eteläpohjalainen rovasti Lauri Lehtola (1906-1990) suoritti geologian peruskurssin Helsingin yliopistossa. Lopputentin jälkeen menin rovastin juttusille ja kysyin, miltä geologia tietolista tuntui. Hän kertoi kurssin olleen hyvin kiinnostava ja opet-

tavainen ja totesi rovestimaisesti sanojaan painottaen: ”Jos minä saisin nyt määrätä uusien teologian opiskelijoiden opetuksesta, niin minä pistäisin heille tämän geologian peruskurssin pakolliseksi! Hän piti pienen taidetaun ja jatkoi: ”Tämä on niin yleissivistävää.”

Kivessä on siis maailmankuvamme perusteet, sillä se muistaa syntynsä, ikänsä ja kokemansa kovat vaiheet. Kivistä, erityisesti meteoriiteista, tiedämme, että aurinkokuntamme ja maapallomme synty alkoi noin 4570 miljoonaa vuotta sitten. Kivi opettaa ja antaa ajantajuja.

Maa on yhä elävä planeetta: vaikka Suomen ja samalla EU:n vanhimman kiven ikä on 3 500 milj. vuotta, ei maapallolla ole valtameren pohjaa, joka olisi vanhempaa kuin 180 milj. vuotta. Pinnan mantereiset ja merelliset laatat liikkuvat, repeilevät irti toisistaan, törmäävät toisiinsa, työntyvät toistensa alle ja päälle. Syntyy uutta ja katoaa vanhaa.

Esim. Helsingin ja New Yorkin välimatka kasvaa reilut 2 cm vuodessa. Se tuntuu pieneltä, mutta kun Pohjois-Atlantin synty (repeäminen) alkoi 150 miljoonaa vuotta sitten, 150 milj. x 2 cm on 3000 km. Se on jo valtameri, Pohjois-Atlantti.

Riippuu koulusta ja ennen kaikkea opettajasta, miten paljon oppilaille kivikunnasta (maankamarasta eli maa- ja kallioperästä, mineraaleista, kivilajeista, maalaajeista, malmeista jne.) opetetaan. Vaasan lyseossa ei 1950-luvulla opetettu näistä luonnon perusasioista yhtään mitään. Koulussa oli huomattava kivikokoelma, mutta sen oli rehtori Ilmari Vainio piilottanut koulun ullakolle. Myöhemmin kokoelma (n. 750 näytettä) oli siirretty Pohjanmaan museoon.

Juuri ennen vanhuuseläkkeelle siirtymistä sain vanhana lyseolaisena kunniatehtävän tutkia ja luetteloida kokoelman, jonka

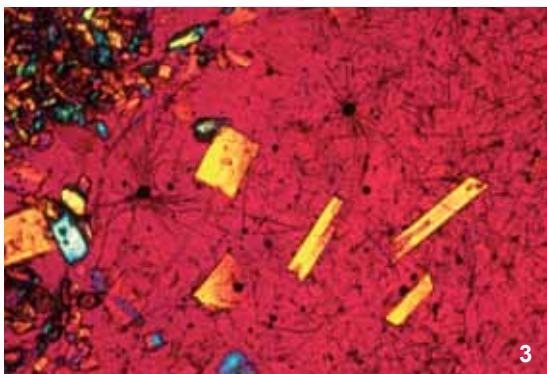

Martti Lehtinen on 'kivitohtorina' tunnetuksi tullut, vanhuuseläkkeellä oleva Helsingin yliopiston geologian museon yli-intendentti, professori.

Kuva 1. Omamuotoinen lyijyhohdekide, Korsnäsin kaivos (lyijykaivos). Kiteen läpimitta 32 mm. Kuva Helsingin yliopiston Kivimuseon arkisto.

Kuva 2. Kuituista kalsiittia (kuitukimppuja) Korsnäsin kaivoksesta, syvyys 190 m. Kuva Helsingin yliopiston Kivimuseon arkisto. Kuvasta tulee mieleen kaivosgeologin kivettyneet aivot.

Kuva 3. Kärnäiittiä Lappajärveltä. Kuva otettu polarisaatiomikroskoopilla niin sanotusta ohuthieestä (kivilevy, jonka paksuus 0,03 mm. Polaroitu valo, +kip-silevy. Keltaiset haarukkamaiset kiteet ovat maasälpää, keltaiset levymäiset kiteet kordieriittiä, värikkäät pienet kiteet pyrokseenia. Mustat palloset ja "karvat" ilmeisesti meteoriittainesta. Violettia perusmassa on lasia. Maasälpäkiteet noin 0,1 mm pitkiä. Kuva Martti Lehtinen.

vanhimmat näytteet oli kerätty Siperiasta tai ostettu Saksasta jo 1880-luvulla koulun perustamisen aikoihin. Kun rehtori ei kiviä tuntenut, kokoelmaa ei osattu käyttää hyväksi, vaan ikään kuin siirrettiin tietämättömyyttä kivistä 'perintönä' eteenpäin. Siinä yksi syy, miksi opiskelin Helsingin yliopistossa geologiaa ja mineralogiaa pääaineena 1960-luvun alussa.

Olin Turussa 2000-luvun alussa kertomassa kivistä. Mukanani oli epätavallisen kauniita kuutiomaisia rikkikiisukiteitä, "hupsun kulta", särmäpituus noin 5 cm. Luokseni tuli vanha herra, joka kiteet nähdessään kysyi Turun murteella (jota ymmärrän mutten osaa): "Miten sää noita teet?" Kerroin, etten ole niitä tehnyt, vaan ne ovat luonnossa kasvaneet sellaisiksi. Hän kiivastui: "Älä mies valehtelee, eiväthän kivet voi kasvaa!" Kerroin hänelle, miten rikkikiisukide kasvaa, kun rauta- ja rikkiatomit järjestyvät, eli kuinka kiveen kätkeytyvän kauneuden takana tai sisällä on äärimmäisen tiukka kuri ja järjestys. Siitä seuraa ulkoinen kauneus, ja energia menee minimiin mineraalin kiteytymislämmön vapautuessa. Mies lähti ja sanoi lähtiessään: "Kyllä mä näyt alan uskoa, ettet ole tehnyt näitä." Mies palasi iltapäivällä uudestaan n. 50-vuotiaan rouvan kanssa, joka osoittautui hänen tyttärek-

seen. Mies kertoi tyttärelleen minua osoittaen: "Kato, mitä olen tuolta mieheltä tänään oppinut. Ei hän ole näitä kiviä tehnyt, ne ovat kasvaneet tällaisiksi." Suorastaan liikutuin, kun hän sanoi tyttärelleen: "Ajattele, minä vanha mies sain vielä ennen kuolemaani oppia tällaisen luonnon ihmeen, kivet kasvavat!"

Vanhoissa Intian ja idän uskonnoissa ja uskomuksissa mineraalit ja kivet, erityisesti jalokivet ovat tärkeässä asemassa. Intiasta, Himalajalta ja Thaimaasta löydetään yhä hienoja jalokivimineraaleja. Monet jalokiviin liittyvät nimet tulevat Intian suunnasta. Tällaisia nimiä ovat mm. korundi, (ja korundin värilliset muunnokset rubiini ja safiiri), jaspis, berylli (ja smaragdi), opaali, topaasi, zirkoni ja turmalini. Monet mineraalit (kivet) olivat (ovat ehkä vieläkin) vallan (kruununjalokivet) sekä rikkauten että rakkauden (vaimon korut) merkkejä. Itämainen mystiikka ja uskonnot, salaperäiset chakrat, eetterikehot, parantavat kivet ja onnenkivet kiehtovat järkiperaista mutta asiasta tietämätöntä länsimaista ihmistä. Tästä esimerkkejä ovat 1960-luvun lopun hippiliike, Beatles-yhtyeen sekoilu, kiinnostus intialaiseen kansanmusiikkiin, itämaisiin uskontoihin ja huumeisiin.

Taikausko (mitä vähemmän tietoa, sen helpompi uskoa tai tulla huijatuksi) levisi Suomeenkin. Uskottiin mineraalien parantaviin voimiin, luultiin, että tietyillä mineraaleilla voitiin estää, jopa parantaa tiettyjä sairauksia. Lentokoneessa matkalla Ouluun sattui viereeni nuori nainen, joka uskoi parantaviin kiviin ja mainosti "hoitojaan". Hän loukkaantui syvästi, kun selitin, että geologina ja mineraalitutkijana olen sitä mieltä, että lämmin lehmänlanta parantaa paremmin kuin kylmä jalokivi. Loppumatkalla hän ei puhunut minulle enää mitään. Toki kallio- ja maaperä vaikuttavat pohjaveteen ja kasvi- ja eläinkuntaan ja myös ihmisten terveyteen. Aikoinaan Turun puolessa huomattiin, että rapakivigraniittialueilla lasten hampaat olivat paremmassa kunnossa kuin ympäristössä. Selitys löytyi siitä, että rapakivigraniitista liukeni fluoria pohjaveteen (kaivoveteen), ja näillä alueilla juomavesi oli luonnostaan "fluoridoitu". Seurauksena oli fluoridien lisääminen hammastahnoihin ja fluoritablettipurskutukset kouluissa.

Kivistä (malmikivistä) saamme kaikki metallit ja tärkeät alkuaineet kuparista kultaan ja natriumista fosforiin. Kivikunnasta tulee monia mineraaleja, joita käytetään sellaisinaan raaka-aineina, kuten vuorisuola, kvartsi, apatiitti tai kalsiitti eli kalkkikivi, kipsi, maasälpä, kiilteet ja talkki. Lannoitteet ja kaikki rakentamisen materiaalit kuten betoni, tiilet ja laasti, kaakelit, lasi, kivilaatat, keraamiset tuotteet, muovit, monet maalit, vuori- ja lasivilla, toisin sanoen kaikki rakennusmateriaali puuta lukuun ottamatta, saadaan kivistä tai kivikunnasta.

Kalliosuojat ja kalliorakentaminen on hyvin yleistä, kun rakennusmaa on kallista ja louhintatekniikka parantunut. Tiet kannattaa rakentaa kalliolta kalliolle tai louhia läpi kallioiden ja käyttää murskattu kivi betoniin, tienpohjaan tai täyttömaana. Kallioon louhituissa tiloissa on lähes vakio lämpötila (maalämpö). Siksi monet varastot, urheilu- ja uimahallit, metrot ja liikennetunnelit, kaukolämpö- ja viemäritunnelit louhitaan kalliosta sisäin. Kaikki tärkeimmät polttoaineet saamme kivistä: vuoriöljyn, kivihiilen ja maakaasun. Niistä ja suolakerrostumista löytyvät monet kemian- ja lääketeollisuuden raaka-aineet ja elämän kehityksestä kertovat fossiilit. Kiviä ja niihin liittyviä luonnonvaroja tutkiva geologi myös näkee, miten ja miksi jatkuva kasvu on mahdottomuus. □

Kulttuurimatkailu

Kulturturism

ICOMOS (International Council on Monuments and Sites) hyväksyi julistuksen kulttuurimatkailusta yleiskokouksessaan Meksikossa 1999. Kulttuurimatkailujulistusta (International Culture Tourism Charter) ei ole suomennettu kokonaisuudessaan, mutta siitä on laadittu kuusikohtainen suomenkielinen tiivistelmä (ymparisto.fi:n mukaan)

1 Matkailu on kulttuurivaihtoa, jonka avulla niin matkailijat kuin paikalliset voivat kokea ja ymmärtää kohdetta ja sen kulttuuria.

2 Kulttuurikohteessa tapahtuvan matkailun on mahdollistettava kestävä kehitys.

3 Matkailijan on voitava kokea matka kulttuurikohteeseen tyydyttävänä ja nautittavana.

4 Kulttuurikohteen asukkailla on oltava mahdollisuus olla mukana kehittämässä matkailua.

5 Kulttuurimatkailusta on oltava hyötyä paikallisille ihmisille.

6 Kulttuurimatkailun on perustuttava kohteen omiin erityispiirteisiin ja olemukseen

Opetus- ja kulttuuriministeriö luo toimintaedellytyksiä kulttuurimatkailun kehittymiselle ja edistää kulttuuri- ja matkailualoilla toimivien tahojen yhteistyötä. Pohjanmaan Museo/ Wildlife ja Korsholman Musiikkijuhlat kehittävät yhteistyömuotoja ja ovat aloittaneet Kulttuurimatkailu – Kulturturism –pilotihankkeen.

Projekti- ja pilottikauden aikana 2012, sekä kaksi vuotta eteenpäin pyritään kasvattamaan festivaalien kävijämäärää (sekä yksittäisillä että ryhmillä) n. 20% vuosittain. Kasvun kehittäminen tapahtuu, paitsi kotimaassa, myös Pohjoismaissa sekä osassa Eurooppaa.

Tavoitteena on kehittää festivaalien oheisohjelmia sekä kulttuuripaketteja yhdessä yhteistyökumppaneiden ja erilaisten matkanjärjestäjien kanssa. Hankkeen tavoitteena on myös analysoida yhteistyömuotoja ja täydentää toistensa toimintaa eri festivaalien aikana ja alueellisilla tapahtumilla, sekä myös luoda ja löytää ympärivuotisia tuotteita. Samalla voidaan vahvistaa kulttuurituottajien toimintaa ja tarjontaa alueella. Tuotteiden on tarkoitus olla helposti saatavissa internetin ja erilaisten järjestäjien kautta. Tavoitteena on testata ensimmäiset tuotteet jo vuonna 2012. Hanketta hallinnoi ohjausryhmä/työryhmä, joka edustaa sekä eri kulttuurien suuntauksia ja tapahtumia, että yhteistyökumppaneita. □

14.2.2012 palkattiin projektipäällikkö, Solveig Pätt. Hänelle voi soittaa arkisin: puh. 040 8611 097 sähköpostilla culturetourism@vaasa.fi Osoite Museokatu 3, 65 100 Vaasa.

14.2.2012 anställdes en projektledare, Solveig Pätt, som kan nås vardagar, dagtid, på telefon 040 8611 097 alternativt via e-post culturetourism@vaasa.fi Adressen är Museigatan 3, 65 100 Vaasa

Från vänster/ vasemmalta: Vesa Heinonen, Terranova - puheenjohtaja/ ordförande. Leena Nyqvist kulttuurikeskus Vaasa/ kulturcentret Vasa. Susanna Pajakko, Metsähallitus/ Forststyrelsen. Solveig Pätt, projektledare/ projektipäällikkö. Matias Båsk, Korsholms kommun/ Mustasaaren kunta. Monica Johnson, Musikfestspelen Korsholm/ Musiikkijuhlat Korsholm. Gunilla Sand, Stundars. Tarja Hautamäki, Pohjanmaan liitto/ Österbottens förbund. Ilias Missyris, Wildlife Vaasa Festival. Kurt Back, Österbottens turism/ Pohjanmaan matkailu .

ICOMOS (International Council on Monuments and Sites) generalför-samling antog deklarationen om kulturturism i Mexico 1999. Kulturturismdeklarationen (International Culture Tourism Charter) har inte i sin helhet översatts vare sig till svenska eller till finska; däremot existerar ett sammandrag i sex punkter (enligt miljö.fi)

1 Turism är kulturutbyte som ger både turister och lokalbefolkning möjlighet att uppleva och förstå en plats och dess kultur.

2 Turismen på en kulturplats måste ge rum för en hållbar utveckling.

3 Turisterna måste kunna uppleva att deras färd till kulturplatsen är tillfredsställande och njutbar.

4 De som bor på kulturplatsen måste ha möjlighet att vara med och utveckla turismen.

5 Kulturturismen måste vara till nytta för lokalbefolkningen.

6 Kulturturismen måste utgå från den aktuella platsens egna särdrag och egen karaktär.

Inom ramen för Undervisnings- och Kulturministeriets program för produktutveckling visavi kulturturism har ett nytt pilotprojekt initierats av Österbottens Museum/ Wildlife Naturfilmsfestival samt Musikfestspelen Korsholm.

Under projektiden, först under pilot-tiden 2012, samt två år framåt, försöker man att öka antalet festivalbesökare (både enskilda besökare och grupper) med ca 20% årligen. Ökningen eftersträvas, förutom från hemlandet, även från Norden och Europa.

Målsättningen är att kunna utveckla externa program och kulturpaket för festivalerna, tillsammans med samarbetspartners och olika researrangörer.

Projektet syftar även till att analysera samarbetsformer så att man kan komplettera varandras verksamhet, dels under festivaler och evenemang i regionen, men även finna produktenheter som erbjuds året om.

På detta sett kan man samtidigt stärka olika kulturproducenters verksamhet och utbud. Tanken är att kommande produkter görs lättillgängliga via Internet och via olika arrangörer.

Målet är att testa vissa produkter redan under år 2012. Projektet drivs av en ledningsgrupp/arbetsgrupp där representanter från olika kulturinriktningar, och –evenemang, samt samarbetspartners, ingår. □

100 år med Gunnar Rosenholm

Museigrundaren, folklivsforskaren och folkskolläraren Gunnar Valter Rosenholm skulle ha fyllt 100 år den 24 april 2012. Detta uppmärksammas på Stundars museum – Rosenholms livsverk – bland annat genom en utställning på Hemmersgårdens vind 22.4 - 15.8.2012. Under jubileumsåret kommer även särskilda rundturer i Rosenholms fotspår att arrangeras, både till fots och till cykel.

Gunnar Rosenholm (1912-1999) kom som nyutexaminerad folkskollärare till Solf Kyrkoby folkskola våren 1938. Han hade visserligen fått tjänsten redan 1936 men avverkade först sin värnplikt innan han påbörjade sin lärargärning. Hela sitt yrkesverksamma liv var han lärare i Solf – men det är ändå som Stundars museiskapare han är vida känd.

Den första museiföreningen grundade han redan 1938 i Solf, efter ett år hade föreningen över hundra medlemmar och en flyttad spannmålsbod. Museiarbetet gick i vågor under 1940-50-60-talen. Än kunde Rosenholm vara optimist och hålla museiinvigningar, än nödgades han packa ner de kära föremålssamlingarna i väntan på bättre tider. Men i slutet av 1960-talet kunde Rosenholm presentera nya ambitiösa planer för museet som nu definitivt fått boplatz på Stundarsbacken. Förutom viss utbyggnad skulle även hantverket uppmärksammas.

Följande decennium, 1970-talet, blir verkligt expansivt. Paret Rosenholm flyttar efter pensioneringen till Pargas och där kan Rosenholm på heltid ägna sig åt Stundars utveckling. I Solf bådär bland andra Olav Englund upp till stora talkoinsatser vilket resulterar i att hela 35 byggnader uppförs på Stundars under detta decennium!

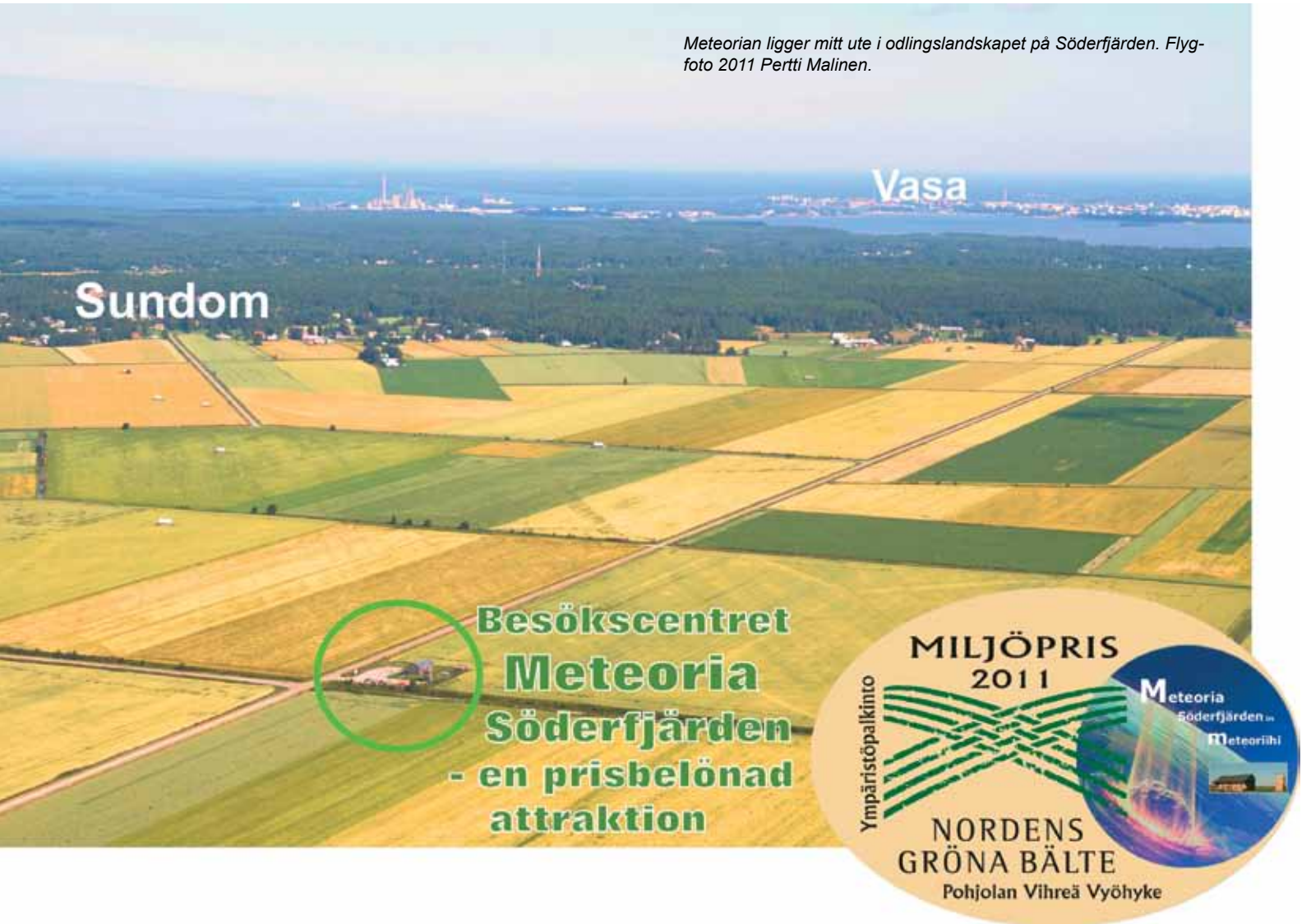
Idag består Stundars museum av 66 byggnader, av vilka de flesta är signerade Rosenholm vad gäller stugornas inredning, placering och funktion. Utav Stundars museisamlingar på ca 10 000 föremål samlades nästan 4000 föremål in under Rosenholms ledning.

Utställningen om Gunnar Rosenholm belyser hans yrkesliv och hans museala insatser, men även honom som privatperson. Som källmaterial finns foton, uppteckningar, artiklar och inte minst hundratals brev som Rosenholm sände till Stundars ordförande och styrelsemedlemmar under åren 1973-1999.

Stundars museum kommer denna sommar att föra Rosenholms visioner vidare genom att införa olika rollkaraktärer som "lever" i museibyn. Vi tycker att det är ett bra sätt att levandegöra museimiljön och vi kan på så sätt hälsa våra besökare välkomna mellan kl. 11 och 17 dagligen under perioden 25.6 - 15.8. Då kan man hälsa på i lanthandeln, skolan och smedens stuga för att se hur man kunde ha levt år 1903. Om man så önskar kan man delta i olika sysslor eller bara ha en trevlig pratstund med "stugfolket". Onsdagar och torsdagar är det temadagar med fotoateljé och torgdag. Dagligen hålls en kort skolektion kl. 13. En av årets nyheter är även att barn har gratis inträde och att barn som anmäler sig före kl. 12 får delta i dagssysslorna på ett särskilt sätt. □

Meteorian ligger mitt ute i odlingslandskapet på Söderfjärden. Flygfoto 2011 Pertti Malinen.

Egenartade element av natur-, kulturarv och nutid sammanfogade till en hållbar attraktion

Besökscentret Meteorita Söderfjärden fick nordiskt miljöpris

Söderfjärden är i ett globalt perspektiv en sällsynt, vacker och välbevarad meteoritkrater som uppkom vid ett meteoritnedslag för omkring 520 miljoner år sedan. Hälsningen från rymden skapade ett ärr i jordskorpan - ett astroblem. Den välbevarade kraterrundeln är Finlands vackraste meteoritkrater. Söderfjärden en mil söder om Vasas cent-

rum är en exceptionell plats. Den rofyllda slätten med en svindlande lång historia gömmer många dramatiska och ovanliga element som sedan år 2008 exponeras i besökscentret Meteorita Söderfjärden.

Meteorian belönades senaste år med nordiska miljöpriset Nordens Gröna Bälte. Under de fyra första korta säsongerna har Me-

teoriaområdet med en minimal marknadsföring lockat upp mot 30 000 besökare. Av dem har sammanlagt nära 14 000 räknats in på utställningen i den röksvartade, gamla rian mitt ute på Söderfjärdens åkerrundel, i ögat av den gamla meteoritkratern.

Sundom bygdeförening har i samarbete med Astronomiska föreningen Vasa Andromeda byggt upp och driver Meteorian. Föreningarnas aktiva medlemmar har satsat flera tusen talkotimmar för att få fram ett professionellt kratercenter, vilket också av besöksströmmen och lovorden att döma har lyckats. Med betydande frivilliginsatser sköts drift och utveckling, som leds av en Meteorita-sektion inom bygdeföreningen.

Många samarbetspartner har varit och är viktiga för Meteorian – bl.a.: Geologiska forskningscentralen, Vasa universitet, Åbo Akademi, Helsingfors universitet, Oulun Yliopisto, Turun Yliopisto, Yrkeshögskolan NOVA, Österbottens museum och naturmuséet Terranova, Vasa stad, NTM-ELY-centralen, olika fonder, Sundom samfällighet och många andra lokala och regionala organisationer. Betydelsefulla nordiska kontakter är Locknekraterns Geocenter i Ångsta och Gardnos meteoritkrater i Hallingdal och Universitetet i Oslo samt Hornborgasjöns naturreservat.

Meteorian har på en kort tid blivit en ny uppstickare bland turistmål i Finland, en internationell attraktion för besökare i alla åldrar, från hela världen –

allt från forskare till skolgrupper. Gästerna har i förtäta form fått ta del av Söderfjärdens dramatiska historia från uppkomsten i ett meteoritnedslag för ca 520 miljoner år sedan fram till nutid. Speciellt uppskattad är centrets spektakulära multimedia med animerad meteoritkrasch och speak enligt önskemål på svenska, finska eller engelska. Språkkunniga kraterguider lotsar besökarna genom utställningens visualisering av Söderfjärdens historia och nutid. Här finns spännande element för envar: borrhärd ur djupet, illustrerad landhöjning, dränerad odlingsslätt och den viktigaste rastplatsen i Finland för tusentals höstflyttande tranor. Allt detta finns mitt i dagens jordbruks- och Natura-2000 område.

En del av utställningen finns utanför byggnaden - bl.a. gamla jordbruksredskap och balansbommen TellusTimeLine, som i all enkelhet ger ett uppskattat perspektiv på jordens och livets historia samt på människans försvinnande korta tid på jorden.

Hela Meteoriacentret innehåller utöver utställningen även

- ett avancerat astronomiskt observatorium med teleskop för studier av stjärnhimlen hundratals miljoner ljusår ut i universum – under mörka årstiden ordnas visningar på beställning och på söndagar och under sportlovet för allmänheten (under det gångna vinterhalvåret besökte rekordmånga observatoriet: ca 1000 personer) - ett ständigt öppet fågeltorn – en välbesökt utsiktsplats mitt i fågelparadiset
- ofta med besökande ornitologer från hela Finland

En grupp elever från Centrumskolan i Oravais invid Meteorians miniatyrkrater av Jenni Vierikko och panoramamålning av Carina Granlund. Foto: Matts Andersén.

- en egen energikällare med förnybar energiproduktion med vind, sol och biodiesel – även energikällaren ingår i det publika visningsprogrammet

Hållbar utveckling och en strikt förankring i områdets historia, nutid och natur har varit och förblivit självklara grundpelare för hela besökscentret:

- En traditionell återuppförd riebbyggnad har med varsam hand omskapats till utställning och observatorium – MeteorIA (på finska MeteorIIHI)

- Skala och utformning av hela Meteoriakonceptet är anpassad till platsens funktion som jordbruksområde, Natura2000 områ-

de och som nationellt värdefullt landskapsvårdsområde

- Platsens särprägel och unika element är en självklar och följdriktig ram för allt som genomförs vid Meteorian: meteoritkrater, landhöjning, torrläggning, odlingshistoria och nutid, fågellivet, himlavalvet med optimala ljus- och mörkerförhållanden över den vida slätten

NORDENS GRÖNA BÄLTE är ett miljöpris på 30 000 SEK som Mittnordenkommittén tilldelade Meteorian hösten 2011. I motiveringarna för priset noterades Meteorians hållbara helhetslösning och kombination av många exklusiva och ekologiska element, bl.a. egen grön el-produktion. □

Matts Andersén

Meteorita-ansvarig i Sundom bygdeförening / Meteoriihen vastuuhenkilö

Mera information: www.meteorita.fi

Lisätietoja: www.meteorita.fi > suomeksi

Further information: www.meteorita.fi > in English

*Nämä ovat 11- 19 -vuotiaan
Vaasan lyseota käyvän koulu-
pojan muistoja ja muistikuvia
kouluajaltaan 1950-luvulla
Vaasan Asevelikylästä
Aapontie 29*

Tekstiä olen hiukan täydentänyt muutamilla myöhemmillä tapahtumilla ja asioilla, joista olen kuullut isältäni kotona käydessäni vuosina 1960-1999 (isäni asui Asevelikylässä kuolemaansa 12.3.1999 saakka eli melkein päivälleen 47 vuotta, äitini Kerttu s. Kotkaniemi kuoli jo syksyllä 1979). Teksti tuo ehkä mieleen juorulehden, niin paljon siellä on henkilökohtaisia asioita ja muisteluja vanhoista tutuista ja ystävistä, eivätkä kaikki ikäisenikään ole enää elossa. Toivottavasti kertomuksen huumori on lämmintä eikä ketään loukkaavaa.

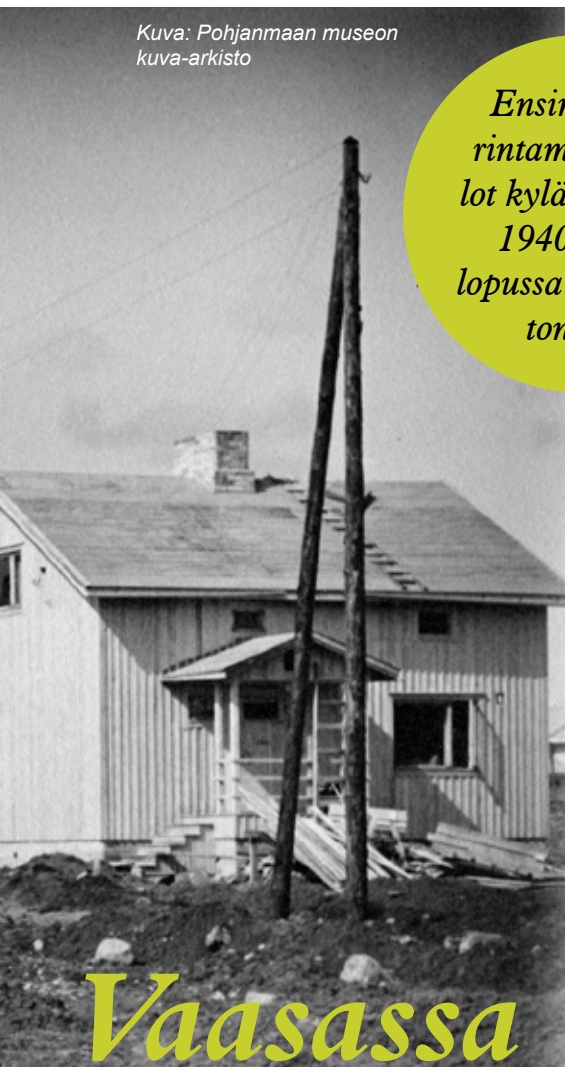
Asevelikylän rakentaminen aloitettiin 1940-luvun lopussa

Vaasan Asevelikylä "Pyssykylä" on mielestäni tyypillinen esimerkki sodanjälkeisestä kiireellisestä rakentamisesta (asutuksesta), jolloin monet asiat tehtiin väärässä järjestyksessä ja siis tarpeettoman hitaasti ja kalliisti.

Esimerkkinä kunnallistekniikka. Ensimmäiset rintamamiestalot kylään tehtiin 1940-luvun lopussa arvotuille tonteille metsään, suolle tai pellollekin, ennen kuin tiet ja kadut olivat valmiit. Teitten puuttuessa saatettiin erehtyä jopa tontin paikasta. Esimerkiksi Osmo Vainiolle (Aaponttiellä) oli

Kuva: Pohjanmaan museon
kuva-arkisto

*Ensimmäiset
rintamamiesta-
lot kylään tehtiin
1940-luvun
lopussa arvotuille
tonteille*

Vaasassa

näin käynyt. Hän oli luullut, että meidän (Lehtisen) kivinen tontti oli hänen tonttinsa ja ryhtynyt jo alustaviin kivitöihin poraamalla muun muassa reikiä tontilla oleviin suuriin harmaisiin ns. Vaasan graniittilohkareisiin.

Hän oli valittanut tontin kivisyydestä jon-
nekin kaupungin rakennusvirastoon. Seurauksena oli se Lehtisen ja monen muunkin kannalta ilmeisen hyödyllinen asia, että rakennuksen paikka siirrettiin Aapontien alkupuolen taloissa kadunvarresta tontin perälle, jolloin puutarha jäi rakennuksen aurinkoiselle puolelle. Monet tonttiin ja rakennuksiin liittyvät työt tehtiin paljolti talkoohengessä, ja esimerkiksi talojen betonisten sokkeleiden valutöissä palokunta saattoi auttaa vedensaannissa. Rakennusmateriaalit hinattiin paikalle polkuja pitkin tai kannettiin talkootyönä. Aina ei rakennusmateriaalia saanut,

eikä rahaakaan. Vaasan suomalaisesta säästöpankista vanhempiani pyydettiin kääntymään Laihan säästöpankin puoleen, siellä oli vielä rahaa lainattavissa.

Kun rakennukset oli saatu valmiiksi, tehtiin ainakin osaan kylään vasta sitten tiet ja kadut. Kun tiet oli saatu kuntoon, kaivettiin vesijohdot ja viemärit avaamalla tiet tai ainakin toinen puoli tiestä. Kun kulkuväylät oli saatu kiinni ja asfaltoitua, tehtiin kaapeloinnit. Myöhemmin taidettiin vetää vielä kaukolämpöjohdot. Kunnallistekniikkaan liittyviä töitä riitti näin vuodesta toiseen.

Muutimme Asevelikylään Vaasan Vetokannakselta Ahventieltä maaliskuussa olympiavuonna 1952. Melkein kaikki talot olivat puolitoistakerroksisia liki samanlaisia rintamamiestaloja (tyyppitaloja). Ne oli piirtänyt kaupungininsinööri Helge Österberg.

Aapontie taitaa olla yksi Asevelikylän pisimpiä teitä. Se on suora ja kulkee koko kylän läpi luode-kaakkosuuntaisena kylää ympäröivältä Aleksis Kiventielle toiselle puolelle Aleksis Kiventielle.

Ensimmäinen Aapontien talo, jonka muistan, oli Laaksovirran talo Aleksis Kiventien ja Aapontien risteyksessä (Aapontie 17). Talo oli vaaleaksi rapattu, ja pihassa oli pensasaidan takana isoja omenapuita. Muutenkin noin 1000 neliömetrin tontit olivat ympäröidyt tai suojatut pensasaidalla, joka oli yleensä orapihlajaa, joskus myös jotain keltakukkaista Siperian hernepensasta. Laaksovirran tai sitä edellisen talon pihassa oli joitain Edvin Hevonkosken puisia ja metallisia veistoksia jo paljon ennen kuin Edvininpolku ja puisto rakennettiin Asevelikylän 'takapuolelle'.

Lummeksen vaalea talo (Aapontie 23) oli koivujen keskellä, ei paljoa puutarhaa vain nurmikkoa ja koivuja. Lummeksen rouva oli soteleski ja hänellä oli kolme tai neljä tyttäretä. Heistä muistan suurin piirtein ikäiseni tyttölyseolaiset Tellervon ja Aliisan. Aliisa taisi

Asevelikylä ehdolla vuoden 2012 kaupunginosaksi Suomessa

olla ensimmäinen ihastukseni, ja sain häneltä varovaisen suukonkin jossain Sepänkylän maastossa.

Seuraava talo oli Osmo ja Anna-Liisa Vainion (myös vaaleaksi maalattu) talo, Aapontie 25. Osmo oli Tiklaksella töissä. Lapset Marja-Leena, Seppo ja Hannele. Hannele oli siskoni ikäinen. Leskeksi jäänyt Anna-Liisa taisi poikansa Sepon kanssa asua talossa vielä 2000-luvullakin.

Meidän naapurina oli pienen moreenikumipareen päällä asuneet Aarne ja Hulda Backman taloineen (Aapontie 27). Kaksi lasta: Anita ja Margit. Aarne oli kerran 1950-luvulla maalannut punaiseksi kellarin ikkunanpokia. Saatuaan työnsä valmiiksi hän tuli pihallemme isälleni esittämään, miten komeat niistä tuli. Aarne ei ollut mikään maalari vaan vahtimestari, ja kun työ oli valmis hänen käntensä olivat maalista punaiset kyynärpäät myöten. Isäni katseli miestä ja sanoi ystävällisesti: "Minä maalaan pensselillä." Olihan isäni sentään maalarimestarin poika, joka oli nuorena ollut maalarinopissakin heidän liikkeessään (Lehtinen et kumpp. Ajurinkadulla). Naapuri ei tainnut isäni kommentista kovin ilahduttaa, vai nauroiko hän, en muista. Backmanit myivät talonsa vähän myöhemmin vaasalaiselle (tori)kauppiaille.

Elämää rintamamiestalossa

Talomme yläkerrassa oli alunperin huone ja keittiö, kuten oli melkein kaikissa taloissa Asevelikylässä. Meillä asui ensialkuun nuoripari, nimeä en enää muista. Sen jälkeen väliovi yläkerrassa suljettiin, ja yläkerrassa oli kaksi vuokralaista. Tämä oli mahdollista, koska yläkerran eteisestä oli ovi erikseen keittiöön, vessaan ja isoon olohuoneeseen. Yläkerran keittiössä asui 1950-luvun puolivälissä Strömbergin nuori teknikko Tikkanen perheineen. Vaimo ei osannut suomea juuri lainkaan. Miehen sisar (Suoma Tikkanen Savosta) oli jossain vaiheessa heillä vauvanhoitajana. Ikkunallisesta vaatehuoneesta oli saatu ikään kuin alkovi, jossa Suoma nukkui.

Siellä yläkerran keittiössä taisi myöhem-

>>>

min asua rouva S. tyttäreineen. Vanhempi tytär oli Yhdysvalloissa. Nuoremman tyttärenkään nimeä en muista, vaikka hän oli ikäiseni ja tyttölyseossa. Hän halusi kovasti vanhemman siskonsa luokse Yhdysvaltoihin. Odottaessaan lupapapereita hän sairastui mieleltänsä ja teki itsemurhan hyppäämällä sairaalan katolta alas. Hän *urheili* asunnossa silloin muodissa olleen muovisen hula-hulavanteen kanssa. Aina kun vanne putosi lan-teilta puulattialle, kuului meille alakertaan melkoinen rämähdyk, ja äitini oli vihainen.

Yläkerran olohuoneessa asui ensin kak-si naista ja toisen halvaantunut äiti, jota jouduin välillä avustamaankin, kun naiset olivat töissä Vaasan höyrymyllyn näkkilei-pätehtaassa. Heidän jälkeensä siellä asuivat Jenni ja Erkki Ylistarosta. Heillä oli sairas poikavauva. Poika kuoli jo pienenä, ja po-
jan Erkki-isä, joka oli leipuri, kuoli yllättäen vähän myöhemmin, jolloin Jenni jäi yksin. Hän ajoi myöhemmin rallia, naispuoliset ralliajajat olivat tuohon aikaan harvinaisia Suomessa.

1950-luvun lopussa, lukioaikani, koko yläkerta tuli tyhjäksi vuokralaisista, kun keittiössä viimeksi asunut Kaisa (oli Ström-bergillä töissä) meni naimisiin ja muutti pois. Koko yläkerta otettiin silloin käyttöömme.

Keittiöstä tuli isän *ateljee* ja olohuoneesta Lissu-siskoni ja minun huone, jossa oli hyvä harjoitella viulunsoittoa ja valmentautua yli-oppilaskirjoituksiin. Opetin noihin aikoihin, tai vähän ennenkin, luokkatovereitani (ai-nakin Hannu Wegelius ja jo lapsuuden leik-kitoverini Heikki Pukkinen ja pari muuta) kuuntelemaan sinfoniamusiikkia. Istuimme meillä levysoittimen ääressä ja kuuntelim-me korvat avoinna ja ilman ennakkoluuloja L. v. Beethovenin sinfonioita ja alkusoittoja. Pojat ihastuivat ja totesivat kuin yhdestä suusta: upeaa!

Meillä asui omassa keittiön viereisessä huoneessaan myös isoisäni maalarimestari Vihtori, joka lämmitti minulle ruokaa, kun kävin lyseosta ruokatunnilla kotona syömäs-sä. Hän myös maalasi tauluja ja hoiti läm-mityksen, meillä oli ensialkuun uunilämmi-tys, 'porinmatit', joissa poltettiin rimoja eli sahausjätteitä Sundomin sahalla.

Muistelen, että isoisäni oli jossain vai-heessa (v. 1907) ollut perustamassa Vaasan työväenosuusliikettä. Liikkeen täydyessä 50 vuotta haettiin isoisäni juhliin ainoana elos-sa olevana perustajajäsenenä. Isoisäni oli ollut

myös Vaasan Ahertajien (Vaasan Suomalaisten Käsityöläismestari-en Perinneyhdistys "Ahertajat" ry.) toi-minnassa aktiivisesti mukana 1900-luvun alussa. Isoisäni kuoli kesällä 1968, joten hän ehti nähdä myös pojan-pojan tyttärensä Sinikan, joka oli syntynyt 1965.

Jossain vaiheessa meillä asui myös täysor-po serkkuni Lauri, joka naimisiin mentyään muutti Eevansa kanssa Ouluun. Molemmat olivat Oulussakin ensin Lassila & Tikano-jalla töissä. Meitä vastapäätä Timontien puo-lella asuivat Kyrönkosket. Heillä oli tytär, mutta hänestä en muista mitään, mutta sen muistan talon Jussi-isännästä, että hän taisi olla VR:n kuorma-autonkuljettaja ja hyvä viheltäjä, joka vihelsi korkealta ja puhtaasti ulkona työskennellessään. Kyrönkosken jäl-keen talon asukkaiksi tulivat Oksat.

1950-luvulla meillä oli mustavalkoinen kissa nimeltään Söpö. Sain sen pikku pentu-na Kyrönkoskelta. Söpö oli kuin perheenjä-sen. Äiti toi sille usein torilta silakoita. Kun Söpö kuuli äidin äänen kaukaa Aapontieltä, se juoksi innoissaan vastaan, hyppäsi torikkasin päälle silakoita vahtimaan, ja se iso *rontti* piti kantaa raskaan kassin päällä kotiin asti.

Lasten leikeistä oli jäänyt soikea puuhel-mi. Opetin makkaranpalojen avulla Söpön heti pentuna tuomaan lattialle heittämäni puuhelmen suussa takaisin. Söpö piti tuosta leikistä *ilman makkaranpalojakin* vielä vanhana. Se tiesi, missä säilytin tuota soikeaa puuhelmeä, ja haki sen säilytys-paikasta ja toi sen suussa minulle. Söpö pudotti helmen jalkojeni juureen lattialle, katsoi minuun ja sanoi "gurr", mikä tarkoitti "Heitä!" Joskus helmen reikä juuttui Söpön hampaisiin, ja se joutui pitkään ravistamaan päätään saadakseen helmen irti suustaan. Äi-tini ei oikein tykännyt, kun meillä oli joskus kaikki matot rityssä ja kissanpojilla silmät ymmyrkäisinä, kun Söpö-emo oli kovasti leikkinyt tuon puuhelmen kanssa.

Eräänä aurinkoisena äitienpäivänä koko perhe oli kokoontunut äidin sängyn viereen. Äidille oli tuotu kukkia, kahvit sänkyyn ja laulettu. Söpö seurasi tapahtumaa ja pyysi päästä ulos. Vähän ajan päästä avoimesta ikkunasta kuului rapinaa, kun Söpö kiipesi

Kävin isäni kanssa naapureiden saunoissa, mikä kertoo asukkaiden hyvistä suhteista ja yhteistyöhengestä

rimaa pitkin hiiri suussaan sisään. En muista, että se olisi milloinkaan muuten tullut ikkunasta sisään. Kyllä siitä riemu syn-tyi, kun Söpö toi omana lahjanaan äidille elävän hiiren sänkyyn.

Uusia naapureita ja leik-kikavereita

Naapurissa (Aapontie 31) oli Asevelikylään meitä melkein kaksi vuotta myöhemmin eli vuodenvaihteessa 1953/1954 muuttaneet Alvar ja Martta Ill-man lapsineen (Mirja, Kaj ja Marja-Liisa). Illmanin Martan sisko oli meidän toisel-la puolella asunut e.m. Backmanin Hulda. Illmanien talo oli hieno, rapattu ja siinä oli kellarissa autotalli; koko talo oli muurattu Tell-tiilistä. Illmanin perhe, erityisesti ikäi-seni, kiltti ja ihastuttava Marja-Liisa sekä luokka- ja pyöräilytoverini ja myöhemmin laivastokaverini Kaj tulivat minulle tutuiksi kuin sisko ja veli, tapasimmehan liki päivit-täin. Alvar oli aikaansaapa, Vaasan AGAn tehtailla vuorotöissä ollut touhumies, entinen merimies, josta äitini sanoi, että Asevelikylän miehet tekevät mitä osaavat, mutta Alvar tee-kee mitä tahtoo ja tarvitaan.

Illmaneja vastapäätä Timontien puolella oli vähän myöhemmin 1950-luvulla raken-nettu merivartija Södergärden iso talo, jossa myös oli autotalli alakerrassa. Heistä seuraa-va talo Timontien puolella oli Aaltosen talo. Aalto-sen tytär Tuire oli jossain vaiheessa siskoni luokkatoveri tyttölyseossa.

Illmanin naapuriin Aapontielle (Aapontie 33) tuli 1950-luvun lopussa Örn (Öörni). Muistan kuinka talon sokkeli valettiin tal-kootyönä ja kovalla metelillä. Jälki näkyi sokkelina, joka meinasi hajota ennen kuin talo saatiin valmiiksi. Örnin jälkeen seuraava talo oli maalarin Hietasen talo. Se oli jo ihan Aapontien varressa, edelliset talot - niin kuin meidänkin talo - olivat tontin perällä. Hietasen kohdalla oli tiilinen sähkömuunta-jarakennus tien vastakkaisella puolella.

Aapontien toisella puolen ja Venlantien rakentamattomalla puolella oli "pumpppukai-von metsä", jossa leikittiin monenlaisia leik-kejä. Siellä oli paitsi pumpppukaivo keväisin iso suolammikko, jossa oli sammakoita ja paljon sammakon kutua.

Leikkikavereita löytyi, sillä olihan iso osa

meistä Asevelikylän lapsista liki samanikäisiä 1940-luvulla syntyneitä. Hiihtämässä kävimme Paukkulan ampumaradan (Pulolan) ja myös Kotirannan takaisessa maastossa.

1950-luvulla oli myös Asevelikylän ja Kotirannan poikien välisiä joukkotappeluja kesäisin. Itse en osallistunut tällaisiin kylätappeluihin, mutta muistan, että niissä saattoi olla mukana kymmeniä poikia aseinaan kivet, ritsat ja seipäätkin.

Aapontien toisella puolella, Vainiota vastapäätä, oli Aapontien ja Venlantien risteyksessä Pauli (töissä SOK:n varastolla) ja Aune (pankkirouva suomalaisessa säästöpankissa) Ollilan rapattu talo. Lapset Jukka, joka pelasi jalkapalloa maalivahtina VPS:n edustusjoukkueessa. Hänestä tuli myöhemmin muusikko, joka vaimonsa kera taisi esiintyä Suomen televisiossakin. Ollilan tyttäret olivat Liisa ja Leena. Liisa oli siskoni luokkatoveri. Liisa asui myöhemmin Espoossa, oli jonkun koulun rehtorikin. Ollilat taisivat olla Asevelikylän, ainakin Aapontien ensimmäisiä asukkaita.

Venlantien varrella oli ensin Pukkulan talo, muuttivat vasta 1950-luvun lopussa Asevelikylään ja sitten Korhosen talo, isännän etunimi oli Veikko, vaimo Hilta ja lapset Kari (viulisti), Kimmo ja Pirjo, joka oli siskoni luokkatoveri tyttölyseossa. Korhosella oli kissa, joka oli meidän Söpö-kissamme poikanen. Kissa oli pelastanut talon öiseltä tulipaloilta, kun tupakantumppi oli sytyttänyt alakerran roskiksen tuleen. Kissa oli onnistunut pääsemään yläkertaan ja herättänyt Veikon hyppäämällä hänen kasvoilleen. Veikko muisti moneen kertaan kiitellä urheata kissaa: tulipalo saatiin kuriin heti alkuunsa. Veikko oli ostanut halvan kiinalaisen pianon. Se oli sikäli erikoinen piano, että siinä oli kiinteät viritystapit, toisin sanoen sitä ei voinut virittää, mutta halpa se oli.

Saunareissut

Ennen kuin saimme saunamme valmiiksi, kävin isäni kanssa naapureiden saunoissa, mikä kertoo asukkaiden hyvistä suhteista ja yhteistyöhengestä ainakin Kyrönkosken, Backmanin ja Ollilan saunassa kävimme. Kaupungilla kävimme Vöyrinkadun päässä linja-auto aseman kohdalla saunatalossa, jonka alakerrassa oli keilahalli. Itse kävin Kajin kanssa myös Ilmanin yleensä kuumassa saunassa, jossa oli kiuaskivinä puhelin- ja katuvalojen valkoisia posliinisia eristimiä.

Vedenkanto ja vesijohto

Ennen kuin meille saatiin vesijohto ja viemäri, kannoin Aapontietä pitkin talousvetä, pari sankoa kerrallaan, Aapontien Kotirannan puoleisessa päässä olleesta vesipostista. Se vahvisti hartioita ja kohotti koulupojan sisua. Myöhemmin 1953 vesiposti tuli lähemmäs eli Aapontien ja Venlantien risteykseen, jolloin vedenkantomatka lyheni huomattavasti. Vesijohto ja viemäri kaivettiin miesvoimin käsityönä (käytössä ei ollut kaivinkoneita) routarajan alapuolelle. Vyöryvässä savimaassa se tehtiin ikään kuin kerroksittain: pintamaat heitettiin suoraan montusta pois, mutta syvimät kerrokset sinistä vivianiittipitoista savea, osin savivelliä, heitettiin lavojen kautta vaihteittain ylös.

Luonnonantimia

Sieniä, lähinnä karva-, haapa- ja kangasrouskuja keräsin meille ja äidin ystävillekin Asevelikylän pohjoisreunan ja Kotirannan ta-

>>>

Tikanojan taidekoti Tikanojas konsthem

Hovioikeudenpuistikko 4
Hovrättsesplanaden 4

Ilkka Lammi

6.5.- 9.9. 2012 Tikanojan taidekodissa

Ilkka Lammin tuotantoa luotaava näyttely tuo esiin yhden vuosituhannen vaihteen mielenkiintoisimmista suomalaisistaiteilijoista.

Ilkka Lammi (1976-2000) opiskeli kuvataiteen kandidaatiksi Kuvataideakatemiassa Helsingissä. Lammi löi itsensä läpi vuosina 1999 ja 2000 järjestettyjen yksityisnäyttelyiden kautta.

Ilkka Lammi kuoli tapaturmaisesti kesällä 2000 vain 24-vuoden ikäisenä. Lyhyeksi jääneestä urasta huolimatta hän ehti saada tunnustusta työstään jo omana elinaikanaan.

Hanneriina Moisseinen

6.5.- 9.9. 2012

Tikanojan taidekodin Kappelissa

Tikanojan Kappeli saa kesävieraakseen kuvataiteilija Hanneriina Moisseinen, joka on yksi tämän päivän kiinnostavimmista sarjakuvan tekijöistä Suomessa. Suomalaista kansanperinnettä sarjakuvataiteeseensa sitova Hanneriina Moisseinen tuo esiin näyttelyssä myös veistoksiaan ja tilateoksiaan.

Kuntsin modernin taiteen museo Kuntsi museum för modern konst

Sisäsatama / Inre hamnen

Lauri Laine

Maalauksia valosta ja tilasta

12.5. 2012 - 2.9. 2012

Retrospektiivinen näyttely kokoaa taidemaalari Lauri Laineen (s. 1946) tähänastisen uran, johon Italian taiteella on ollut keskeinen vaikutus. Maalauksissa voidaan nähdä yhteyksiä sekä modernismiin että maalaustaiteen klassiseen perinteeseen, erityisesti varhaisrenessanssiin ja barokkiin.

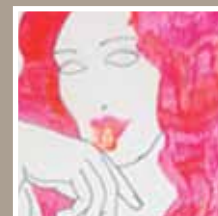

Lauri Laine asuu ja työskentelee Helsingissä, mutta on työskennellyt vuodesta 1986 lähtien säännöllisesti Roomassa. Laineella on ollut useita yksityisnäyttelyitä Suomessa ja ulkomailla vuodesta 1981 lähtien. Laineen teoksia on monissa merkittävässä taidekokoelmassa, esimerkiksi Nykytaiteen museo Kiasmassa ja Moderna Museetissa Tukholmassa.

Teoksia Kuntsin modernin taiteen museon kokoelmista

12.5. 2012 - 27.1. 2013

Teemallisessa kokoelmanäyttelyssä kasvokkain modernia ja nykytaidetta Kuntsin ja Swanlungin kokoelmista. Näyttely on esillä museon 2. kerroksessa kesän ja syksyn ajan.

Johanna Hackman - Ilman meitä

23.9.2012-27.1.2013

Valokuvataiteilija ja sosiologi Johanna Hackman (s. 1966) on vuodesta 2006 lähtien kiertänyt Euroopan ja Yhdysvaltojen suurkaupunkeja kuvaten kodittomia katu- ja asukkaita. Tämän päivän kaupunkikuvan todellisuus on tallentunut poeettiseksi kuvakertomukseksi.

Kuva: Martti Lehtisen arkisto: Aapontie 29 (Lehtisen talo) kesällä 1953 Taustalla Kyrönkosken talo Timontien varrelta. Talon edustalla puutarhassa Martti Lehtinen (kirjoittaja). Puutarhan raivaustyöt ovat vielä kesken, vasemmalla näkyy matinkraanan (kolmijalka) jalka

*Padassa saattoi
olla yht'aikaa Back-
manin, Illmanin
ja Lehtisen kinkut
kypsymässä kylki
kyljessä ja hyvässä
sovussa*

Kiemuratie, joka olikin ikään kuin myöhempi lisäys kylän kylkeen Toukolantien ja Kotirannan puolelle. Jukolan Rakentajien innokas puuhamies oli tekniikko Jussi Kangas. Kylässä oli eräänlainen oma kaapeli TV systee- mi, jonka avulla saattoi kat- sella Ruotsin TV -lähetyksiä.

Taisi systeemiin kuulua oma TV -studiokin, josta tehtiin verkkoon omia ajan- kohtaisia ohjelmia.

Yhteishengestä ja naapurisovusta kertoo myös se, että kun meille saatiin 1950-luvun puolivälissä, tai vähän sen jälkeen vesijohto ja viemäri sekä kellariin sauna muuripatoi- neen, niin meidän muuripadassa keitettiin naapureidenkin kinkkuja. Padassa saattoi olla yht'aikaa ainakin Backmanin, Illmanin ja Lehtisen kinkut kypsytymässä kylki kyljessä ja hyvässä sovussa. Naapureilla ei ollut saunassa muuripataa, sillä heillä oli ollut keskusläm- mitys ja kuumaa vettä heti alusta alkaen.

Myöhempiä tapahtumia

Olin jo lähtenyt kodista maailmalle, kun sa- maisessa saunassa sattui hassu onnettomuus, mistä isäni (Strömbergin tekniikko Aimo Il- mari Lehtinen, 1914-1999) kertoi minulle jälkeenpäin.

Saunan kiuas oli itse rakennuttu: iso kiu- as oli tehty terästynnyristä. Kiuaskivet olivat tulipesän päällä ison kuorma- tai linja-auton vanteen kannattamina, jolloin tulipesä jäi riit- tävän korkeaksi ja kuumat savukaasut pääsivät kivien läpi hormiin. Isä oli eräänä 1960-luvun perjantai-iltana lämmittänyt saunan hyvin ja oli siinä lämmittäessään pessyt saunanlauteet- kin joulun kunniaksi oikein puhtaiksi. Illalla hän meni äidin kanssa saunaan. He nauttivat vastapestyillä lauteilla saunan ihanan peh- meästä löylystä, joka teki hyvää molempien vanhoille luille ja lihaksille. Yhtäkkiä kuului valtava pamahdus kuin pommi olisi osunut tai panssarivaunu törmännyt taloon. Molemmat vanhempani säikähtivät kauheasti, varsinkin kun kaikki meni hetkessä pimeäksi ja sau- nanovikin lensi auki. Vähitellen sauna rupesi vaalenemaan, ja katossa ollut lamppu rupesi näkymään. Syykin pimenemiseen selvisi: Au- tonvanne kiuaskivien alla oli pettänyt, jolloin kivet olivat romahtaneet alas, uuninluukku oli avautunut ja kuumat tuhkat pesästä olivat lentäneet lattialle. Yläkautta kiukaasta oli len-

kaisista metsiköistä. Taisinpa saada niistä vähän taskurahaakin. Mustikoita ja vadel- mia keräsin Asevelikylän Bölen puoleisista metsiköistä ja Pilvilammen suunnalta litra- kaupalla, lakkoja sai paremmin Koivulah- den suunnasta Kokkolantien varresta, jos oli onni matkassa, sillä lakat olivat haluttuja marjoja, ja kerääjiä löytyi Vaasan keskustas- ta saakka.

Isä kävi työkavereidensa kanssa Vaasan saaristossa Köklotissa eli Kaukaluodossa puolukkareissulla joka syksy. He olivat rakentaneet moottoriveneisiin laatikot, joihin mahtui jopa satoja litroja puolukoita. Äiti teki sitten talven mittaan herkkua koko per- heelle, jauhoi lihamyllyllä porkkanoita ja pani joukkoon puolukkahilloa.

Elämää Asevelikylässä

Postitoimisto oli Simeonintiellä keskellä kylää talossa, jossa oli myös Töväenosuus- liikkeen (myöh. Ol. Vaasanseutu) myymälä

ja postitoimisto, jota hoiti rouva Maija-Liisa Heikkilä, Lauri-serkkuni koulukaverin (Erk- ki Heikkilä Vimpelistä) vaimo. Martikaisen K-kauppa oli Eerontien puolella Sepänky- läntien (Kokkolaan johtavan valtatie 8) ta- kana. Myöhemmin yktyiskaupat olivat Aa- pontien molemmissa päissä. Toinen niistä oli Kentän kauppa, jossa äitini lähinnä kävi.

Uusi Kokkolantie lähti sittemmin Koti- rannan puolelta pallokentän vierestä. Pallo- kentän paikalle tuli paljon myöhemmin 1985 Prisman suuri myymälä ja kauppakeskus, jonne postikin siirtyi.

Asevelikyläläisten yhteishengestä pari esimerkkiä

Kylässä toimi asukasyhdistys Jukolan ra- kentajat ry. *Nimi tuli siitä, että kaikki kylän kadunnimet oli otettu Aleksis Kiven Seitse- mästä veljeksestä aina Venlantietä, Isonkiven- tietä ja Aleksis Kiven tietä myöten.*

Ainut poikkeus tässä suhteessa taisi olla

Asevelikylän asemakaava vuodelta 1946 perustuu rintamamiestunnukseen

Asevelikylän asemakaavan laati kaupungingeodeetti Johan Weckström, se noudattaa englantilaistyyppistä puutarhakaavaa, joka oli Vaasassa tuolloin uutta. Kylän sijoitus ja kaavoitus tapahtui pitkälti yhteistoimin- nassa rintamamiesjärjestöjen kanssa. Asevelikylän katonimistöön ehdotettiin ensin Välskärin kertomuksen mukaisia 1808-1809 sotapäälliköiden ja kylän rakentajien taistelupaikkojen nimiä, mutta niitä ei hyväksytty liian sotaisina. Kaupungingeodeetti Weckström ehdotti puitten nimiä, mutta kaupunginhallitus ja -valtuusto olivat ihastuneet "Vaasan Jaakoon" tekemään Aleksis Kiven "Seitsemän Veljestä" mukaiseen ehdotuk- seen. Kiemuratie poikkeaa nimestöstä, vaikka sekin nimi annettiin Weckströmin toimesta.

Tekniikko, paikallishistorioitsija Jussi Kangas

(Lähde: http://www.vaasalaisia.info/vasapedia/index.php/J.Kangas:_Aseveliky%C3%A4n_asebakaava)

Vaasan historian muisti on poissa

Vaasalainen paikallishistorioitsija ja kunnallispoliitikko Jussi Vihtori Kangas (18.11. 1936 Ylistaro -11.04. 2012) Vaasa) on kuollut. Kangas nukkui pois Tammikartanossa. <http://www.vaasalaisia.info>

tänyt kiuaskivien välistä nokea ja tuhkaakin ilmaan ja levinnyt koko saunatilaan. Noki ja tuhka oli tarttunut hikisten vanhempieni ihoon ja hiuksiin niin, että kun saunassa ilma kirkastui sen verran, että alkoi taas nähdä jotain, molemmista näkyivät vain valkoiset silmänmunat ja tekohampaat. Noki tarttui hikiseen ihoon sen verran hyvin, että he olivat järkytyksettä toivuttuaan pesseet toisiansa saippualla ja harjalla tunnin verran. Tilanne ei silloin naurattanut, mutta seuraavana päivänä tuli tapahtumaa muistellessa jo hymy huuleen. Uusi kiuas oli tehdasvalmisteinen ja jatkuvalämmitteinen.

Muistan omakohtaisen tapauksen Asevelikylästä kesältä 1962, kun olin jo opiskellut vuoden geologiaa ja mineralogiaa Helsingin yliopistossa. Pääsin silloisen GTL:n kenttätöihin Jurvan Sarvijolle nikkeliä etsimään.

Pyörämatka sieltä kotiin Vaasan Asevelikylään oli suuntaansa vain noin 40 km, joten kävisin kotona usein viikonloppuisin, vaikka valtatie 8 oli silloin yhtä sepelikköä lähelle Vaasan lentokentän tienhaaraa.

Kotona saatoin auttaa isääni puutarhatöissä. Purimme vanhaa kompostia ja seuloimme uutta multaa ja sen joukosta pois kiviä ja muuta lahoamatonta materiaalia, jota oli kompostiin joutunut. Isäni katseli hommiani ja sanoi yhtäkkiä yllättäin

”Sinusta voisi tulla hyvä pappi.” Kysyin: *”Miten niin, isä, puhunko minä niin kauniisti?”* Isäni vastasi huumorinpilke silmäkulmassaan: *”En minä noista puheistasi tiedä, mutta kun katsen tuota lapiotasi ja siinä olevaa multamäärää, tulee mieleen pappi ja siunaustilaisuus.”*

Kerrottakoon, että käytin tavalista pienempää lapiota, jota olin jo 11-vuotiaana koulupoikana isän apuna puutarhaa raivattessa käyttänyt. □

Isonkyrön kotiseutumuseo valmistautuu vastaanottamaan ennätysyleisön

Kaj Höglund

Isonkyrön kotiseutuyhdistys (perustettu 1933) ja vuonna 1948 perustettu museo valmistautuvat vilkkaaseen kesään. Aivan alueen tuntumassa järjestetään 6.-8.7.2012 Herättäjäjuhlat, joille arvioidaan tulevan jopa 40.000 vierailijaa. Yhdistyksen sihteeri Pentti Kalliomaa kertoo, että juhlia varten on suunniteltu kaksi erikoisnäyttelyä museon alueelle. Ns. vaivaisten makasiiniin tulee Hautausperinne näyttely, joka avataan heti juhannuksen jälkeen. Samoihin tiloihin tulee myös isokyröläisen taidemaalarin, Esa-Matias Heinosen kesänäyttely, lisää yhdistyksen puheenjohtaja Väinö Pollari.

Heinonen on pohjalaisen taiteilijaliiton jäsen ja hän käyttää öljyväri- ja akryylimaalia flaamilaisella kerrostekniikalla. Näyttely on esillä heinäkuun ajan. Hänen töitään on esillä mm. seuraavissa julkisissa kokoelmissa: Uumajan kaupunki, Ruotsi, Vaasan Kaupunki, Västebottens landsting, Ruotsi, Tarton Kaupunki, Viro, Alajärven kaupunki, Seinäjoen kaupunki, Kuortaneen kunta, Vätnes kommun, Ruotsi ja Isonkyrön kunta. Pitäjänmakasiinissa on esillä Karoliini-näyttely, joka on osa Sodan ja rauhan tien –ylimaakunnallista historianäyttelyä.

Isonkyrön kotiseutumuseo käsittää 13 rakennusta, joista ensimmäinen ja vanhin on tupa- ja ns. Piuholan talo Isonkyrön Kuivilan kylästä vuodelta 1768. Myös luttiräti on 1700-luvulta, kuten luhtatalo, joka on peräisin Vähänkyrön Haarajoelta ja on vuodelta 1785. Tuulimylly on vuodelta v.1863. Harakkatuulimylly on siirretty Ylistaron Untamalasta. Lisäksi pihapiirissä on kotiseututalo, Varontalo, joka yhdessä Piuholan talon kanssa on ryhmitetty vanhan sukupihatyylin mukaisesti talousrakennusten kanssa. Molemmat ovat tyypillisiä puoli- tai kaksikerroksisia pohjalaistaloja. Lainajävästöaitat ovat manttaalikunnan Kotiseutuyhdistykselle lahjoittamia. Erikoisuuksina ovat Sotamuistojen huanes,

Pitsiaita ja Pujetettu luttu. Esillä on myös aito rautakautinen Leväluhdasta löydetty pääkallo! Suosittua ohraryynipuuroa keitetään Varon talossa säännöllisesti. Sitä saavat halukkaat käydä ostamassa.

Museon alueella – Isonkyrön vanhan kirkon kupeessa – järjestetään myös maankuulut Isonkyrön 1700-luvun markkinat 11.-12.8.2012. Markkinat ovat avoinna lauantaina klo 10-17 ja sunnuntaina klo 10-17. Vierailijoita odotetaan jälleen tuhansittain ja käsitöläisiä ympäri Suomen. Tiedustelut: kyselyt@1700-lmarkkinat.net. Webbisivut: <http://www.1700-lmarkkinat.net/>

Isonkyrön kotiseutumuseo on avoinna kesäkuun puolesta välistä elokuun puoleen väliin. Tilauksesta myös muina aikoina. Tiedustelut: Väinö Pollari p. (06) 471 3084, Liisa Kaukonen p. 050 521 6152 tai Pentti Kalliomaa p. 050 592 0112.

Storkyro hembygdsmuseum gör sig redo att ta emot en rekordpublik

Hembygdsföreningen Isonkyrön kotiseutuyhdistys (grundad 1933) och det 1948 grundade museet förbereder sig för en livlig sommar. Alldeles i närheten av området arrangeras väckelsemötet Herättäjäjuhlat 6-8.7.2012 som uppskattas få upp till 40 000 besökare. Föreningens sekreterare Pentti Kalliomaa berättar att man har planerat två specialutställningar till museumområdet med tanke på mötet. I det s.k. fattigmagasinet arrangeras en utställning om begravningsstraditioner som öppnar genast efter midsommar. I samma lokaliteter ordnas också en sommarutställning med verk av Esa-Matias Heinonen, konstnär från Storkyro, tillägger ordföranden Väinö Pollari.

Heinonen är medlem av Österbottenska Konstnärsförbundet och han använder olje- och akrylfärg med flamländsk lager-på-lager-teknik. Utställningen pågår under juli. Hans arbeten finns i offentliga samlingar bland annat i: Umeå stad (Sverige), Vasa stad, Västerbottens landsting (Sverige), Tartu stad (Estland), Alajärvi stad, Seinäjoki stad, Kuortane kommun, Vätnes kommun (Sverige) och Storkyro kommun. I sockenmagasinet finns Karolinerutställningen som är en del av den landskapsöverskridande historieutställningen Krigets och fredens väg.

Storkyro hembygdsmuseum omfattar 13 byggnader, av vilka den första och äldsta är mangårdsbyggnaden, det s.k. Piuhola-huset, byggt 1768, från Kuivila by i Storkyro. Loftboden är också från 1700-talet, liksom även lofthuset som kommer från Haarajoki i Lillkyro och är byggt 1785. Väderkvarnen är från 1863. Denna s.k. hättkvarn har flyttats från Untamala i Ylistaro. Gården har också en hembygdsgrd, Varon talo, som tillsammans med Piuhola-huset har grupperats med ekonomibyggnaderna enligt gammal släktgårdsstil. Båda är typiska österbottensiska hus med en och en halv våning. Länmagasinsbodarna har donerats till hembygdsföreningen av mantalskommunen. Speciella sevärd-

heter är Sotamuistojen huanes (rum med krigsminnen), Pitsiaita (bod med spetsar) och Pujetettu luttu (loft klätt med textilier avsedda som hemgift). Det finns också en äkta huvudskalle från järnåldern utställd som har hittats i Leväluhta! Den populära korngrönsgröten kokas regelbundet i Varon talo och kan köpas av den som vill.

På museumområdet – invid Storkyro gamla kyrka – arrangeras även den riksbekanta Storkyro 1700-talsmarknaden 11-12.8.2012. Marknaden är öppen på lördag kl. 10-17 och på söndag kl. 10-17. Man väntar återigen tusentals besökare och hantverkare från hela Finland. Förfrågningar: kyselyt(at)1700-lmarkkinat.net. Webbsidor: <http://www.1700-lmarkkinat.net/>

Storkyro hembygdsmuseum är öppet från mitten av juni till mitten av augusti. På beställning även övriga tider. Förfrågningar: Väinö Pollari tfn (06) 471 3084, Liisa Kaukonen tfn 050 521 6152 eller Pentti Kalliomaa tfn 050 592 0112.

Historian näkökulmasta katsoen harva paikka on kuva-arkistoa kiinnostavampi. Kuten salama valaisee sysimustaa maisemaa yöllisessä myrskyssä, saan välähdyksiä kadonneesta ajasta ja paikoista. Nostan esiin vuosikymmeniä kätöksissä olleita kuvia ja ihmettelen. Kaksikymmentä vuotta sitten on joku järjestänyt nämä arkiston kellarissa olevat mapit. Nyt on minun vuoroni tutkia mitä aarteita materiaali pitää sisällään.

Tehtäväni on tallentaa kuvat digitaaliseen muotoon nykyajan tahtiin. Haen mapin toisensa perään arkistoholveista. Tietokoneeseen kytketyn skannerin avulla teen digitaalisen kopion alkuperäisestä kuvasta, oli se sitten positiivi tai negatiivi. Tietokoneellani on kuvakansio, johon voin kopioida, siirtää, lähettää tai muunnella kuvia, niin että nainen kuvassa saa viikset tai pulisongit. Viimeksi mainittua en ole käyttänyt kuvien yhteydessä, vaikka ajatus on kyllä käynyt mielessä.

Ideana on tehdä kuvista helposti haettavia ja löydetäviä. Kuvan tulostaminen paperille on myös helppoa. Kuvat saavat oman tunnistenumeron, jonka jälkeen skannaan ne. Kuvahaun nopeuttamiseksi ja käyttömukavuuden lisäämiseksi, tallennan kuvat WebMusketti-tietokantaan. Kuvan lisäksi tallennan tietokantaan myös kaiken lisätiedon mitä kuvasta on saatavissa, kuten ajan, paikan, kuvaajan jne. Tieto-

kannasta voi sen jälkeen hakea esimerkiksi kadun nimen perusteella kuvia ja saada näkyviin ne kuvat, joihin tämä kadunnimi on tallennettu viitetiedoksi. Tuloksena on, että kuvien löytäminen, tai ylipäättään kuvan arkistossa olemassa olon selvittäminen, on nopeampaa verrattuna siihen, että lähdetään selamaan arkistomappeja kellarissa. Arkistokellarin katoholvit ovat kyllä näkemisen arvoiset, mutta pitkällä tähtäimellä kuvahaun tekee ehkä kuitenkin mieluimmin tietokoneen klikkauksella.

Tietokanta karttuu kuva kavalta samalla kun itse kartutan tietoani siitä miltä elämä, katukuva ja muoti näyttivät vuosisadan ensimmäisellä puoliskolla. Olen jopa alkanut katsoa kaupungin vanhimpia rakennuksia eri silmällä, ei vähiten siksi, että olen kuvien kautta tutustunut niiden historiaan; miltä ne näyttivät ennen? Onko niiden tilalle rakennettu uutta? Onko niitä pommitettu?

Vanhat kuvat heräävät eloon

Gamla bilder återupplivas

Ur en historisk synvinkel är få ställen så intressanta som ett bildarkiv. Likt en blixtn som lyser upp ett annars beckmörkt landskap i nattens storm, får jag en ljusglimt av ögonblick från svunna tider och platser. Bilder som varit gömda i årtionden plockar jag fram och beundrar. De finns i mappar i arkivet i källaren. För 20 år sedan har någon ordnat upp dem. Nu är det min tur att få se vilka skatter som döljer sig i materialet.

Min uppgift är att föreviga bilderna i digital form, nutidens melodi. Jag hämtar en mapp i taget från arkivet med de fina takvalven. Med hjälp av en skanner kopplad till datorn får jag en digital kopia av det fysiska originalet, vare sig det är ett positiv eller ett negativ. På datorn har jag nu en bildfil som jag kan kopiera, flytta, skicka eller modifiera så att kvinnan på bilden får en mustasch och polisonger. Det sistnämnda har jag inte mixtrat till på någons porträtt, tanken har dock underhållande infunnit sig.

Idén är att göra bilderna sökbara och lätta att hitta. Det ska också vara lätt att skriva ut en bild på papper. Bilderna får ett unikt nummer vartefter jag skannar dem. För att göra sökningen av bilder snabb och behändig, lägger jag in bilderna i en databas kallad WebMusketti. Tillsammans med bilden matar jag även in all övrig information jag har om bilden i databasen, såsom tid, plats, vem som tagit bilden osv.

I databasen kan man sedan söka på exempelvis ett gatunamn och få fram alla bilder där detta gatunamn finns lagrat. Resultatet är att det går snabbare att hitta en bild eller se om en bild överhuvudtaget finns, än att gå ner i arkivet och vaska i mapparna. Takvalven i arkivet är nog en ovanlig syn, men i längden kan man kanske föredra att inte behöva gå ner utan istället sitta och klicka vid datorn när man letar.

Bild efter bild växer databasen samtidigt som jag får en klarare syn på hur livet, gatubilden och klämdet såg ut under första halvan av förra seklet. Jag har även börjat se på stadens äldre byggnader med andra ögon, mest kanske för att jag genom bilderna stiftat bekantskap med deras historia; hur såg byggnaden ut förr? Har den blivit påbyggd? Blev den bombarderad?

Ajoittain pientä päänsäryä aiheuttavat alkuperäisten kuvien taustapuolella olevat merkinnät. Tekstistä ei saa selvää. Tai oikeammin sanottuna, minä en saa siitä selvää. Onneksi talosta löytyy henkilöitä, jotka osaavat tulkita näitä hieroglyfeiltä näyttäviä tekstejä, niin että voin kirjoittaa ne tietokantaan. Voi vain todeta, että tekstiä ei ole kirjoitettu minulle. Minun silmäni ovat tottuneet suoraan tekstityyppiin, jolla tämäkin teksti on kirjoitettu. Käsialan tulkintataito on hiljalleen kuoleva taitolaji. On kuitenkin jännittävää nähdä vanhoja käsinkirjoitettuja merkintöjä kirjasintyyppillä, joka vanhentui ja korvattiin uudella jo ennen syntymääni.

Olen pian saanut jälleen yhden mapin valmiiksi. Se pitää sisällään kuvia ihmisistä telttailmassa, leirinuotioilla sekä kivikkoisia rantoja. Mitä seuraava mappi kätkeekään sisäänsä selviää, kun kipaisen arkistoon ja otan käsittelyyn seuraavan mapin. Minulla ei ole mitään ennako-odotuksia, ehkä juuri siksi tasaisin väliajoin tulen yllätetyksi positiivisesti. □

1. Vuosi/Ärtal: 1938
Fotograf: Matti E. Palomäki.

2. Vuosi/Ärtal: 1938.

3. Vuosi/Ärtal: 1938.

Ett litet huvudbry brukar dyka upp titt som tätt angående en fotografs egna anteckning på baksidan av originalbilden. Texten går inte att läsa. Eller rättare sagt, jag kan inte läsa den. Som tur är finns det personer i huset kan tyda dessa enligt mig hieroglyfer så att jag kan skriva in texten i databasen. Det är väl bara att konstatera att texten inte var skriven för mig. Mina ögon är vana vid det stela typsnitt som även denna text är skriven med. Att tolka handstilar är en långsamt utdöende förmåga. Det är ändå spännande att se en gammal handskriven anteckning med en stavning som förnyades långt innan jag föddes.

Jag är snart klar med en mapp till. I den finns bilder på människor som tältar, lägereldar och steniga stränder. Vad som döljer sig i nästa mapp får jag snart veta då jag kilar ner till arkivet och tar tag i nästa mapp. Jag förväntar mig inget, kanske är det just därför jag med jämna mellanrum blir positivt överraskad. □

Text | Bild Anita Storm

Granösunds fiskeläge – ett skärgårdsmuseum Granösundin kalastajakylä – saaristomuseo

Sommaren 2012 satsar museet på att göra området till byns vardagsrum under en kväll i veckan. Varje torsdag efter midsommar kommer det att halstras strömming och visas olika hantverk. Alla är välkomna att njuta av halstrad strömming samt att lära sig hemligheten bakom hantverk som kokning av rödmylla, nätmontering, garvning av skinn samt pärttillverkning och lägga pärttak. Granösund har ett utvecklingsprojekt finansierat av Museiverket.

Skolor kommer att erbjudas temadagar kring fisk, fiske och skärgårdskultur.

Vid Granösunds fiskeläge finns också annat att både se och uppleva. Bara byggnaderna i sig är betagande med sina traditionella tak i vass, näver eller spån. Och inne i husen slås man av en fläkt från svunna tider. I ett av båtens möter man säljaktens vedermödor och i den lilla stugan fiskarfamiljens vardag för gumman och barnen som var hemmavid när gubbarna låg ute i fiske i den yttre skärgårdens fiskarbastur.

Känn skärgårdshistoriens vingslag och besök Granösunds fiskeläge. Museet är öppet från 28 juni fram till 12 augusti kl 11-16, förutom torsdagar när museet är öppet till 21. Enligt överenskommelse kan grupper besöka museet även under andra tider.

Välkommen!

Kesällä 2012 museoalueesta tulee kylän olohuone yhtenä iltana viikossa. Joka torstai juhannuksen jälkeen halstrataan silakka ja näytetään käsitöitä. Kaikki ovat tervetulleita nauttimaan grillatusta silakasta sekä tutustumaan käsitöiden saloihin, punamullan keittoon, verkkojen tekoon, parkitsemiseen sekä päreiden ja pärekattojen tekoon. Granösundissa on meillä Museumiraston rahoittaman kehitysprojektin.

Kouluille tarjotaan teemapäiviä kalastuksen ja saaristolaiskulttuurin tiimoilta.

Museoalueella on myös muuta nähtävää ja koettavaa. Jo yksistään rakennukset perinteisine kaisla-, tuohi- ja ponttikattoineen ovat kiintoisia. Sisällä tulee vastaan tuulahdus menneiltä ajoilta. Yhdessä venevajoissa voi nähdä hylkeenpyytäjien veneen ja pikkutuvassa kalastajaperheen arkipäivää miesten ollessa kalastamassa ulkosaaristossa, kalasaunojen kansoittamien luotojen tuntumassa.

Koe saariston historian siipien havinaa ja vieraile Granösundin kalastusmuseossa. Museo on auki 28.6-12.8. klo 11-16, lukuun ottamatta torstaisin, jolloin museo on auki klo 21 saakka. Sovittaessa museossa voi vierailla muinakin aikoina.

Tervetuloa!

Lantbruksmuseet

Kyrönmaan maatalousmuseum

*Traktorit, puimurit, moottorit tai
vaikka itsesitojat kiehtovat monia.*

*Traktorer, skördetröskor, motorer eller
t.ex. självbindare fascinerar många.*

Isossakyrössä Kyrönmaan maatalousmuseum on toiminut vanhan meijerin tiloissa nelisen vuotta. Museon erikoisuus ja ylpeydenaihe on salaojituskone Fite.

Kyrönmaan Maatalousmuseumissa on nähtävillä nelisenkymmentä vanhaa työkonetta ja erilaisia traktoreita on nähtävillä 30. Laajennusta ei ole suunniteltu, sillä nykyisten tilojen kunnostamiseen menee vielä aikaa. Maatalousmuseum on epätyypillisesti osuuskuntamuotoinen ja neljässä vuodessa sen jäsenmäärä on kasvanut n. 150.

Salaojituskone mullisti 1950-luvulla maanviljelyn. Isoonkyrön salaojituskone saatiin jo 1950-luvun alussa. Koneetta käytti isokyröläinen Jorma Kangas. Salaojituskone oli tuohon aikaan harvinaisuus ja siksi Kankaalle riitti töitä laajalla alueella. Hän kiersi salaojittamassa peltöjä aina Petolahdesta Pännäisiin, kaikkiaan yhdessätoista pitäjässä. Työ oli hidasta Fitellakin. Hyvissä olosuhteissa peltöä ojitti sillä puolitoista kilometriä päivässä.

Fiteja on Suomessa tehty vain n 50 kappaletta, mutta yhtä hyväkuntoisia ei ilmeisesti ole yhtäkään. Museon väki on kunnostanut koneen huolellisesti.

Isossakyrössä vietetään tulevana kesänä seitsemättä kertaa Sirpistä puimuriin -tapahtumaa. Kyrönmaan Maatalousmuseumin pihalle tulee lähes 100 vanhaa traktoria ja arviolta kymmenkunta muuta vanhaa työkonetta. Tapahtumassa esitellään koneita ja järjestetään erilaisia työnäytöksiä. Vuonna 2011 vierailijoita tapahtumassa oli yli 2000. Lähes 30 asteen helle suosi tilaisuutta. Kävijöiden määrä on kasvanut joka vuosi.

Tapahtuma järjestetään Kyrönmaan maatalousmuseumin pihamaalla osoitteessa Pohjankyröntie 40 heinäkuun lopussa, 28.07.2012 - 29.07.2012 kello 11.00 - 17.00

I Storkyro har Kyrönmaan maatalousmuseum verkatt i en gammal mejerilokal i ca fyra års tid. Museets specialitet och källa till stolthet är täckdikningsmaskinen Fite.

I Kyrönmaan Maatalousmuseum finns ett fyrtiotal gamla arbetsmaskiner och trettio olika traktorer till beskådande. Man har inte planerat att utvidga, eftersom det ännu tar tid att renovera de nuvarande lokaliteterna. Lantbruksmuseet är för ovanlighetens skull till formen ett andelslag och på fyra år har medlemsantalet vuxit till ca 150.

Täckdikningsmaskinen revolutionerade lantbruket på 1950-talet. Till Storkyro fick man en täckdikningsmaskin redan i början av 1950-talet. Maskinen användes av storkyrobon Jorma Kangas. Täckdikningsmaskinen var vid den tiden en sällsynthet och därför fick Kangas arbeten över ett vidsträckt område. Han for runt och täckdikade åkrar ända från Petalax till Bennäs i sammanlagt elva socknar. Arbetet fortskred långsamt även med Fite. Under goda förhållanden dikade man en och en halv kilometer åker per dag med den.

I Finland har det bara gjorts ca 50 stycken Fite-maskiner, men troligen finns det inte en enda som är i lika gott skick. Museifolket har restaurerat maskinen omsorgsfullt.

I Storkyro ordnas kommande sommar för sjunde gången evenemanget Sirpistä puimuriin (Från skära till skördetröska). Till Kyrönmaan Maatalousmuseums gårdsplan kommer närmare 100 gamla traktorer och uppskattningsvis ett tiotal andra gamla arbetsmaskiner. På evenemanget visar man upp maskiner och ordnar olika arbetsdemonstrationer. År 2011 hade evenemanget över 2 000 besökare. Tillställningen gynnades av vädret med närmare 30 graders värme. Antalet besökare har vuxit varje år.

Evenemanget arrangeras på gårdsplanen vid Kyrönmaan maatalousmuseum med adressen Pohjankyröntie 40 i slutet av juli, dvs. 28.7.2012–29.7.2012 kl. 11.00–17.00.

Katarina Andersson

CARL AXEL SETTERBERG 200 VUOTTA / ÅR

Arkkitehti Carl Axel Setterberg (1812-1871) oli syntynyt Ruotsissa, Bogstan pitäjässä Södermanlandin läänissä, 14. elokuuta 1812. Vuonna 1834 hän aloitti opintonsa Tukholman taideakatemiassa, ensin oppimalla muurarin ammatin. Opinnot jatkuivat rakennuskoulussa Axel Nyströmin ja Fredrik Blomin, tämän ajan merkittävien ruotsalaisten arkkitehtien johdolla. Vuonna 1839 Setterberg nimitettiin Gävlen kaupungin muurimestariksi, jonka tehtäviin kuului mm. muuraustöiden valvonta kaupungissa. Vuonna 1841 hänestä tuli Gävleborgin läänin rakennusmestari.

Ruotsista Vaasaan Setterberg muutti tammikuussa 1853, muutama kuukausi 3. elokuuta 1852 tapahtuneen tuhoisan palon jälkeen. Uusi Vaasa, joka sai nimen Nikolainkaupunki Venäjän keisari Nikolai I:n (1796-1855) mukaan, rakennettiin Setterbergin asemakaavalle. Hän piirsi lisäksi useammat kaupungin julkiset rakennukset sekä koko joukon yksityisiä asuintaloja. Setterberg toi Vaasaan juhlavan uusgoottilaisen tyylin, jota edustavat mm. hovioikeuden talo, kaupunginkirkko ja useat pienet yksityispalatsit. Virkamiesten, kauppiaiden ja käsityöläisten puurakennuksissa hän käytti sitä vastoin yksinkertaista myöhäisempiretyyliä. Lääninarkkitehtina hän laati piirustukset moneen julkiseen rakennukseen ympäri silloista Vaasan läänä.

Setterberg asettui asumaan Vaasaan pysyvästi ja toimi täällä sekä lääninarkkitehtina että kaupunginarkkitehtina. Hän kuoli Vaasassa 7. tammikuuta 1871. Vaikka Setterbergin perintöä ei ole kaikin puolin Vaasassa vaalittu, Setterbergin jälki on edelleen näkyvässä kaupungin kaavan rakenteessa, ja erityisesti edustavassa keskuspuistossa Hovioikeudenpuistikon ja Vaasanpuistikon välissä. Siinä julkiset rakennukset, kaupungintalo, kirkko ja koulu on vapaasti sijoitettu puistomaiseen ympäristöön ja antavat Vaasan keskustalle arvokkaan historiallisen ilmeen. □

Arkitekten Carl Axel Setterberg (1812-1871) var född i Sverige, i Bogsta socken i Södermanlands län, den 14 augusti 1812. År 1834 inledde han sina studier vid Konstakademien i Stockholm, där han först utbildade sig till murare. Studierna fortsatte på byggnadsavdelningen under ledning av Axel Nyströmin och Fredrik Blom, sin tids framstående svenska arkitekter. Han utnämndes till murarmästare i Gävle 1839, med uppgift att bl.a. övervaka murarbetena i staden, och 1841 till länsbyggmästare i Gävleborgs län.

Till Vasa flyttade Setterberg i januari 1853, några månader efter den förödande branden den 3 augusti 1852. Nya Vasa, som fick namnet Nikolaistad efter den ryske kejsaren Nikolai I (1796-1855), byggdes enligt Setterbergs stadsplan. Han ritade dessutom största delen av stadens offentliga byggnader samt en hel del privata bostadshus. Setterberg introducerade den livliga nygotiska stilen i Vasa, och stilen tillämpade han bl.a. i hovrättshuset, i Trefaldighetskyrkan och i flera små privatpalats för stadens förmögna borgare. För ämbetsmännens, handelsmännens och hantverkarnas trähusbyggnader använde han däremot den enklare senempirestilen. Som länsarkitekt gjorde han upp ritningar till ett stort antal offentliga byggnader i det dåvarande Vasa län.

Setterberg blev bofast i Vasa och fungerade här både som länsarkitekt och som stadsarkitekt. Han dog i Vasa den 7 januari 1871. Fastän arvet efter Setterberg inte till alla delar omhulldats i Vasa, kan man ännu se spåren efter hans arkitektgärning i stadsplanens uppbyggnad, och framförallt i det centrala och representativa parkområdet mellan Hovrättsplanen och Vasasplanen. Där står stadens viktigaste offentliga byggnader, stadshuset, kyrkan och skolan, fritt placerade i en parklik miljö och ger Vasas centrum en värdig historisk prägel. □

Näyttely
Vaasan taidehallissa

19.10.- 13.1.2012

Utställning i
Vasa konsthall

Vaihtuvat näyttelyt ja tapahtumat 2012 Tillfälliga utställningar och evenemang

**POHJANMAAN MUSEO ja TERRANOVA - Merenkurkun luontokeskus
ÖSTERBOTTENS MUSEUM OCH TERRANOVA – Kvarkens naturcentrum**
Museokatu 3, p. (06) 325 3800. Avoinna ti, to-su 12-17, ke 12-20
Museigatan 3, tfn (06) 325 3800. Öppet ti, to-sö 12-17, ons 12-20
Ilmainen sisäänpääsy perjantaisin. Gratis inträde på fredagar.

**Pohjanmaan museo, Museokatu 3
Österbottens museum, Museigatan 3**

25.5. - 23.9. 2012

Helene Schjerfbeck ja hänen aikansa
Helene Schjerfbeck och hennes tid

21. - 23.9. 2012

Hedman-päivät Hedman-dagen

5.10. - 11.11. 2012

Taiteilijaseura Botnia Konstnärsförening - 60-vuotisjuhlanäyttely
Taiteilijaseura Botnia Konstnärsförening - 60 års jubileumsut-
ställning

19.11. - 30.12. 2012

Vuoden Luontokuva 2011 Årets Naturbild 2011

19.11. - 16.12. 2012

Vuoden Luontokuva 2012 Årets Naturbild 2012

21.11.-25.11. 2012

Wildlife Vaasa luontoelokuva festivaali
marras - oulukuu Laivaeläimiä
Wildlife Vaasa naturfilmsfestival
november - december Skeppsdjur

*Huom. Tarkista näyttelyiden aikataulut museon
infosta (puh. 06-325 3800) tai nettisivuilta
www.museo.vaasa.fi*

*Obs. Kolla utställningarnas tidtabell från museets
info (tel. 06-325 3800) eller web-sidor
www.museo.vaasa.fi*

VAASAN TAIDEHALLI / VASA KONSTHALL,

Kaupungintalo, Senaatink. 1.p. (06) 325 3770. Avoinna ke-pe 12-18, la-su 12-17
Stadshuset, Senatsgatan 1. tfn. (06) 325 3770. Öppet ons-fre 12-18, lö-sö 12-17
Ilmainen sisäänpääsy perjantaisin. Gratis inträde på fredagar.

**Vaasan taidehalli, Senaatinkatu 1
Vasa konsthall, Senatsgatan 1**

12.5. - 27.5. 2012

Kuvataiteen perusopetus, kevätnäyttely
Grundläggande undervisning i bildkonst, vårutställning

2.6. - 21.6. 2012

NOVIA-vuoden huiput, Ulrika Fermin kuratoima vuosinäyttely
NOVIA-årets höjdpunkter, årsutställning med Ulrika Ferm som
kurator

30.6. - 9.8. 2012

Vaasan Taiteilijaseura, vuosinäyttely
Vasa konstnärsgille, årsutställning

18.8. - 9.9. 2012

Maria Ångerman – videoteoksia
Maria Ångerman–videoverk

15.9. - 7.10. 2012

Jani Järvinen–Juha Tammenpää, kaksi vahvaa taiteentekijää
Jani Järvinen–Juha Tammenpää, två starka konstutövare

19.10. 2012 - 15.1. 2013

Carl Axel Setterberg – vaasalaista arkkitehtuuria sadan vuo-
den ajalta Setterbergistä Kråkströmiin
Carl Axel Setterberg - Vasaarkitektur i hundra års tid från
Setterberg till Kråkström

Jani Järvinen hiili detali

VANHAN VAASAN MUSEO, WASASTJERNAN TALO GAMLA VASA MUSEUM, WASASTJERNAHUSET

Kauppiaankatu 10, puh. (06) 356 7087. Tiedustelut Pohjanmaan museo (06) 325 3800
Köpmangatan 10, tel. (06) 356 7087. Förfrågningar Österbottens museum (06) 325 3800

Avoinna/ Öppet 2.6.- 2.9.2012. Ti, to, pe, la, su 12-17, ke 12-20.
Ilmainen sisäänkäynti perjantaisin. Gratis inträde på fredagar.

2.6. - 2.9. 2012

Kustavilainen Vaasa - Kustaa IV Adolfin juhlailallinen
Det gustavianska Vasa - gästabad för Gustav IV Adolf

SUNDOMIN MUSEO / SUNDOM MUSEUM. Avoinna tilauksesta / Öppet på beställning
Myrgrundintie 473. Varaukset Pohjanmaan museosta, p. (06) 325 3800
Myrgrundsvägen 473. Besök beställs från Österbottens museum tfn. (06) 325 3800

Museon päärakennus on kalastaja- ja pienviljelijäperheen tupa 1800-luvun alku-
puolelta. Pihapiiriin on siirretty eri puolilta Sundomin kylää navetta- ja talliraken-
nus, vilja-aitta, karjamaja sekä sotilastorppa.

Museets huvudbyggnad är en fiskar- och småbrukarstuga från början av 1800-ta-
let. Till museets gård har man flyttat en fähus- och stallbyggnad, en sädesbod, en
fäbod och ett soldattorp.

NELIN-CRONSTRÖMIN TAIDEKOTI / NELIN-CRONSTRÖMS KONSTHEM
Rantakatu 15 B. Vierailut varataan Pohjanmaan museosta, p. (06) 325 3800
Strandgatan 15 B. Besök beställs från Österbottens museum, tfn (06) 325 3800

Kotisisustus ja taidekokoelma, jonka nimi on Anne-Marie Cronströmin muisto.
Se muodostuu kolmen taiteen ystävän hankinnoista kahdeksan vuosikymmenen
ajalta. Kerääjät olivat Elin ja Alfred Nelin sekä Anne-Marie Cronström, os. Nelin.

Ett inrett hem och en konstsamling med namnet Anne-Marie Cronströms minne.
Den består av tre konstvänners förvärv under åtta årtionden. Samlarna var Elin
och Alfred Nelin samt Anne-Marie Cronström, född Nelin.

MAAHERRAN TALO / LANDSHÖVDINGENS HUS

Koulukatu 2. Tiedustelut Pohjanmaan museosta, p. (06) 325 3800
Skolhusgatan 2. Förfrågningar Österbottens museum, tfn. (06) 325 3800

Pohjanmaan museon toimisto, arkisto ja kirjasto sijaitsevat museorakennuksen
naapuritalossa, jonka ruukinpatruuna Gustav August Wasastjerna rakennutti vuo-
sina 1863-1865. Sen tyyli noudattelee englantilaista gotiikkaa. Rakennus toimi
maaherran virka-asuntona vuosina 1895-1998. Suomen senaatti kokoontui talos-
sa tilapäisesti vuoden 1918 sodan aikana. Toiseen kerrokseen on rekonstruoitu
ylipäälikkö, kenraali **C.G. Mannerheimin asuinhuone** vuoden 1918 asussa sekä
Vaasan läänin vaiheita esittelevä näyttely. Entinen maaherran virka-asunto toimii
kaupungin edustustilana.

Österbottens museums kontor, arkiv och bibliotek finns i grannhuset till musei-
byggnaden, byggnaden uppfördes av brukspatronen Gustav August Wasastjerna
under åren 1863-1865. Till stilen representerar byggnaden engelsk gotik.
Byggnaden verkade som landshövdingens tjänstebostad åren 1895-1998. Fin-
lands senat samlades tillfälligt i huset under kriget 1918. I byggnadens andra
våning har man gjort en **rekonstruktion av överbefälhavare general C.G. Man-
nerheims bostadsrum** som det såg ut 1918, och en utställning som visar **Vasa
läns olika skeden**. Den tidigare landshövdingen tjänstebostad verkar numera
som stadens representationslokal.

Vaasan Puuvilla Oy - arkistolaukku

Arkivväskan Vasa Bomull

Pohjanmaan museon ja Österbottens traditionsarkivin yhteistyönä syntynyttä arkistolaukkuja on voinut lainata kouluihin syksystä 2011 lähtien. Laukku soveltuu erityisesti 7-luokan historian opetuksen apuvälineeksi.

Arkistolaukku sisältää lyhyen historiikin Vaasan Puuvillatehtaan vaiheista, valokuvia, dokumentteja ja esineitä Pohjanmaan museon ja Österbottens traditionsarkivin arkistoista ja käyttökokoelmista. Materiaali sisältää mm. haastatteluaineistoa, jota voi hyödyntää museo- tai arkistokäynnin yhteydessä tai muissa yhteyksissä. Arkistolaukkuun kerättyjen dokumenttien kautta oppilaat tutustuvat museon ja arkiston kokoelmiin sekä siihen mitä dokumentit kertovat teollistumisesta ja työntekijöiden elämästä tehdasyhteisössä. Arkistolaukun avulla oppilaat tutustuvat lähi- ja sosiaalishistoriaan ennen ja nyt.

Kaksikielisen laukun kokoavana teemana on työhaku puuvillatehtaalta 1800 - 1900 -lukujen vaihteessa. Laukun sisältö kuvailee työvaiheita tehtaassa, työolosuhteita sekä niiden muutosta. Kauppaneuvos August Alexander Levón perusti Puuvillatehtaan vuonna 1857. Tehdas oli toiminnassa vuoteen 1980 saakka.

Laukku on ollut käytössä useassa vaasalaisessa koulussa. Aiheen käsittelyä historian tunneilla on myös laajennettu teollisuushistoriaa esittelevällä museokäynnillä. Keskustan ulkopuolella sijaitsevilla luokissa museopedagogi on ollut pitämässä arkistolaukkuun liittyvää työpajaa. Työpajassa koululaiset ovat painaneet Vaasan Puuvillatehtaan etiketin vuodelta 1857 puuvillakassiin. Opettajilta on positiivista palautetta lähihistoriaa elävöittävästä ja konkreettisoivasta materiaalista. Lisäksi on ollut mieluisaa tehdä aineidenvälistä yhteistyötä koulun sisällä.

Laukkuja voi lainata Pohjanmaan museosta, museopedagogi Kukka-Maaria Kalliolta
kukka-maaria.kallio@vaasa.fi
puh. 040 483 0410

Valokuvia ja tehtäviä voi ladata sähköisesti myös Vaasan kaupungin kulttuuriportaalista Kultivasta, www.kultiva.fi.

Väskän länas ut via
museopedagog Kukka-Maaria Kallio
på Österbottens museum,
kukka-maaria.kallio@vaasa.fi
tel. 040 483 0410

Fotografierna och uppgifterna i väskan kan också laddas ner via Vasa stads kulturportal Kultiva, www.kultiva.fi.

Arkivväskan Vasa Bomull är resultatet av ett samarbetsprojekt mellan Österbottens museum och Österbottens traditionsarkiv. Från och med hösten 2011 lånas väskan avgiftsfritt ut till skolor för en överenskommen tid. Arkivväskan Vasa Bomull lämpar sig särskilt för historieundervisningen i årskurs 7.

Arkivväskan innehåller en kort översikt av Vasa Bomulls historia, fotografier, dokument och föremål ur Österbottens museums och Österbottens traditionsarkivs samlingar. Materialet innehåller också t.ex. intervjuer som kan utnyttjas i samband med musei- eller arkivbesök och olika projekt. Genom materialet får eleverna bekanta sig med vad arkivets och museets samlingar berättar om industrialiseringen och om människornas liv kring fabriken. Med hjälp av arkivväskan kan eleverna bekanta sig med närhistorien och sociala förhållanden förr och nu.

Allt undervisningsmaterial i väskan finns både på svenska och på finska. Materialet är uppbyggt kring temat hur det kunde vara att söka arbete på bomullsfabriken Vasa Bomull kring sekelskiftet 1900. Väskans innehåll ger en inblick i arbetet på fabriken, arbetstagarernas liv vid fabriken och hur fabriksarbetet småningom moderniserades. Bomullsfabriken grundades av kommerserådet August Alexander Levón 1857 och var verksam till 1980.

Flera vasaskolor har redan använt arkivväskan. Klasserna har också besökt Österbottens museum och utställningen som berättar om Vasas industrihistoria. Skolor i utkanterna av staden har i sin tur fått besök av museipedagogen, som hållit workshops i klassen. Eleverna har fått trycka upp egna bomullskassar med Vasa Bomulls etikett från 1857. Lärarresponsen har varit positiv; föremålen och berättelserna har fört eleverna nära sin egen lokalhistoria. Lärarna har också uppskattat det ämnesöverskridande samarbetet med kollegerna.

Vaasan Puuvillatehdas Oy – arkistolaukun työryhmä | Arbetsgruppen kring arkivväskan Vasa Bomull Kukka-Maaria Kallio Heidi Hummelstedt Katja Hellman